

HENRIK JAAKKOLA

KENELLE KUULUU PUOLUEVALTA?
Jäsenedemokratia suomalaisissa eduskuntapuolueissa

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2020

TIIVISTELMÄ

Henrik Jaakkola: Kenelle kuuluu puoluevalta? Jäsenedemokratia suomalaisissa eduskuntapuolueissa
Pro gradu -tutkielma, 110 s.

Ohjaaja: Tapio Raunio

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma, valtio-opin opintosuunta

Marraskuu 2020

Nykyaikaiset poliittiset puolueet ovat järjestöjä, joiden päätöksenteossa sovelletaan vaihtelevissa määrin sisäistä demokratiaa. Puolueet kontrolloivat poliittisen eliitin valintaa ja pitävät hallussaan valtiollista valtaa. Siksi puolueiden sisäisen päätöksenteon ja vallan jakautumisen tutkiminen on tärkeä osa demokraattisten yhteiskuntien tutkimusta. Tämä tutkielma tarkastelee suomalaista puoluekenttää ja selvittää, miten puolueiden sisäinen demokratia toimii jäsenten mielestä. Tutkielmassa kysytään: Mitä näkemyksiä puolueiden jäsenillä on puolueiden sisäisestä päätöksenteosta? Miten nämä näkemykset vaihtelevat puolueiden välillä ja sisällä? Miten puolueiden jäsenten näkemykset vertautuvat aikaisempaan tutkimustietoon aiheesta? Mitä päätelmiä demokratian kehittymisestä suomalaisissa puolueissa voi tehdä aineiston perusteella?

Näkemykset puolueiden sisäisen demokratian mahdollisuuksista vaihtelevat suuresti. Osan mielestä demokratia voi toteutua ainoastaan puolueiden välillä eikä koskaan niiden sisällä, toisten mielestä demokraattisen yhteiskunnan mahdollistavat ainoastaan demokraattiset puolueet. Tutkielma avaa kehityshistoriaa nykyaikaisten puolueiden synnystä tähän päivään ja avaa puoluetutkijoiden näkemyksiä sisäisen demokratian toteutumisesta sekä sen haasteista puolueissa. Lisäksi tutkielmassa esitellään keskeisimpiä demokratiateorioita ja niiden roolia puolueiden päätöksentekomalleissa. Tarkastelun kohteena on lisäksi jäsenten järjestöllisiä arvoja eli puoluejärjestön päätöksentekoa ja vallanjakoa koskevien näkemysten tutkimus.

Tutkielman aineisto perustuu suomalaisten eduskuntapuolueiden jäsenille lähetettyyn kyselyyn. Vastauksia kyselyyn tuli runsaasti ja aineisto osoittautui hyvin puolueiden jäseniä edustavaksi. Kyselylomakkeessa tiedusteltiin jäsenten taustoja ja näkemyksiä yhteiskunnallisiin kysymyksiin, puolueiden sisäiseen demokratiaan sekä kansanedustajien riippumattomuuteen. Taustamuuttujia sekä vastauksia ristiintaulukoimalla tutkielmassa selvisi, että jäsenet, jotka jakautuvat eri yhteiskunnallisten näkemystensä mukaan puolueittain, ovat kuitenkin pitkälle yksimielisiä järjestöllisistä kysymyksistä.

Tutkielman mukaan suomalaiset puoluejäseneet kokevat tehtäväkseen tukea puoluejohtoa, kannattavat jäsenäänestyksiä ja näkevät tärkeänä kansanedustajien sitoutumisen puolueen päätöksentekoon. Jäsenten näkemykset tukevat puolueiden sisäisen demokratian vahvistamista. Jäsenedemokratia voi vahvistaa puolueiden siteitä kansalaisyhteiskuntaan ja tuoda puolueisiin uusia jäseniä kasvattamalla jäsenyyden houkuttimia.

Avainsanat: Demokratia, puolueet, yhteiskunnalliset arvot, järjestölliset arvot, jäsenedemokratia, kyselytutkimus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1. JOHDANTO	4
2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	11
2.1 PUOLUEIDEN KEHITYS JÄRJESTÖINÄ	13
2.2 PUOLUEIDEN SISÄINEN DEMOKRATIA.....	31
2.3 DEMOKRATIAATEORIAM.....	43
2.4 JÄSENTEN JÄRJESTÖLLISET ARVOT.....	46
2.5 PUOLUEET PUOLUEDEMOKRATIAN JÄLKEEN	51
2.6 SUOMALAISET PUOLUEJÄRJESTÖT.....	55
3. KYSELYTUTKIMUS	61
4. KYSELYAINEISTO	66
4.1 SOSIODEMOGRAFISET TAUSTAMUUTTUUDET	66
4.2 AKTIIVISUUS PUOLUEESSA.....	68
4.3 YHTEISKUNNALLISET ARVOT.....	74
4.4 JÄRJESTÖLLISET ARVOT	79
5. AINEISTON ANALYYSI	82
5.1 POLIITTISTEN ARVOJEN SUHDE JÄRJESTÖARVOIHIN	83
5.2 PUOLUEAKTIIVISUUDEN SUHDE JÄRJESTÖARVOIHIN	85
5.3 SOSIODEMOGRAFISTEN MUUTTUJEN SUHDE JÄRJESTÖARVOIHIN.....	90
5.4 JÄRJESTÖARVOJEN NELIKENTTÄ	93
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	95
7. LÄHTEET	101
8. LIITTEET	104
LIITE 1 PUOLUETOIMISTOJEN TYÖNTEKIJÖILLE LÄHETETTY SÄHKÖPOSTI	104
LIITE 2 INTERNET-KYSELYLOMAKKEEN SAATETEKSTI JA KYSYMYKSET.....	105
LIITE 3 VASTAAJIEN AMMATTIRYHMÄT	108
LIITE 4 VASTAAJIEN LUOTTAMUSTEHTÄVÄT PUOLUEISSA.....	109

1. Johdanto

Suomessa korkeinta valtiollista valtaa pitävät hallussaan eduskunnassa istuvat puolueet. Poliitiikan arkipäivän otsikoihin päätyvät puolueista kansanedustajat, ministerit ja joskus puoluetuimistojen keskeiset työntekijät. Jokaisen puolueen taustalla on kuitenkin usein näkymättömiin jäävä ryhmä kansalaisia, jotka ovat ryhmittyneet kamppailuun oman joukkueensa menestyksen puolesta. Puolueiden jäsenet valitsevat puoluekokouksissa ja jäsenäänestyksissä puolueen johtajat, ehdokkaat vaaleihin ja tärkeimmät poliittiset linjapaperit. Jäsenillä on kiistatta merkittävä rooli poliittisessa järjestelmässä, mutta kuinka suuri on heidän valtansa puolueiden sisällä? Ovatko jäsenet puoluejohtajien uskollisia alamaisia vai kriittisiä päätöksentekijöitä?

Suomen nykyinen pääministeri on kirjoitushetkellä sosialidemokraattien Sanna Marin, jonka hallituksessa istuvilla puolueilla on – kuten myös oppositiopuolueilla – kaikilla käytössä eri tavalla toteutettuja jäsendemokratiaa tukevia käytäntöjä. Puolueet ovat jatkuvassa muutoksessa, ja etenkin puolueiden johtajien esitysten perusteella käytänteitä saatetaan purkaa tai vahvistaa.¹ Marin on kertonut toivovansa, että hänen puolueensa SDP ottavaa käyttöönsä neuvoa-antavan jäsenäänestyksen puheenjohtajan valitsemiseksi.² Marin ei päässyt laittamaan esitystään toteen, kun hänet äänestettiin puheenjohtajaksi ilman vastaehdokkaita SDP:n puoluekokouksessa syksyllä 2020. Jäsenäänestys puheenjohtajasta on tällä hetkellä käytäntönä kahdessa muussa hallituspuolueessa, vihreissä ja vasemmistoliitossa.³

Perinteisempi ja yleisempi valintatapa puoluejohtajille on äänestys puoluekokouksessa. Mikä on oikeastaan ero puoluekokouksen ja jäsenäänestyksen välillä? Molemmat instituutiot edustavat jäsenten valtaa puoluejärjestöissä. Suomessa valta kuuluu perustuslain mukaan kansalle, mutta neuvoa-antavia kansanäänestyksiä ei ole juurikaan järjestetty – eikä sitovia kansanäänestyksiä laisinkaan. Puoluekokous ilmentää edustuksellista demokratiaa puolueiden sisällä samalla tapaa, kuin valtiopäiville kokoontunut eduskunta käyttää valtaa kansan puolesta.

Puolueiden sisäiseen demokratiaan – niin edustukselliseen kuin suoraan – on politiikan tutkimuksessa perinteisesti suhtauduttu skeptisesti. Osa varhaisista tutkijoista pelkäsi demokraattisten puoluejärjestöjen vaarantavan yhteiskunnallisen demokratian kontrolloimalla

¹ Yle uutiset 30.6.2009 ”Arhinmäki haluaa jäsenäänestyksen johtajasta myös vasemmistoliittoon”, <<https://yle.fi/uutiset/3-5275101>>, tarkistettu 22.10.2020

² Demokraatti 11.9.2016: ”SDP:n Marin: Jäsenäänestys puoluejohdosta”, <<https://demokraatti.fi/sdpn-marin-jasenaanestys-puoluejohdosta>>, tarkistettu 22.10.2020

³ Uusi Suomi 15.6.2017: ”Vihreiden jäsenäänestys uudesta puheenjohtajasta rikkoi ennätyksiä” <<https://www.uusisuomi.fi/uutiset/vihreiden-jasenaanestys-uudesta-puheenjohtajasta-rikkoi-ennatyksia-tama-on->

aiemmin vapaita kansanedustajia. Toiset antoivat tukensa nouseville demokraattisille puolueille, mutta pettyivät puolueiden todelliseen päätöksentekoon. Robert Michels esitti 1900-luvun alussa ajatuksen puolueorganisaatioiden kehitystä määrittävästä ”oligarkian rautaisesta laista”, mikä kyseenalaistaa mahdollisuuden demokraattisten organisaatioiden olemassaoloon ylipäänsä. Uudempi puoluetutkimus on haastanut tämän ajatuksen. Vaikka puolueet ovat muuttuneet ja merkittävä osa päätösvallasta niissä on viime vuosikymmeninä siirtynyt puoluejärjestöiltä poliitikoille, on jäsenistön halu ja mahdollisuus osallistua puolueiden sisäiseen päätöksentekoon silti aiemmin oletettua merkittävämpi. Samalla jäsenistö on noussut suureen rooliin myös puolueiden sisäisessä päätöksenteossa ohi perinteisten järjestörakenteiden⁴, etenkin puheenjohtajaaänestysten kaltaisissa henkilövalinnoissa⁵.

Puolueet kontrolloivat demokratioissa poliittisen eliitin valintaa ja siten myös valtaa kulloinkin pitävää hallitusta ja sen toteuttamaa politiikkaa. Siksi päätöksenteon avoimuuden ja demokraattisuuden arvioinnissa on oleellista tarkastella, miten päätöksenteko toteutuu puolueiden sisällä.⁶ Gradututkielmani tutkii suomalaista puoluekenttää ja selvittää, miten puolueiden sisäinen demokratia jäsenten mielestä toimii. Tutkin kaikkia suomalaisia eduskuntapuolueita lähestymällä niiden jäseniä kyselylomakkeella.

Tutkimuskysymykset tutkielmassani ovat:

Mitä näkemyksiä puolueiden jäsenillä on puolueiden sisäisestä päätöksenteosta? Miten nämä näkemykset vaihtelevat puolueiden välillä ja sisällä?

Miten puolueiden jäsenten näkemykset vertautuvat aikaisempaan tutkimustietoon aiheesta?

Mitä päätelmiä demokratian kehittymisestä suomalaisissa puolueissa voi tehdä aineiston perusteella?

Erilaiset puolueissa havaittavat muuttajat vaikuttavat siihen, kuinka paljon jäsenistöllä on vaikutusvaltaa puoluejärjestöjen sisällä. Tämä puolestaan vaikuttaa jäsenistön näkemyksiin siitä, kenellä valta kuuluisi olla. Tutkimusten mukaan demokratiaan tottuneet pitävät sitä arvossa, autoritäärisimmissä puolueissa päätöksentekoon osallistumista ei välttämättä osata kaivata. Jäsenistön vaikutusvaltiaan vaikuttavia muuttujia puolueissa ovat esimerkiksi puolueen perustamisvuosi (mitä varhaisempi, sitä enemmän jäsenistöllä on valtaa), puolueen ideologia

vahva-viesti/bfe11b8a-7b61-3955-ab77-d719c7bde40e> ja Aamulehti 3.5.2016: ”Vasemmistossa ennätystulos”, <<https://www.aamulehti.fi/a/23701017>>, tarkastettu 22.10.2020

⁴ Lees-Marshment & Pettitt 2014, 252

⁵ Pettitt 2007b, 231

⁶ Koskimaa 2017, 111

(vasemmistopuolueet suosivat jäsenten suurempaa roolia) ja puolueen hallitushakuisuus (mitä korkeampi halu nousta hallitusvastuuseen, sitä heikompi sisäinen demokratia)⁷.

Gradussani tutkin, miten edellä kuvatut hypoteesit toteutuvat suomalaisissa puolueissa. Tarkoitukseni on selvittää kyselytutkimuksen menetelmällä, miten puolueiden jäsenet suhtautuvat puolueiden sisäiseen demokratiaan ja miten he kokevat päätöksenteon puolueissa. Yli tuhannen puoluejäsenen täyttämä kysely kartoitti jäsenten näkemyksiä erilaisten väittämien avulla. Pysin tietoisesti pitämään kyselylomakkeen tiiviinä ja selkeästi ymmärrettävänä jokaiselle vastaajalle riippumatta siitä, kuinka pitkä kokemus vastaajalla on puolueessa toimimisesta. Nettilomakkeen täyttämisen yksinkertaisuuden ohella pidin kyselyyn vastaamisen anonyyminä ja luottamuksellisena taatakseni mahdollisimman korkean vastaajamäärän ja siten edustavan, sekä luotettavan aineiston.

Seuraavassa luvussa käsittelen puolueita jäsenten varaan rakentuvina organisaatioina ja niiden kehitystä suhteessa jäsenistön asemaan puolueissa. Puolueet ovat nykyaikaisessa muodossaan kehittyneet alle kahdensadan vuoden sisällä itsenäisten parlamentaaristen ryhmien tukiverkostoista vahvoiksi ja verovaroin tuetuiksi jäsenjärjestöiksi. Puolue (sanasta ”puoli”) kertoo jo käsitteenä vastakkainasettelustayhteiskunnan sisällä, erilaisista osapuolista poikkeavine intresseineen.⁸ Poliittiset puolueet ovat perustamisaikanaan luotuja aikakapseleita, jotka kuvastavat syntyhetkensä yhteiskunnallisen kehityksen tilannetta. Samalla puolueet muuttuvat aikojen mukana – tai epäonnistuvat uuteen yhteiskunnalliseen todellisuuteen mukautumisessa ja katoavat historiaan. Ilman puolueita ei voisi kuvitella demokratiaa sellaisena kuin sen tunnemme.

Avaan alkuun puolueiden kehityshistoriaa sekä näiden sisäistä päätöksentekoa käsittelevää tutkimusta. Puolueiden tutkimus, siten kuin sen esittelen, alkoi 1800-luvulla edustuksellisen demokratian ottaessa ensimmäisiä haparoivia askeleitaan yhteiskunnalliseen eliittiin rajatun edustuksen muodossa. Käyn läpi puolueiden kehityksen askeleita nykypäivään asti, ja avaan niitä toiveita sekä pelkoja, mitä puolueiden sisäiseen päätöksentekoon on liitetty eri aikoina. Ennen 1900-lukua edustuksellinen demokratia tarkoitti äänioikeutta etuoikeutetulle vähemmistölle ja alamaisuutta väestön enemmistölle. Järjestäytyneen työväen ja muiden demokratialiikkeiden myötä äänioikeus laajeni, ja näiden liikkeiden myötä nousseet puolueet loivat vanhojen eliittipuolueiden rinnalle uuden tavan järjestäytyä edustuksellisessa järjestelmässä – joukkopuolueen. Vuosikymmenten vieressä tämä hegemoninen malli sai vähitellen pitkälti siirtyä yhä uusien, muuttunutta yhteiskunnallista tilannetta paremmin mukailevian puoluetyyppien tieltä.

⁷ Pettitt 2012

⁸ Mickelsson 2015, 39

Puolueiden jäsenmäärät nousivat huippuunsa joukkopuolueiden myötä ja alkoivat laskea, kun tämä puoluemalli teki tilaa enemmän vaali- kuin jäsenorganisaatioihinsa panostaville puolueille. Jäsenmäärien laskua on selitetty teollisuusyhteiskunnan rakenteiden murentumisella. Täydentävä näkökulma on tutkia, miten puoluejäsenyyden luonne on muuttunut. Puolueiden johto on muuttunut etäisemmäksi ja jäsenten sijaan johtajien huomion keskipisteessä ovat äänestäjät, joita nämä voivat puhutella suoraan muuttuneessa mediaympäristössä – puolueidensa jäsenistä riippumattomina.

Onko puolueiden muuttuminen enemmän eliittiinsä kuin jäsenistöönsä nojaaviksi hyvä vai huono asia? Tutkijat ovat olleet erimielisiä suhteessaan jäsendemokratian hyötyihin ja toivottavuuteen, mutta ovat painottuneet erityisesti 1900-luvun alun ja sitä vanhemmissa kirjoituksissa enemmän skeptiseen tai jäsendemokratiaa vastustavaan suuntaan. Robert Michels ei nähnyt ”rautaista lakiaan” huonona asiana, vaan piti kyvykkäimpien johtajien oligarkiaa järjestöjen luonnollisena tilana ja demokratiaa silkkana mahdottomuutena. Viime vuosikymmeninä suhtautuminen sisäiseen demokratiaan on kuitenkin muuttunut sekä puolueissa että tutkimuksessa. Jäsenet pääsevät nykyään yhä useammin vaikuttamaan erityisesti henkilövalintoihin, etenkin puolueiden vaaliehdokkaiden ja puheenjohtajien valintaan.

Demokratialle ei ole yhtä selkeää määrittelyä, mutta eri käsityksiä demokratiasta yhdistää ajatus vallankäytön hajauttamisesta. Eri teorioita demokratiasta erottavat ajatukset siitä, kuinka syvälle ulottuvaa ja laajaa kansanvaltaa ne edistävät ja edustavat. Karkea jakolinja on mahdollista vetää niin kutsuttujen elitistisen demokratian ja osallistuvan demokratian koulukuntien välille. Näiden teorioiden avulla on mahdollista ymmärtää puolueissa vaikuttavia erilaisia käsityksiä jäsenten osallistumisoikeudesta päätöksentekoon ja luottamushenkilöiden valintaan. Näiden käsitysten taustalla vaikuttavat puolueiden ideologiset virtaukset, joiden perusteella vasemmistopuolueet määrittelevät demokraattisen päätöksenteon eri tavalla kuin oikeistolaiset puolueet. Oikeisto-vasemmistojon lisäksi myös konservatiivisten ja liberaalien arvojen jakolinja voi vaikuttaa siihen, miten jäsenten osallistuminen puolueissa toteutetaan. Käytän tutkielmassa käsitettä ”järjestölliset arvot”⁹ kuvaamaan puolueiden jäsenkunnissa ilmeneviä näkemyksiä ja preferenssejä puolueiden sisäisen päätöksenteon suhteen. Hypoteesina on, että poliittiset ydinarvot, kuten vasemmistolaisuus ja oikeistolaisuus, vaikuttavat osaltaan järjestöllisiin arvoihin. Oletan muun muassa, että kokoomuslaiset arvostavat enemmän kansanedustajiensa itsenäistä asemaa, siinä missä sosialidemokraatit arvostavat ulkoparlamentaaristen puolue-elinten vaikutusmahdollisuuksia eduskuntaryhmän päätöksenteossa.

⁹ Hansen & Saglie 2005

Käyn toisessa luvussa läpi myös puolueiden asemaa yhteiskunnissa, erityisesti Suomessa. Nykyaikaista puoluekäsitystä vastaavat puolueet alkoivat muotoutua 1800-luvulla liberaaleissa ja työväenluokkaisissa leireissä. Ensimmäinen moderni joukkopuolue oli 1899 perustettu Suomen Työväenpuolue, nykyinen SDP. 1980-luvulla vuosikymmenten halki säilyneet luokkaleirit alkoivat rakoilla perinteisen teollisuusyhteiskunnan murroksessa. Poliitiikka henkilöityi ja individualisoitui puolueiden jäsenmäärien romahtaessa. Viime vuosikymmenten puolueita käsittelevissä analyyseissä on toistunut ajatus ”puolueiden hiipumisesta.” Toinen, mielestäni perustellumpi näkökulma on tiedostaa, että puolueet ovat muuttuneet, mutta eivät heikentyneet. Puolueiden sisällä vaikuttaa erilaisia voimia, ”monia kasvoja”.¹⁰ Erityisesti puolueiden byrokraattinen koneisto ja eduskuntaryhmät ovat vahvistaneet asemaansa. Suomessa puolueorganisaatiot ja eduskuntaryhmät kaksinkertaistivat työntekijöidensä määrän vuosina 1979–2007. Valtaa on keskitetty entistä enemmän puolue-eliitille, mutta puolueiden jäsenillä on kuitenkin edelleen tärkeä rooli paitsi käytännön työpanoksensa, myös mukanaan tuomansa legitimitetin ansiosta. Puolueiden on tärkeää pitää yllä illuusiota laajasta jäsenjärjestöstä silloinkin, kun jäsenmäärät ovat laskeneet merkittävästi. Selvää on kuitenkin, että puolueiden määrittelemän yhteiskunnallisen elämän aikakausi – puoluedemokratia – on ohitse. Puolueet ovat irtautuneet kansalaisyhteiskunnasta, mutta jatkaneet elämäänsä. Tämä on tarkoittanut päätöksenteon mahdollisuuksien karkaamista kansalaisosallistumisen ulottumattomiin.

Esittelen tutkielmani metodologiaa kolmannessa luvussa. Päädyin selvittämään puolueiden jäsenten näkemyksiä sisäisestä päätöksenteosta ja demokratiasta puolueissa kyselytutkimuksen menetelmin. Kyselylomaketutkimuksen korkeat kustannukset ovat saattaneet aikaisemmin hillitä sen käytettävyyttä etenkin pro gradu -tason tutkielmissa, mutta käyttämäni Google Formsin kaltaiset maksuttomat ja edulliset internet-kyselypalvelut madaltavat kynnystä kyselytutkimuksen soveltamiseen. Kyselytutkimuksen jakelu tapahtui puolueiden alueellisten järjestöjen kautta. Oletukseni oli, että piirijärjestöt pystyvät olemaan puolueen keskustoimistoja paremmin yhteydessä paikallisiin jäseniin ja näin levittämään kyselyä mahdollisimman laajalle kohdeyleisössä. Kyselylomakkeen täytti yhteensä 1223 vastaajaa, mikä kertonee tämän oletuksen vahvuudesta.

Tutkimuskirjallisuudesta on pääteltävissä, että kokemus puolueessa toimimisesta vaikuttaa näkemyksiin puolueiden sisäisestä demokratiasta. Itseäni kiinnosti selvittää, pitävätkö esimerkiksi puolueisiin lyhyemmän aikaa kuuluneet jäsenet puolueiden sisäistä demokratiaa korkeammassa arvossa kuin puolueissa pitkään toimineet. Halusin myös tietää, onko puolueen eliitillä ja puolueen rivijäsenillä toisistaan poikkeavia näkemyksiä – mahdollisesti ja oletettavasti niin, että eliitti pitää

¹⁰ Katz & Mair, 1994

päätöksenteon demokraattisuutta vähemmän merkittävänä asiana kuin puolueessa pienempää valtaa käyttävät tavalliset jäsenet.

Tutkielman neljännessä luvussa esiteltävä ja viidennessä luvussa tarkemmin analysoimani aineisto tarjoaa kurkistusikkunan aikaisemmin heikosti tunnettuun tutkimuskohteeseen, puolueiden jäsenten näkemyksiin sisäisestä demokratiasta. Puoluejäseniä on kuitenkin tutkittu muista näkökulmista, ja kyselyyn vastanneet edustavat hyvin suomalaisten eduskuntapuolueiden jäsenistöä. Toisin kuin puolueiden jäsenten ajatuksia jäsendemokratiasta, on puolueiden jäsenten sosiodemografisia taustoja ja yhteiskunnallisia näkemyksiä selvitetty tarkkaan aikaisemmissa tutkimuksissa. Vertaamalla näihin tutkimuksiin omaa aineistoani pystyin varmistumaan aineiston edustavuudesta. Kyselyyn vastanneista enemmistö oli rivijäseniä, joilla ei ollut luottamustehtäviä puolueessaan. Muut vastaajat olivat puolueaktiiveja, alueellista puolue-eliittiä sekä valtakunnallista puolue-eliittiä. Kyselyyn vastanneiden vastaukset poliittisiin väittämiin (kuten suhde Natoon ja turvapaikkapolitiikkaan) olivat verrattavissa puolueiden jäsenten ennalta tiedettyihin näkemyksiin. Aineistoa tutkimalla käy silti ilmi, että valitut kysymykset eivät itsessään riittäneet asettamaan vastaajia yksiselitteisesti ”poliittiselle nelikentälle”.

Siinä missä yhteiskunnallisten väittämien esiin tuomat erot olivat kuitenkin selvästi havaittavissa, aineistosta kävi ilmi, että järjestöllisiltä arvoiltaan eri puolueiden jäsenet olivat lähempänä toisiaan. Olen käyttänyt vastausten havainnollistamisessa ”järjestöarvojen nelikenttää”. Siinä ”imperatiivisen mandaatin ulottuvuus” muodostuu kahden vastakkaisen navan, riippumattoman kansanedustajan ja sidonnaisen kansanedustajan, väliin. ”Puoluevallan ulottuvuutta” määrittävät toisessa päässä jäsenpainotteinen päätöksenteko ja toisessa päässä johtajapainotteinen päätöksenteko. Omien havaintojeni mukaan aineisto osoittaa puolueiden jäsenten olevan keskimäärin puoluejohdolle uskollisia ja heihin luottavia. Samalla puolueiden jäsenet pitävät tärkeänä, että kansanedustajat sitoutuvat puolueessa sisäisesti tehtyihin päätöksiin.

Kuudennessa luvussa kerron, mitä johtopäätöksiä kyselytutkimuksen aineistosta on johdettavissa. Mielestäni on pääteltävissä, että alati kutistuvan kansanosan muodostavan puolueeseen kuuluvien kansalaisten näkemykset poliittisesta järjestäytymisestä ovat keskenään yhdenmukaisia. Puolueiden jäsenet kokevat, että heidän äänensä tulee kuulluksi puolueen päätöksenteossa, mutta antavat samalla tälle äänelle suuren merkityksen. Puolueiden tulee jäsenten mukaan kuunnella nimenomaan jäsenistöään, eikä alistaa päätöksentekoa esimerkiksi äänestäjien mielipiteille yli puolueen sisäisen demokratian. Samalla jäsenäänestyksiä tahdotaan enemmän ja niitä pidetään arvossa.

Haluan kiittää eduskuntapuolueiden järjestöyöntekijöitä graduni varhaisesta haastatteluvaiheesta, joka sittemmin muuttuneen metodologian ja tarkentuneiden painopisteiden vuoksi jäi tutkielmasta pois. Kiitän lämpimästi lisäksi Työväen Opintorahastoa ja Kansan Sivistysrahastoa tutkielman kirjoittamisen tukemisesta, professori Tapio Rauniota, tutkija Vesa Koskimaata ja äitiäni Airi Vuolletta keskusteluista ja tuesta sekä Pinja Vuorista SPSS-kertaustunneista ja gradureititistä Skotlannissa.

Pro gradu -tutkielmani on tutkimus puolueiden ja demokratian akateemisen tutkimuksen historiasta, havainnoista ja nykyisyydestä. Se on lisäksi tutkimus suomalaisista puoluejäseneistä ja heidän näkemyksistään ja kokemuksistaan vastauksena kysymykseen, kenelle vallan tulisi kuulua puolueissa. Toivon siinä esitellyn aineiston ja havaintojeni edistävän jo alkanutta keskustelua siitä, miten eduskuntapuolueiden kannattaisi kehittää puolueiden sisäistä demokratiaa.

2. Teoreettinen viitekehys

” If democracy means anything at all it means that the majority has the right to organize for the purpose of taking over the government.”

Elmer Eric Schattschneider, 1942

Puolueet ovat yhteiskunnan erilaisia osapuolia. Sana itsessään viittaa tiettyyn vastakkainasetteluun yhteiskunnan sisällä. Suomen kielen sana ”puolue” on johdettu sanasta ”puoli”, tarkoittaen osaa kokonaisuudesta. Merkitykseltään samaa juurta ovat moniin eri kieliin latinan sanasta ”pars” johdetut vastineet.¹¹ Kun Suomessa puhutaan nykyisistä puolueista, viitataan vaaleissa valtiollista valtaa tavoitteleviin ryhmittymiin. Poliittiset puolueet ovat yhtäältä oman aikansa lapsia, jotka kuljettavat mukanaan oman perustamisaikeensa ideologista taustadiskurssia, sekä toisaalta olosuhteiden pakosta muuttuneita ryhmittymiä, joiden rakenne, ajatusmaailma ja toiminta ovat tavalla tai toisella mukautuneet nykyiseen yhteiskunnalliseen todellisuuteen.¹²

Puolueet eivät ole niinkään yksi nykyaikaisen demokratian piirteistä, vaan paremminkin modernia demokratiaa keskeisimmin määrittävä instituutio¹³. Puolueiden välinen kilpailu vaaleissa (näiden esittäessä omia ehdotuksiaan yhteiskunnallisiksi uudistuksiksi) ja puolueiden toiminta päätöksentekokelemissä (ryhmien valvoessa edustajien ajavan näitä uudistuksia yhtenäisesti) mahdollistavat demokratiaan kuuluvan tilivelvollisuuden äänestäjille. Ilman puolueita kansalaisilla ei olisi realistista mahdollisuutta antaa ääntään toivomalleen poliittiselle linjalle.¹⁴ Puolueita ei voi ymmärtää tutkimalla vain niiden vaalimenestystä, poliittisia ohjelmia ja poliitikkojen toimintaa. Puolueet eivät toimi harmonisina, yksimielisinä yksikköinä, vaan sisäisten ristiriitojen sävyttäminä ja itsekkin eri osapuolista muodostuvina organisaatioina. Näiden organisaatioiden kehityksen ja rakenteen tutkiminen on avain niiden toimintalogiikan selvittämiseen.¹⁵

Tässä luvussa avaan modernien puolueiden kehitystä, kuten se on puoluetutkimuksen perinteisessä ja uudemmassa tutkimuksessa kuvattu. Ensimmäisessä alaluvussa käyn läpi pelonsekaiset reaktiot nykyaikaisen puoluejärjestäytymisen ensiaskeliin 1800-luvun Englannissa, optimistisemmat näkemykset puolueista demokratian turvaajina ja mahdollistajina, sekä lopulta 1900-luvun lopun havaintoja joukkopuolueen väistymisestä jälleen poliittikkovetoisempien puoluemallien tieltä. Viime vuosikymmeninä pitkälti joukkopuolueina syntyneet tai joukkopuolueiden rakenteita mukailleet puolueet ovat irtaantuneet yhä enemmän juuriltaan kansalaisyhteiskunnassa ja

¹¹ Mickelsson 2015, 39

¹² mts. 16

¹³ Cross & Katz 2013, 1

¹⁴ Koskimaa 2017, 111

¹⁵ Karimäki 2019

lähentyneet valtiota, minkä tarjoamista resursseista ja toisaalta myös legitimitetistä puolueet ovat tulleet yhä riippuvaisemmiksi¹⁶.

Toisessa alaluvussa keskityn tutkimukseen puolueiden sisäisestä demokratiasta. Robert Michels tarjosi 1900-luvun alussa viileän arvionsa joukkopuolueen kyvyttömyydestä toteuttaa julkilausuttuja ihanteita sisäisestä demokratiasta, mutta sittemmin jäsenten vaikutusmahdollisuuksille on oltu tutkimuksissa tätä suopeampia. Aiheesta kirjoittaneet eivät kuitenkaan edelleenkään ole missään määrin yhtä mieltä siitä, onko puolueissa kasvanut jäsenten vaikutusvallan korostamisen trendi hyödyksi puolueille tai yhteiskunnalliselle demokratialle. Osan mielestä demokratia voi toteutua ainoastaan puolueiden välillä eikä koskaan niiden sisällä, toisten mielestä demokraattisen yhteiskunnan mahdollistavat ainoastaan demokraattiset puolueet.

Tutkimustani ohjaava viitekehys rakentuu edellä kuvatun kirjallisuuden ohella ennen kaikkea kolmen osan varaan. Kolmannessa alaluvussa pyrin kehystämään aineistoni demokratiateorioiden näkökulmasta. Suomesta ei löydy puolueita, jotka eivät vakuuta kannattavansa demokratiaa ja toisaalta myös toteuttavansa sisäisessä toiminnassaan demokraattisia ihanteita. Käsitykset demokratiasta kuitenkin eroavat huomattavasti. Kapeimmillaan demokratia on johtajaehdokkaiden välistä vaalikilpailua, missä päätöksenteon kohteiden roolina on uusintaa poliittisen eliitin mandaattia mutta myös sallia päätöksentekijöille vapaat kädet hallita parhaaksi kokemallaan tavalla. Tutkimusten mukaan yhä useammat puolueiden jäsenet kaipaavat tätä suurempaa, suoraa roolia päätöksenteossa. Osallistuvan tai radikaalin demokratian näkökulma selittää osaltaan puolueiden jäsenten toiveita demokratian vahvistamisesta puolueiden sisällä. Tämä näkökulma pitää sisällään, että päätöksenteon kohteiden on voitava osallistua päätöksentekoon. Jäsenistö toimii puolueen poliittisen agendan käytännön toteutuksessa avainasemassa antamalla taloudellisen tukensa puolueen toiminnalle, osallistumalla vaalikampanjointiin ja edustamalla puoluetta eri yhteyksissä. Näin puoluejäsenillä on kannustin päästä osallisuudellaan varmistamaan, että puolueen linja on sellainen, minkä puolesta he tahtovat työskennellä ja että puolueen johto sellainen, minkä alaisuudessa he tahtovat toimia.

Neljänneksi asettelen tutkimusta puoluejäsenten sekä puolueiden itsensä ideologista asemoitumista kuvaavien kahden käsitteen varaan. Nämä käsitteet ovat yhteiskunnalliset arvot ja järjestölliset arvot. Kuten edellä avattiin, vasemmiston ja oikeiston puoluejärjestäytymisen tarinat poikkeavat toisistaan. Radikaalimpi demokratiakäsitys tuntuu kulkevan yhdessä vasemmistolaisen arvomaailman kanssa. Toisaalta vasemmistopuolueet eroavat myös keskenään ja niillä on keskenään erilaiset syntyhistoriat. Oikeistolaisuuden ja vasemmistolaisuuden ideologiset

¹⁶ Katz & Mair 1994, 8

määritelmät eivät riitä kuvaamaan suhtautumista demokratiaan puolueen sisällä tai yhteiskunnassa, vaan niitä on täydennettävä uuden ja vanhan politiikan, tai toisaalta konservatiivisuuden ja liberalismiin määritelmillä. Näillä erilaisilla ideologisilla ulottuvuuksilla on oletettavasti yhteys myös jäsenistön puolueen sisäiselle demokratialle antamalle arvolle.

Viidennessä alaluvussa avaan politiikan tutkija Peter Mairin 1990- ja 2010-luvuilla esittämiä arvioita puolueista, puoluedemokratiasta ja näiden oletetuista sekä todellisista kriiseistä. Mairin näkemykset sekä puolueista järjestöinä ja toimijoina että puoluedemokratian yhteiskunnallisesta tilasta tarjoavat näkökulman mistä käsin tarkastelen puolueiden jäsenten kyselyvastausten analyysistä nousevia kysymyksiä.

Käsittelen lopuksi suomalaisten puoluejärjestöjen muodostumista, mikä on mukailut monissa muissa maissa havaittua kehityskulkua, mutta tuottanut silti oman erityisen poliittisen viitekehýksensä. Tässä luvussa esitän myös tilastoja suomalaisten puoluejärjestöjen historiasta sekä nykytilasta.

2.1 Puolueiden kehitys järjestöinä

” The party system is less a photograph of opinion than opinion is a projection of the party system.”

Maurice Duverger, 1951

Puolueet ovat luonnollisesti politiikan tutkimuksen keskiössä. Yhteiskuntatieteissä on pitkään ja perusteellisesti tutkittu äänestäjiä sekä puolueita edustavia poliitikkoja, puolueiden muodostamia hallituksia, puolueiden välistä kilpailua ja myös puoluejohtoiselle hallintatavalle nousseita kilpailijoita. Tutkimuskirjallisuudessa on ollut tästä huolimatta verrattain pitkään aukko sen ymmärtämisessä, miten poliittiset puolueet muodostavat järjestöt toimivat, sekä näiden järjestöjen sopeutumisessa muuttuviin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin.¹⁷ Viime vuosikymmeninä tätä aukkoa on paikattu kiitettävästi, eikä nykyään ole vaikeaa löytää puoluejärjestöjä eri näkökulmista käsittelevää kirjallisuutta.

Halki puoluejärjestöjä käsittelevän kirjallisuuden, tietyt nimet ja käsitteet toistuvat aina kun puheeksi nousee puolueiden kehitys. Erityisen suuri vaikutus on ollut 1950-luvulla kirjoittaneella Maurice Duvergerilla. Tässä alaluvussa esiteltyt tutkijat ja ajatukset ovat luoneet puoluetypologian, mikä auttaa ymmärtämään puolueita poliittisina ja järjestöllisinä toimijoina sekä mihin eri ajanjaksojen ja yhteiskuntien puoluemallit voidaan luokitella. Puolueiden luokitteluiden tarkastelussa on syytä huomioida, etteivät tiettyyn luokkaan kuuluvat puolueet hävinneet maailmasta samalla hetkellä, kun näiden jälkeen kehittyneeseen luokkaan lukeutuvat puolueet

näkevät päivänvalon. Puoluetyypit ovat eläneet ja elävät edelleen myös rinnakkain. Puoluemalleissa onkin kyse ideaalityypeistä ja kärjistetyistä esimerkeistä, joille on vaikea löytää täydellistä vastinetta todellisuudesta. Nykyisissä puolueissa on usein piirteitä useammasta eri puoluemallista, etenkin kun on kyse pitkät perinteet omaavista puolueista, jotka ovat eläneet läpi puolueiden kehityshistorian värikkäiden vaiheiden.¹⁸

Puolue on monitulkintainen, vanha ja eri yhteyksissä käytetty käsite, mikä on mahdollista määrittellä monella tapaa. Antiikin tasavaltojen *factiot* olivat puolueita, samoin Ranskan suuren vallankumouksen eri ryhmiä edustaneet klubit. Puolue nykyaikaisessa merkityksessään on uusi ilmiö, minkä ensimmäinen esiintymä oli 1800-luvun Yhdysvalloissa. Ennen 1800-luvun puoliväliä missään muualla maailmassa ei ollut puolueita sellaisina, kuin me nykyään sanan ymmärrämme. Moisei Ostrogorski (1854–1921) oli yksi varhaisimpia vasta kehittymässä olevia nykyaikaisia puolueita käsitelleitä tutkijoita.¹⁹ Teoksessaan *Democracy and the Organization of Political Parties* (1902) Ostrogorski käsittelee kriittisesti modernien puoluejärjestöjen kehittymistä Englannissa 1800-luvun loppupuolella. Uutena piirteenä näissä puolueissa oli niiden järjestäytynyt toiminta parlamenttien lisäksi myös kansalaisyhteiskunnassa, edustuselinten ulkopuolella.

Ennen vuoden 1867 reformia vain joka seitsemännellä täysi-ikäisellä miehellä Britanniassa oli äänioikeus. Uudistuksen myötä äänioikeutettujen lukumäärä kaksinkertaistui, mutta jätti kuitenkin edelleen valtaosan työväenluokkaisista miehistä – sekä naiset luokkaan katsomatta – ilman äänioikeutta. Äänioikeusreformi muokkasi myös puolueita. Ilmiötä seuranneista intellektuelleista monet olivat huolissaan näkemästään kehityksestä. He varoittivat, että vaikutusvaltaansa kasvattavat ja parlamentin lisäksi myös sen ulkopuolella toimivat puolueet uhkaavat hyvää hallintotapaa tai vaarantavat jopa demokratian itsessään. Moisei Ostrogorski nähdään yhtenä tämän kehityksen kiivaimmista kriitikoista. Monet aikalaiset pitivät hänen näkemyksiään äärimmäisinä, mutta vahvojen ja pysyvien puoluejärjestöjen syntyminen nähtiin kuitenkin laajasti epäsuotavana, sillä sen ajateltiin mahdollistavan puolue-eliitille vallan ”manipuloida massoja”.²⁰

Ostrogorskin mukaan 1860-luvun englantilainen yhteiskunta äänioikeusreformin aikaan ei ollut valmis demokratiaa varten. Äänioikeuden saaneet ”massat” (käytännössä Ostrogorski viittaa kaupunkien pienporvaristoon) syöksivät Englannin ”keskiluokan” vallasta, mutta olivat hänen näkemyksessään poliittisesti kyvyttömiä hallitsemaan. Ostrogorski näyttäytyy nykypäivän lukijalle varhaisena populismin kriitikkona. Hänen mielestään ”usko kansaan” poliittisena mottona oli

¹⁷ Mair, Peter 1994, 1

¹⁸ Katz & Mair 1995, 19

¹⁹ Duverger 1951, xvi & xxii

²⁰ Scarrow 2002, 81

saavuttanut uskonnolliset mittasuhteet; sen sijaan että toimittaisiin niin kuin olisi ”oikein ja kohtuullista”, ”palvottiin” sitä mikä kulloinkin oli suosittua.²¹

Tutkiessaan Britannian liberaalipuolueen käytäntöjä uudessa demokraattisemmassa tilanteessa, Ostrogorski havainnoi järkyttyneenä, kuinka puoluejärjestö tarjosi konkreettista tukea ehdokkailleen poliittisessa vaalikampanjoinnissa. Hän kirjoitti esimerkkinä, kuinka liberaalipuolueen ehdokkaan ollessa vaalipiirinsä äänestäjille tuntematon, pyrki puolue tekemään hänestä suosituksen ja tuki häntä kampanjoinnissa lähettämällä puolueen työntekijöitä tai aktiiveja puhumaan hänen puolestaan. Ostrogorskille puolueen masinoima vaalikampanja oli kahden miehen välisen luottamussuhteen *keinotekoista luomista*. Sosiaalidarwinismia mukaillen Ostrogorski oli sitä mieltä, että äänioikeusuudistusta edeltävä, puoluejärjestöistä riippumaton vaalikampanjointi tuotti johtajia ”luonnonvalinnalla” sekä ”sosiaalisten voimien spontaanin toiminnan tuloksena”. Uusi poliittinen johtava luokka oli hänen näkemyksessään sen sijaan keinotekoisen tuotannon tulosta.²²

1800-luvun teollistumisen tuoma kaupungistuminen purki perinteisiä hierarkioita, mihin vanha poliittinen järjestys perustui. Pelkkä sosiaalinen asema ei enää samalla tapaa kyennyt nostamaan ihmisiä johtoasemiin kuin aikaisemmin yhteiskunnassa. Ostrogorski havainnollisti käyttämällä Glasgown vaurasta West Endiä sekä köyhää East Endiä esimerkkeinä, kuinka luokat olivat eriytyneet kaupungeissa omille alueilleen, mikä johti siihen, etteivät rikkaat enää olleet köyhemmille kaupunkilaisille luonnollisia johtajia ja yhteiskunnallisen elämän kiintopisteitä.

Nykyaikaiset puolueet nousivat siis uudessa tilanteessa ensimmäistä kertaa poliittisen päätöksenteon portinvartijoiksi. Ostrogorskin havainnon mukaan henkilöllä täytyi olla ”puolueen passi”, jotta hän voisi nousta julkisuuteen poliitikkona. Hän totesi, että myös konservatiiviset voimat yhteiskunnassa, jotka olivat suhtautuneet vähättelevästi puolueiden sisäisen demokratisoitumisen riskiin omissa riveissään, tulevat vielä huomaamaan erehtyneensä (”noin kahdenkymmenen vuoden sisällä”): ”Konservatiivien tyypillinen virhe on kieltää tai vähätellä poliittisten käytäntöjen [leviämisen] tehokkuus, siinä missä radikaalien virhe on liioitella sitä.”¹⁸

Mielenkiintoista on, kuinka Ostrogorski kuvailee aikaisemmin vallassa olleen luokan ”poliittista apatiaa” tavalla, joka mielestäni jälkiteollisen ajan näkökulmasta muistuttaa huomattavasti nykyiseen työväenluokkaan sovellettavia arvioita. Ostrogorski kertoo, kuinka entiselle valtuuskalle ”politiikka ei ole enää suosittua”. Aikaisemmin yksin äänioikeuden omannut

²¹ Ostrogorski 1902, 580-587

²² ”[...] even the individual relations of confidence between man and man are manufactured by the Caucus”. mts. 590-592

”keskiluokka” (eli vauras porvaristo ja aatelisto) vetäytyi poliittiselta areenalta, ”näyttäen siltä, että se on kuluttanut tarmonsä loppuun suurissa kamppailuissa mitä se oli käynyt yksi toisensa jälkeen vuosisadan ensimmäisellä puoliskolla”.²³ Näin voisi nähdäkseni todeta myös työväenluokan poliittisista taisteluista sekä vallankumousliikkeistä joitakin vuosikymmeniä Ostrogorskin jälkeen ja niiden suhteesta vasemmistopuolueiden kannatuksen romahtamiseen vuosikymmeniä näiden suurten kamppailujen jälkeen.

Yhdysvaltalainen politiikan tutkija Elmer Eric Schattschneider (1892–1971) tunnetaan puoluetutkimuksessa etenkin näkemyksestään puolueista nykyaikaisen demokratian luojina. Moderni demokratia on hänen mukaansa puolueiden välisen kilpailun sivutuote. Schattschneiderille (1970 [1942]) demokratiaa ei ole mahdollista kuvitella ilman puolueita, puolueiden tilan ollessa lisäksi paras mahdollinen todiste minkä tahansa hallinnon luonteesta.²⁴

Puolueiden valtaannousu tarkoitti vanhojen valtaapitävien syrjäyttämistä, minkä takia kuninkaalliset ja monarkistit sekä näiden asemaa puolustavat filosofit ovat ymmärrettävästi suhtautuneet puolueisiin nihkeästi ja torjuvasti. Yhtä lailla puoluevallan aikaan nousseet fasistiset ja taantumukselliset liikkeet ovat vihanneet puolueita osana demokratian vastaisuuttaan. Schattschneider hämmästeli, miksi kuitenkin myös demokraattisen hallintotavan tukijat tuntuivat suhtautuvan puolueisiin vihamielisesti. Hän totesi, että paljon enemmän kuin laajasti juhlistua Yhdysvaltojen perustuslakia, tulisi amerikkalaisten juhlistaa puolueiden syntyä ja opettaa koulukirjoissa niiden asemaa demokratian peruskivenä.²⁵

Schattschneider kertoo teoksessaan ”Party Government” nykyaikaista demokratiaa edeltävän ajan ja sen alkuaikojen naiiveja olettamia siitä, että demokratia tulee tarkoittamaan kansan tahdon muuttumista päätöksenteoksi automaattisesti ja ilman välittäjiä, minkä uskon jakoivat sekä demokratian vastustajat että sen tukijat. Schattschneiderin aikaan puolueita oli jo alettu perusteellisesti tutkia, mutta hänen mielestään poliittinen teoria ei vielä riittävästi kattanut puolueiden osuutta hallinnossa. Hänen mielestään teoria demokratiasta, äänioikeudesta ja kansalaisoikeuksista tulisi kirjoittaa täysin uusiksi tässä valossa, unohtaen ajatuksen ”enemmistön tyranniasta” ja myös suurelta osin vakiintuneen käsityksen vallanjako-opista (”separation of powers”).²⁶

²³ Ostrogorski 1902, 618-622

²⁴ ”It should be stated flatly that the outset that this volume [In Defense of Political Parties] is devoted to the thesis that the political parties created democracy and that modern democracy is unthinkable save in terms of the parties. As a matter of fact, the condition of the parties is the best possible evidence of the nature of any regime.”

²⁵ Schattschneiderille puolueita vastustanutta George Washingtonia suurempi sankari oli Thomas Jefferson, jonka ero hallituksesta esti Washingtonin tukijoiden pyrkimyksen luoda hallinto ilman puolueita. Schattschneider 1942, 1-4

²⁶ Schattschneider 1942, 13-16

Esittäessään loppupäätelmissään yhdysvaltalaisille puolueille vahvempaa roolia hallinnossa, eli puoluehallitusta (”party government”), Schattschneider kirjoittaa puolueiden olevan ainoa tapa organisoida suuret joukot ihmisiä päätöksentekoon:

” The potentialities of the parties are very great. Moreover, party government is good democratic doctrine because the parties are the special form of political organization adapted to the mobilization of majorities. How else can the majority be organized? If democracy means anything at all it means that the majority has the right to organize for the purpose of taking over the government. Party government is strong because it has behind it the great moral authority of the majority and the force of a strong traditional belief in majority rule.”

” Party government is the democratic and liberal solution of the problem of reconciling authority and liberty; they can manage interests without becoming oppressive.”²¹

Maurice Duverger (1917–2014) hahmotteli kirjassaan ”Les Partis Politiques” alustavaa puolueiden yleistä teoriaa, joka paikkasi aikaisemmin tutkimatta olleen tilan puoluetutkimuksessa, joka tähän asti oli keskittynyt lähinnä yksittäisiin puolueisiin, maakohtaisiin puoluejärjestelmiin ja puolueiden ideologioihin. 50-luvun alussa kirjoittanut Duverger arvioi, että vasta ”viidenkymmenen vuoden päästä” puoluejärjestöjen todellisten toimintatapojen kuvaaminen saattaa olla mahdollista.²⁷

Puoluetutkimuksen alkuaikoina valtavirtainen, liberaali tulkinta on ollut nähdä puolue ennen kaikkea ideologisena ryhmittymänä²⁸. Marxilaisessa näkemyksessä puolueet ovat pikemminkin yhteiskuntaluokkien poliittisia ilmentymiä. Tämän tulkinta otti sittemmin paikan liberaalilta näkemykseltä puoluetutkimuksessa, ja sen seurauksena yksilöiden elintason, ammattitaidon ja koulutuksen vaikutus puoluevalintaan nousi tutkimuksen kohteeksi. Työväestön ja porvariston välinen ero ei ole ensisijaisesti taloudellinen, vaan myös henkinen ja sosiaalinen (”state of mind”), mikä Duvergerin mukaan heijastuu myös puolueiden rakenteisiin.²⁹

Duvergeria ei kiinnostanut kuitenkaan tutkia puolueiden sosiaalista rakennetta tai opinkappaleita, vaan puolueita instituutioina ja näiden asemaa valtiossa. Hänen mukaansa puolueet eroavat toisistaan ensisijaisesti organisaatioina, ei ideologisesti tai jäsenten luokkarakenteen perusteella. ”Puolue on yhteisö tietyllä rakenteella. Nykyaikaisia puolueita määrittää ensisijaisesti näiden anatomia.”³⁰ Oleellista on erityisesti, miten puolue on saanut alkunsa, sillä puolueen synnyllä on merkittävä vaikutus puolueen pysyviin rakenteisiin³¹.

²⁷ ”preliminary general theory of parties”. Duverger 1951, xiii-xiv

²⁸ ”A party is a group of men professing the same political doctrine”, Benjamin Constant 1816. ”Party is organized opinion”, Disraeli. mts. xiv

²⁹ mts. xiv-xv

³⁰ ”A party is a community with a particular structure. Modern parties are characterized primarily by their anatomy.” mts. xv

³¹ mts. xxxiii

Ensimmäiset parlamenteissa edustetut puolueet syntyivät ryhmittyminä parlamenttien sisällä ja – usein tätä kronologisesti seuraavana vaiheena seuraten – parlamentaarikoiden uudelleenvalintaa tukeviksi ryhmiksi, lopulta muodostaen yhteyden näiden kahden elementin välillä³². Äänioikeuden laajentuessa nämä vaalikampanjointia varten perustetut ryhmittymät vakiintuivat saadakseen uudet äänestäjät puolelleen. Tehokkaimpia olivat uudet, vanhan eliitin syrjäyttämiseen tähtäävät vasemmistolaiset ryhmät. Onnistuessaan vakuuttamaan äänestäjät taakseen ne syrjäyttivät oikeistolaiset poliitikot, joiden perinteinen valta oli perustunut vakiintuneeseen tunnettuuteen ja sosiaaliseen asemaan. Oikeiston oli näin omaksuttava myös ehdokkaita tukevat puoluerakenteet pystyäkseen kilpailemaan vaaleissa – Duverger puhuu tästä ”tartuntana vasemmalta”:

” But the Right is obliged to follow the example in order to retain its influence: this phenomenon of contagion from the Left will be seen again and again as we analyse the structure of the parties.”³³

Parlamentin sisällä syntyneiden puolueiden ohella Duverger määrittelee toisen kategorian, eli parlamenttien ulkopuolella syntyneet puolueet. Eri instituutiot, liikkeet ja yhdistykset ovat eri tilanteissa päättäneet perustaa puolueen tai järjestäytyä puolueeksi. Yksi esimerkki on ammattiyhdistysliikkeen perustamat puolueet, joista suuri osa on vieläkin tiiviissä yhteydessä ammattijärjestöihin. Toinen esimerkki on agraaripuolueet, joiden syntytausta on usein maatalouden osuuskunnissa ja maanviljelijöiden yhdistyksissä. Näitä puolueita on esiintynyt erityisesti Pohjoismaissa, Keski-Euroopassa, Australiassa ja Pohjois-Amerikassa. Edellä mainittujen lisäksi myös uskonnolliset yhteisöt (kristillisdemokraatit), veteraanien järjestöt (äärioikeistolaisia puolueita) ja joissain tapauksissa suurpääoma, kuten pankit (oikeistolaisia puolueita), ovat perustaneet puolueita. Duverger sanookin, että järjestötaustaiset puolueet onnistuvat erityisen hyvin laajennetun äänioikeuden aikakausilla ja maissa, siinä missä intellektuellien ja eliitin perustamat puolueet onnistuvat paremmin silloin, kun äänioikeus on rajattu pienemmälle osalle väestöä.

Riippumatta siitä, mikä taustaryhmä ulkoparlamentarisesti perustetulla puolueella on, niillä on yhteisiä piirteitä, mitkä erottavat ne parlamentarisesti syntyneistä puolueista. Parlamenttien ulkopuolella perustettujen puolueiden päätöksenteko on keskitetympää ja perustuu olemassa olevaan rakenteeseen ennen puolueen perustamista. Puolue perustetaan tämän rakenteen ympärille, mikä tarjoaa sille mahdollisuuden organisoida puolue toimintaa. Näiden toiminta on tavallisesti yhtenäisempää ja kurinalaisempaa (”more coherent and more disciplined”) verrattuna vaaliyhtyminä ja eduskuntaryhminä syntyneisiin puolueisiin. Parlamenttien sisällä syntyneiden puolueiden eduskuntaryhmillä ja parlamentaarikoilla on valtava vaikutus puolueessa ja hyvin itsenäinen asema. Ulkoparlamentarisina perustetuissa puolueissa eduskuntaryhmien asema ei ole

³² mts. xxiv

³³ mts. xxvii

yhtä merkittävä, ja sen sijaan puolueiden sisällä vallitsee jossain määrin jatkuva epäluottamus parlamentaarikoiden ja muun puolueen välillä sekä halu alistaa eduskuntaryhmä ulkoparlamentaarisesta puolue-elimen alaiseksi. Parlamentaarisesti syntyneille puolueille vaalimenestys on eksistentiaalinen kysymys ja koko puoluejärjestön olemassaolon perusta. Ulkoparlamentaarisesti perustetuille puolueille vaalit ovat oleellinen seikka ja syy niiden järjestäytymiseen moderneiksi puolueiksi. Vaaleissa kampanjoiminen on kuitenkin vain yksi osa puolueen toimintaa ja niillä puolueilla on myös parlamentaarisesta toiminnasta riippumatonta toimintaa sekä niihin liittyviä pyrkimyksiä.³⁴

Duverger totesi, että huolimatta puoluerakenteiden piirteistä, jotka sotivat demokratian perinteisiä ihanteita vastaan, yhteiskunnallista demokratiaa ei voisi olla ilman poliittisia puolueita. Puolueiden sisäinen päätöksenteko on luonteenomaisesti autokraattista ja oligarkkista, missä johtajien valinta tapahtuu usein johdon sisällä ja vain näennäisesti jäsenistön toimesta; niiden huipulle muodostuu usein eksklusiivinen ”hallitseva luokka” (puolue-eliitti), joka on eristäytynyt aktiiveista (”militants”). Vaikka jäsenistö todella pääsisi osallistumaan johtajien valintaan ja päätöksentekoon, Duverger ei pidä puolueita siltikään demokratioina itsessään. Hän perustelee väitettä sillä, että jäsenistö muodostaa aina vain pienen osan vaaleissa puolueelle äänensä antavista henkilöistä. Parlamentaarikot olivat Duvergerin aikana kasvavissa määrin alisteisia sisäpiirille. Näin ollen äänestäjien suurta joukkoa dominoi pieni ryhmä jäseniä ja aktiiveja, jotka olivat itse puolue-elimille alisteisia. Kuitenkin, silloinkin kun puolueiden parlamentaarikot olisivat täysin itsenäisiä ja puolueita johtaisi äänestäjien valitsevat eduskuntaryhmät, olisi Duvergerin mielestä harhaa nähdä tämäkään demokratiana, sillä vaalit kykenivät vain osittain edustamaan todellista kansan mielipidettä. Puolueet luovat julkista mielipidettä yhtä lailla kuin edustavat sitä, tuottaen propagandaa ja muovaten sitä omista lähtökohdistaan. Puoluejärjestelmä ei ole vain yleisen mielipiteen heijastuma, vaan se syntyy ulkopuolisten vaikutteiden (kuten vaalitavan) perusteella.³⁵

Duvergerin teesi on, ettei mikään hallinto voi olla sillä tapaa demokraattista, millaiseksi se kauneimmissa iskulauseissa maalataan. Todellinen demokratia, Duverger toteaa, on jotain muuta kuin iskulauseissa – ”vaatimattomampaa mutta todellisempaa”. Duvergerille demokratia on vapautta kaikille ihmisille sosiaaliseen ja taloudelliseen asemaan katsomatta, ja sisältää ”tietyn elintason, peruskoulutuksen, jonkinasteisen sosiaalisen tasa-arvon, tietyn poliittisen tasavertaisuuden (”some kind of political equilibrium”)). Hän toteaa, että lincolnilaista mottoa ”kansan hallitus kansasta” (”government of the people by the people”) tulisi päivittää muotoon ”kansan hallitus kansasta kumpuavasta eliitistä” (”government of the people by an elite sprung

³⁴ mts. xxx-xxxvi

³⁵ Duverger 1951, 422

from the people”). Duverger korostaa, että hallinto ilman puolueita johtaa aina hallitsevan eliitin valitsemiseen etuoikeutetun alkuperän, varallisuuden tai aseman perusteella.³⁶

Hallinto ilman puolueita on siten, Duvergeria mukaillen, aina konservatiivinen hallinto. Vasemmistopuolueet ovat puoluejärjestöinä Duvergerin mukaan aina kehittyneempiä oikeistopuolueisiin verrattuna, sillä ne ovat välttämättömpiä vasemmistolle kuin oikeistolle. Puolueiden tukahduttaminen hyödyttäisi siten oikeistoa, lamaannuttaen vasemmiston. Puolueiden valtaannousu ja joukkopuolueiden synty on Duvergerin mukaan tarkoittanut edistystä demokratiassa. Jopa diktatuuri, missä yksi puolue hallitsisi nousten kansalaisten keskuudesta on demokraattisempi kuin puolueeton, henkilöön tai asevoimiin perustuva diktatuuri.³²

Duvergerin mielestä joukkopuolueet olivat hänen aikanaan 50-luvulla yhteiskunnallinen välttämättömyys, joita voi käyttää niin hyvään kuin pahaan. Vaikka teollistunutta maailmaa voi kritisoida ja esiteollista maailmaa ihannoida, tosiasia on kuitenkin että ”käsityöläisen aika on ohitse” ja oli tullut teollisen joukkotuotannon ajan. 1800-luvun individualistiset ja desentralisoidut kaaderipuolueet eivät hänen mielestään sopineet mitenkään silloiseen yhteiskuntaan.³⁷ Järjestöpuoluemalli ei kuitenkaan kestänyt loputtomiin. Puolueet jatkoivat kehitystään muun demokratian sekä ympäröivän yhteiskunnan ohella. 1960-luvun loppupuolella Otto Kirchheimer esitti teoriansa, jonka mukaan varhaisten kaaderipuolueiden johtajakeskeistä mallia seuraavilla puoluejärjestöillä olisi toisen maailmansodan jälkeisenä aikana joukkopuolueita paremmat edellytykset menestykseen. Kirchheimerin mukaan tällä tavoin organisoituneet puolueet kykenivät häivyttämään luokkien välistä vastakkainasettelua sekä vastaamaan äänestäjien vaatimuksiin.³⁸

Kirchheimer kutsui näitä uusia, sekä kaaderipuolueen että osittain järjestöpuolueiden ominaisuuksia yhdisteleviä puolueita catch-all-puolueiksi. Niiden keskeisimmät ominaisuudet ovat ”puoluejohdon edelleen vahvistaminen” sekä ”yksittäisen puoluejäsenen roolin edelleen heikentäminen”. Uuden ajan catch-all-puolueissa jäsenten rooli on hyvin heikko. He eivät ole enää ”puolueen varsinainen olemus”, vaan ”historiallinen reliikki, joka saattaa hämärtää uutta catch-all-mielikuvaa”.³⁹ Angelo Panebianco käytti myöhemmin hyvin samankaltaisesta puoluemallista nimitystä ”electoral-professional party”. Erotuksena puoluebyrokration johtamista joukkopuolueista, vaalikeskeisiä electoral-professional-puolueita ohjaa ammattimainen ja

³⁶ ”No people has ever been known to govern itself and none ever will. All government is oligarchic: it necessary implies the domination of the many by a few. [...] A people does not constrain itself; it is constrained. It does not govern itself; it is governed.” Duverger 1951, 423-425

³⁷ ”a single people’s party tending to create a new ruling class”. Duverger 1951, 426-427

³⁸ Jaakkola 2016, 12

³⁹ ”a historical relic which may obscure the newly built-up catch-all image”. Jaakkola 2016, 12; Pettitt 2007a, 4

erikoistunut puoluejohto. Urapoliitikot sekä intressiryhmien edustajat ovat näiden keskiössä ja ne keskittyvät vähemmän ideologiaan ja enemmän yksittäisiin asiakysymyksiin.⁴⁰

Jäsenistön rooli puolueiden poliittisen sisällön luomisessa sekä muussa päätöksenteossa on edelleen vähäinen, mutta tuoreet tutkimukset ovat tuoneet esiin jäsenistön kasvavan merkityksen vaalikampanjoinnissa. Catch-all-puolueen kontekstissa tämä tarkoittaa kuitenkin sitä, että aktiivijäsenet ovat vain ”vaalikoneiston palkattomia työntekijöitä”. Kun puolueiden jäsenet kokevat roolinsa puolueiden päätöksenteossa heikoksi, myös puoluejäsenyys itsessään on menettänyt merkitystään. Puolueiden laskevia jäsenmääriä käsittelevät tutkimukset ovat havainneet, että yksi tärkeimmistä syistä sekä jäsenkatoon että jäsenten vähentyneeseen puolueaktiivisuuteen on kokemus vähäisistä mahdollisuuksista vaikuttaa puolueen linjauksiin.⁴¹ Kirchheimer havaitsikin jo 1960-luvulla, ettei uusi puoluemalli kykene toimimaan linkkinä yhteiskunnan valtatekijöiden välillä – hänelle siis catch-all-puolue ei ollut niinkään edistysaskel kuin huolestuttava kehityssuunta.⁴²

Richard S. Katz ja Peter Mair kirjoittivat urauurtavassa artikkelissaan vuonna 1995 uudesta puoluetypistä, kartellipuolueesta (”cartel party”). Katzin ja Mairin mukaan heidän aikansa keskustelut puolueiden kohtaamasta laskusuhdanteesta perustuivat olettamalle, että duvergerilainen joukkopuoluemalli on ainoa – tai ihanteellinen – malli puoluejärjestäytymiselle. Joukkopuolue on kuitenkin parempi ymmärtää yhtenä mahdollisena ja muutoksille alttiina mallina, mikä on tietyn aikakauden ja yhteiskunnallisen tilanteen tuotos. Vastaavasti kehittyneestä tuotoksesta on kyse myös kartellipuolueessa, joka kuvaa valtiota alati lähentyneiden ja kansalaisyhteiskunnasta loitontuneiden puolueiden mukautumista osaksi valtiokoneistoa, varmistaen yhteistyössä kilpailijoidensa kanssa yhteisen selviytymisensä. Puolueiden laskusuhdanne ja haasteet ovat kirjoittajien mukaan puoluekartellien itsensä synnyttämiä.⁴³

Ennen kartellipuolueen käsitteellistämistä, puolueita oli luokiteltu ja ymmärretty perustuen näiden suhteeseen kansalaisyhteiskuntaan. Tällä oli kaksi seurausta: ensinnäkin kansalaisyhteiskuntaan linkittynyt joukkopuolue oli nähty puoluejärjestäytymisen standardina, mihin kaikkea muuta järjestäytymistä verrattiin, ja toiseksi puolueiden ja valtion välistä suhdetta oli aliarvioitu. Joukkopuoluemalli perustui teollistuvissa valtioissa nousseeseen käsitykseen demokratiasta ja yhteiskunnasta, mitkä olivat molemmat vanhentuneita jälkiteollisissa maissa. Katz ja Mair väittävät, että puolueiden kehitys ei ole lineaarinen vaan dialektinen prosessi, missä jokainen uusi

⁴⁰ Panebianco 1988, 264

⁴¹ Jaakkola 2016, 13; Pettitt 2007b, 230

⁴² Katz & Mair 1994, 2; Kirchheimer 1966, 200

⁴³ Katz & Mair 1995, 5

puoluemalli on luonut vastareaktion, joka synnyttää vuorostaan uutta kehitystä, johtaen jälleen uuteen malliin ja uuteen vastareaktioon. Puolueet omaksuivat aluksi roolin kansan edunvalvojina, sen jälkeen kansalaisten edustajina, myöhemmin jälleen itsenäisinä ”yrittäjinä” ja nyt osittain valtioon kuuluvina agentuureina (”semi-state agencies”). Oleellista on nähdä, ettei tämä kehitys perustu ainoastaan muutoksiin kansalaisyhteiskunnassa, vaan myös puolueiden ja valtion välillä.⁴⁴

Joukkopuoluemallin (”mass-party model”) arkkityypissä poliittisen toiminnan perusyksikköjä ovat ennalta määritellyt ja selkeärajaiset yhteiskuntaluokat, joihin kuuluminen määrittää yksilön elämän kaikkia osa-alueita. Poliitiikka on näiden luokkien välistä kilpailua, kamppailua ja yhteistyötä, missä jokaisen luokan tavoitteena on saada haltuunsa valtiollinen valta. Kaaderipuolueiden ihanteena oli löytää yhteinen ”kansallinen intressi”, siinä missä joukkopuolueet avoimesti edustavat yhtä ryhmää yhteiskunnassa. Luokkien intressit kirjataan ylös puolueohjelmiin, joiden toteutumista puolue seuraa velvoittamalla edustajansa ajamaan niitä eteenpäin kurinalaisesti ja yhdessä rintamassa. Suurikokoinen, puolueosastoihin jakautunut ja puoluekokouksissa valtaa käyttävä jäsenistö tarjoaa keinon joukkojen osallistumiselle puolueen päätöksentekoon sekä varmistaa parlamentin ulkopuolisen puolueen ylivallan edustajaryhmiin nähden. Joukkopuolueet toimivat linkkeinä kansalaisten ja valtion välillä. Vaalikampanjoinnissa ei ole kyse uusien äänestäjien voittamisesta puolueen tukijoiksi, vaan olemassa olevan ”luonnollisen” kannattajakunnan mobilisoimisesta vaaliurnille.⁴⁵

Sosialististen joukkopuolueiden esiinmarssi tarkoitti ongelmia perinteisille kaaderipuolueille. Äänioikeuden laajentuessa näiden epämuodolliset verkostot olivat kyvyttömiä mobilisoimaan ja organisoimaan tukijoitaan vaalikamppailuun. Joukkopuoluemalliin liittyvän yhteiskunnallisen demokratian ihanteen⁴⁶ julkinen hyväksyntä kasvoi samalla kun vanhemman puoluemallin tuki laski. Haastavan tilanteen edessä perinteiset puolueet eivät voineet kuitenkaan omaksua työväenpuolueiden tavoin asemaa luokkapuolueena, sillä vanhoille puolueille jääneet segmentit kuten maanviljelijät ja omistava luokka olivat selvästi ja kasvavissa määrin yhteiskunnassa vähemmistöjä. Myöskään ajatus parlamentaarikkoja hallitsevasta ulkoparlamentaarisesta puolueesta ei houkuttellut entisiä kaaderipuolueita. Näin syntyi ”oikeistolainen joukkopuoluemalli”, mitä muistutti työväenpuolueita rakenteeltaan. Oikeiston joukkopuolueilla oli jäsenistö, osastoja, puoluekokouksia ja puoluelehdistö, mutta sen sijaan että ne olisivat korostaneet poliitikkojen roolia puolueen palvelijoina, oli puolueella päinvastoin rooli poliitikkojen työtä tukevana organisaationa. Puolueet tekivät laajoja vetoamuksia eri ryhmille ja houkuttelivat tukijoita kaikista

⁴⁴ mts. 6 & 16

⁴⁵ Katz & Mair 1995, 7–8 & 10–16

⁴⁶ Edustuksellinen kansanvalta yhtenäisten puolueiden kautta, ”popular control of government through choice among unified parties”

yhteiskuntaluokista – vaikkakin luokan mukaan vaihtelevalla menestyksellä. Puolueet säilyttivät kaaderipuolueilta periytyneen ajatuksen kansallisen edun ajamisesta yhden yhteiskuntaryhmän intressiä ajavan politiikan sijaan.⁴⁷

Näin syntyi siis catch-all-puolue, Katzin ja Mairin näkemystä mukaillen dialektisen puoluekehityksen⁴⁸ osana vastareaktiona joukkopuolueelle, joka oli syntynyt vastareaktiona kaaderipuolueelle.⁴⁹ Teollistunut demokraattinen yhteiskunta, joka oli synnyttänyt ensimmäiset joukkopuolueet, oli muuttunut: talous ja elintaso oli kasvanut, luokkarajat olivat hälventyneet voimistuvan hyvinvointivaltion myötä ja vasemmistopuolueet päässeet monessa maassa valtaan. Ne toteuttivat monet joukkopuolueiden alkuperäisistä tavoitteista ja synnyttivät keskuudestaan oman hallitsemaan tottuneen poliittisen eliittinsä, joka alkoi myös pitämään catch-all-tyylistä puoluetta parempana mallina vaalien voittamiseksi ja vallan säilyttämiseksi.⁵⁰ Massamedian kehityksen myötä poliitikot pystyivät puhumaan suoraan äänestäjille eivätkä olleet riippuvaisia joukkopuolueen suuren jäsenkunnan jalkatyöstä puolueen markkinoimiseksi. Kansalaiset muuttuivat aktiivisista, puoluesidonnaisista osallistujista politiikan riippumattomiksi kuluttajiksi, jotka valitsevat puolueen tavoitteita määrittävien puolueohjelmien sijaan puolueen politiikkaa ohjaavien puoluejohtajien väliltä. Valinnassa tärkeintä ei ollut enää tuntea etukäteen poliittiset vaihtoehdot, vaan arvioida jälkikäteen poliitikkojen kokemusta ja toteutunutta päätöksentekoa.¹⁵ On hyvinkin mahdollista, Robert Michelsin varhaista havaintoa mukaillen, että perinteiset joukkopuolueet olivat harvainvaltaisempia kuin mitä niiden demokraattinen ideologia antoi ymmärtää. Catch-all-puolueet eroavat kuitenkin joukkopuolueista siinä, että vallan keskittäminen puoluejohdolle ei ole enää pahe vaan pikemminkin julkilausuttu tavoite – puoluejohto ei tavoittele sitä ainoastaan oman hyötynsä, vaan normatiivisen hyväksi katsotun mallin itsensä takia.⁵¹

Yhteistä sekä joukkopuolueille että catch-all-puolueille oli näiden hahmottaminen kansalaisyhteiskuntasidoksen kautta, valtion ollessa periaatteessa neutraali toimintaympäristö siitä irrallaan oleville puolueille. Näin syntyi käsitys puolueiden laskusuhdanteesta ja kriisistä, mitä joukkopuolueista catch-all-puolueiksi tapahtuneen muutoksen seurauksena heikentyneen siteen kansalaisiin koettiin ilmentävän. Katz ja Mair kyseenalaistavat tämän näkökulman ja nostivat sen sijaan esille aikansa puolueiden vahvistuneen siteen valtion. Kun eri puolueille tarkastelee osana dynaamista jatkumoa eikä vain yksittäisinä otoksina, on mahdollista nähdä kehitys, missä

⁴⁷ Katz & Mair 1995, 11–12

⁴⁸ Kuviossa 1. olen täydentänyt dialektisen puoluekehityksen ajatusta kaaderipuolueita edeltäneellä esidemokraattisella aristokratialla.

⁴⁹ Katz & Mair 1995, 12 & 7

⁵⁰ Epstein (1980) puhuu tästä tartuntana oikealta ("contagion from the right"), viitaten duvergerilaiseen tartuntaan vasemmalta

⁵¹ Katz & Mair 1995, 14

puolueet ovat jatkuvasti irtaantuneet enemmän kansalaisyhteiskunnasta ja lähestyneet valtiota. Tämän kehityksen jatkumona saattaa lopulta olla tilanne, missä puolueista tulee osa valtiokoneistoa itseään. Poliittisesti aktiiviset kansalaiset eivät enää tunne vetoa hierarkkisiin puoluejärjestöihin ja ovat kiinnostuneempia yhden asian liikkeistä, missä heillä on suurempi valta vaikuttaa. Kansalaisosallistumisen kaikutessa puolueista nämä kääntyvät toimintansa resurssien puutteessa valtioon, jonka tarjoamista puoluetuista on tullut yhä suuremmassa osassa demokratioita näiden keskeinen rahoituslähde. Puoluetuet suosivat olemassa olevia, vaaleissa menestyneitä puolueita. Kun nämä puolueet yhdessä määrittelevät kriteerit tuensaajille, on heillä myös mahdollisuus torjua kilpailijoiden nousua politiikassa. Näin puolueet muuttuvat kansalaisyhteiskunnan ja valtion välisistä välittäjistä osaksi valtiokoneistoa. Siinä missä vaalien voittamisessa tai häviämässä oli aikaisemmin kyse poliittisten tavoitteiden läpi ajamisesta, mutta paljon vähemmän puolueen itsensä selviytymisestä, on tilanne kääntynyt pääläelleen kartellipuolueiden myötä. Puoluekartelli on tuottanut poliittisen konsensuksen, missä puolueet ovat lähentyneet poliittisilta tavoitteiltaan toisiansa. Sen sijaan vaalien häviäminen saattaa tarkoittaa puoluetukien leikkausta tai putoamista valtiollisten etuuksien ulkopuolelle, mikä uhkaa koko puolueen selviytymistä. Puolueiden ei tarvitse kuitenkaan enää kilpailla keskenään selviytymistään siten kuin puolueet ennen kilpailivat tavoitteidensa läpiviemisestä, sillä siinä missä vain yksi poliittinen suuntaus pystyi ajamaan tavoitteensa läpi, pystyvät kaikki puolueet sopimaan selviytyvänsä yhdessä. Näin on syntynyt olosuhteet, jotka ovat ideaaleja kartellille, missä puolueet päättävät yhdessä niiden selviytymiseen tarvittavien resurssien jakamisesta.¹⁵

Toinen kehityskulku on ollut siirtyminen vapaaehtoistyöhön perustuvasta puolue toiminnasta pääomaintensiiviseen vaalikampanjointiin. Kartellipuolueiden kampanjat ovat ammattimaisia ja keskusjohtoisia ja niiden rahoitus perustuu jäsenmaksujen sijaan pääosin valtion tukeen. Tällä on merkittävä vaikutus jäsenistön ja puoluejohdon väliseen suhteeseen. Elitistisissä kaaderipuolueissa poliitikot olivat ainoita ”jäseniä”. Joukkopuolueissa jäsenistö pystyi haastamaan puoluejohdon, mutta samalla oikeuksien mukana jäsenistöä sitoivat velvollisuudet puolueeseen nähden. Catch-all-puolueissa jäsenistöllä oli edelleen oikeuksia, mutta samalla jäsenyys avattiin laajemmalle joukolle tukijoita, eikä siihen sisällynyt enää joukkopuolueeseen kuuluneita velvoitteita. Puolueen johto ei ole myöskään tällöin ensi sijassa vastuussa ”cheerleadereiksi” muuttuneille jäsenille, vaan äänestäjille. Kartellipuolueissa jäsenten ja tukijoiden rajalinjat ovat edelleen hämärtyneet, ja vaikka jäsenillä on edelleen oikeuksia puolueissa, valtaa käytetään todennäköisemmin yksilöllisesti eikä puolueeseen kuuluvina ryhmittyminä ja delegaattien kautta. Kun jäsenet ovat yhteydessä suoraan puolue-eliittiin ilman osastojen ja piirien kaltaisia välittäjiä, eliitin asema on vahvempi, sillä on

epätodennäköisempää, että atomisoitunut jäsenistö kykenisi mobilisoimaan vastavoimaa johtajille.⁵²

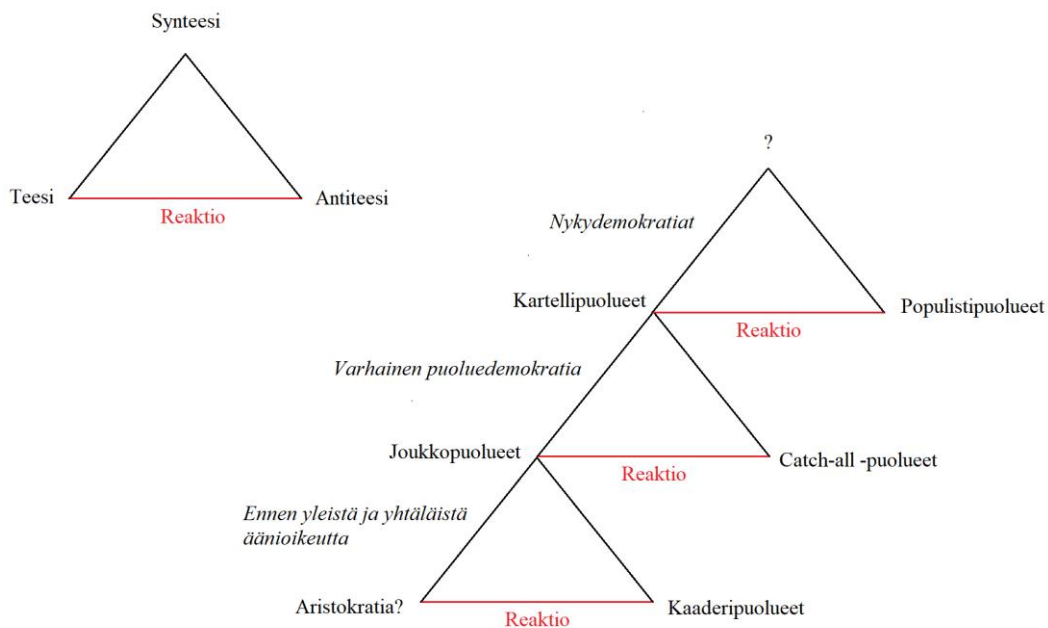
Jokainen edeltävä puoluemalli (kaaderipuolueet, joukkopuolueet, catch-all-puolueet) syntyi tietyn yhteiskunnallisen demokratian viitekehyksessä; näin myös kartellipuolueet. Kartellipuolueiden aikana äänestäjät voivat valita ”poliittisten puolueiden ruokalialta” parhaimmaksi katsomansa puoluejohtajan. Äänestäjien huolenaiheena ovat lopputulokset, ei politiikan sisältö, mikä on politiikan ammattilaisten tontilla. Puolueet ovat ”politiikan ammattilaisten yhteenliittymiä”, eivät kansalaisten yhdistyksiä eivätkä yhdistyksiä kansalaisia varten. Siinä missä aikaisemmissa puoluemalleissa puolueet vuorottelivat valtiollisen vallan haltuun ottamisessa, puoluekartellissa yksikään ei ole merkittävällä tavalla ”ulkona” valtiollisesta vallasta. Yhteiskunnallisen muutoksen sijaan politiikan tarkoitus on yhteiskunnallinen vakaus, eikä demokratia ole enää valtion tapa hallita kansalaisyhteiskuntaa, vaan valtion kansalaisyhteiskunnalle tarjoama palvelu. Poliitikot eivät niinkään kilpaile keskenään, sillä he näkevät toisten puolueiden edustajat enemmän kollegoinaan kuin vastustajinaan. Poliitikot eri puolueista väistämättä työskentelevät keskenään, kohtaavat samoja haasteita työelämässään ja heillä on siten yhteneväiset intressit taata toisilleen vakaa, turvattu työura. Poliitiikka on muuttunut näin kutsumustyöstä ammatiksi.

Kaaderipuolueiden esiinmarssi loi yhteiskunnalliset olosuhteet, missä joukkopuolueet kehittyivät niiden parlamentaariseksi vastavoimaksi, samoin kuin catch-all-puolueet syntyivät reaktiona joukkopuolueille ja kartellipuolueet edelleen muovaantuivat catch-all-puolueiden määrittämässä yhteiskunnallisessa tilanteessa. Katz ja Mair toteavat, että myös kartellipuolueet tulevat väistämättä luomaan oman vastavoimansa – esimerkkinä tästä he mainitsevat 1990-luvulla tuulta siipiensä alle saaneet oikeistopopulistiset puolueet, joiden voidaan todeta selvästi nousseen vakiintuneiden puolueiden merkittävimmäksi vastavoimaksi. Näiden puolueiden vetovoima on nimenomaan vastakkainasettelu kartellipuolueiden keskinäisen sopimusjärjestelmän kanssa, ja ne saavat kannatuksensa läntisiä demokratioita määrittävässä puolueiden vastaisessa ilmapiirissä (”anti-party sentiment”).⁵³ Äänestäjien huomatessa kuinka heidän toiveidensa ja toteutuneen politiikan yhteys on hiljalleen hävinnyt, joutuu koko puoluejärjestelmän legitimitetti kyseenalaistetuksi ja populistiset ääriliikkeet voimistuvat⁵⁴. Nähdäkseni myös osa vasemmistopuolueista on onnistunut näyttäytymään omien maidensa vakiintuneiden puoluekartellien vastavoimana, jolloin ne sopivat tähän käsitykseen kartellipuolueiden antiteesistä. Esimerkkejä näistä vasemmistopopulisteista ovat esimerkiksi Syriza-puolue Kreikassa, Jeremy Corbynin nousu Labour-puolueen puheenjohtajaksi Isossa-Britanniassa ja Bernie Sandersin menestys Yhdysvaltojen demokraattipuolueen esivaaleissa.

⁵² mts. 20

⁵³ Katz & Mair 1994, 19 ja Katz & Mair 1995, 21-24

Kuvio 1. Dialektinen puoluekehitys

Katz ja Mair päättävät artikkelinsa toteamalla, että kaikesta kriisipuheesta huolimatta on hyvin epätodennäköistä, että puolueiden aikakausi olisi tulossa päätökseen. Puolueet ovat nykyään järjestöinä heikompia kuin joukkopuolueet kultakautenaan, mutta tämä on väärä mittapuu puolueiden säilyvyyden arvioimiseen. Puolueet ovat mukautuneet vallitsevaan tilanteeseen ja kompensoineet jäsenkadon aiheuttamaa heikkoutta lähentymällä valtiota. Puolueet ovat nykyään erilaisia kuin vuosikymmeniä sitten, mutta silti relevantteja ja pysyvät kiinni vallan kahvassa yhtä lailla kuin ennenkin.⁵⁵

Susan E. Scarrow viittaa kirjassa *Parties Without Partisans* (2002 [2000]) Duvergerin klassiseen kuvailuun joukkopuolueiden synnyn aiheuttamasta mullistuksesta yhteiskunnissa. Kannustamalla ihmisiä osallistumaan politiikkaan puolueiden jäseninä ja aktiiveina, eikä ainoastaan äänestäjinä, joukkopuolueet ”laajensivat kansalaisten poliittista toimintaympäristöä tarjoten linkkejä poliitikkojen ja niiden välille, joita nämä väittävät edustavansa.”⁵⁶ Duvergerin joukkopuolueiden on nähty kuvaavan poliittista kehitystä 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Joukkopuolueiden hegemoninen asema haastettiin 1960-luvulta alkaen. Otto Kirchheimer (1966) ja Leon Epstein (1980) kirjoittivat joukkopuolueen väistymisestä yhteiskunnallisten ja teknologisten muutosten seurauksena. Kehitys tämän jälkeen on vahvistanut argumentteja joukkopuolueiden hegemoniaa vastaan, puolueiden jäsenmäärien laskiessa johdonmukaisesti lähes kaikissa demokraattisissa valtioissa. Jotkut arviot ovat puhuneet kaikkien puolueiden ”amerikkalaistumisesta” ja

⁵⁴ Koskimaa 2017, 138

⁵⁵ Katz & Mair 1995, 25

⁵⁶ Scarrow 2000, 79

jäsenperustaisen puoluejärjestäytymisen täydellisestä kuolemasta. Toisten mukaan puolueet säilyttävät jäsenperustaiset järjestönsä, mutta jäsenten roolista tulee vähemmän merkittävä ja näiden oikeudet puolueiden sisäisessä päätöksenteossa heikkenevät. Kävi miten kävi, aikaisemmin määräävässä roolissa kansalaisten poliittisen osallistumisen suhteen olleen joukkopuoluemallin hiipuminen tavalla tai toisella kertoo suurista muutoksista yhteiskunnassa. Scarrow varoittaa kuitenkin liioittelemasta seurauksia.⁵⁷

Nykyinen puoluetutkimus on spekuloinut paljon sitä, romahtaako jäsenpuoluemalli tai koko puoluejärjestelmä, koska näiden vaikutusvalta kansalaisyhteiskuntaan nähden on hiipunut. 1900-luvun alussa sen sijaan pelättiin, että puolueet lakkaavat palvelemasta demokratiaa, koska niiden vaikutusvalta kansalaisyhteiskuntaan oli kasvamassa. Puolueiden tutkimuksessa on siis jatkuvasti mutta eri tavoin pelätty ”puolueiden rappeutumista”, ja Scarrow puhuukin tästä puolueiden tilan ”ikuisena diagnoosina”. Scarrow erittelee myös tiettyä eroa älymystön (”scholars”) ja tutkijoiden (”researchers”) erilaisissa suhtautumistavoissa puolueisiin. Hän kirjoittaa, kuinka ”ironisesti, juuri kun älymystö alkoi korostamaan puolueiden hyveellisyyttä vahvoine paikallisine rakenteineen, tutkijat alkoivat kyseenalaistamaan puolueiden kykyä ylläpitää ruohonjuuritason organisaatioitaan.” 1960-luvulla puoluetutkimuksen duvergerilainen tulkinta vaihtuikin Epsteinin ”tartuntaan oikealta”, Kirchheimerin ”catch-all”-puolueeksi, Panebiancon ”electoral-professional” -puolueeksi ja Katizin ja Mairin puoluekartelliksi. Ja kun tutkimus on nyt alkanut kyseenalaistamaan puolueiden asemaa yhteiskunnassa, siihen suhtaudutaan puolueiden ”kriisinä” ja ”epäonnistumisena”. Puolueiden yhteiskunnallisella asemalla ja toisaalta akateemisella sekä yhteiskunnallisella suhtautumisella puolueisiin tuntuu siis olevan käänteinen suhde.⁵⁸

Scarrow korostaa, että ”puolueiden kriisissä” ei ole kuitenkaan kyse niinkään puolueiden kyvykkyydestä toimia vaaleissa ja edustuksellisen demokratian piirissä, vaan nimenomaan joukkopuolueisiin liitetyn laajemman poliittisen integraation ja poliittisen hyväksynnän luomisen (”linkage”) hiipumisesta. Puolueiden rappeutumisen kuvauksessa, minkä tyypillinen esimerkki on huomattava lasku puolueiden jäsenmäärässä, on Scarrown mukaan erotettavissa niin sanotusti kysynnän ja tarjonnan argumentit. Kysyntä-puolen argumentit korostavat, että puolueet ovat nykyään huomattavasti 1950-luvun puolueita (Duvergerin joukkopuolueiden aika) ammattimaisempia ja mediasta riippuvaisempia. Näin ollen puolueilla ei ole enää samalla tavalla tarvetta jäsenilleen kuin ennen vanhaan. Tarjonta-puolella korostuvat argumentit siitä, että kansalaisten elämäntavat ja poliittiset preferenssit ovat muuttuneet. Nykykansalaisten

⁵⁷ Scarrow 200, 79-80

⁵⁸ ”Party organizations in decline: a perennial diagnosis”. Scarrow 2000, 80-82

”postmateriaaliset” ja nykyajan ”mukavuuksia” korostavat asennoitumiset eivät vastaa vakiintuneen puoluekentän tarjontaa.

Scarrow korostaa kuitenkin, etteivät sen paremmin kysyntä- kuin tarjontapuolen argumentit tarkoita, että jäsenperustaiset joukkopuoluejärjestöt olisivat täysin häviämässä. Joillekin puolueille ainoastaan passiivisista jäsenistä voi olla hyötyä, sillä jäsenmäärä voi toimia legitimitetin merkinä. Jäsenistö voi toimia vakaana kannatuspohjana, mikä on suhteellisen helppo organisoida äänestäjiksi johtuen helposta tavoitettavuudesta puolueen yhteyteen rekisteröityinä henkilöinä. Monet puolueet odottavat jäseniltään myös tätä enemmän, muun muassa taloudellista tukea lahjoituksina vaalikampanjoiden yhteydessä. Jäsenistö toimii myös pohjana, kun rekrytoidaan ehdokkaita paikallisiin ja myös valtakunnallisiin tehtäviin, myös ehdokkaina vaaleissa.⁵⁹

Paras tapa puolueille houkuttaa jäseniä suorittamaan mitä tahansa näistä tehtävistä on tarjota tukijoilleen kannustimia aktiivisuutta vastaan. Jotkut näistä kannustimista ovat sosiaalisia tai liittyvät etuihin työmarkkinoilla tai koulutusmahdollisuuksissa. Puolueet voivat myös tarjota poliittisia etuja, tarjoamalla tien poliittisiin tehtäviin tai, kuten tässä gradussa erityisesti tutkitaan, antamalla mahdollisuuden osallistua puolueen sisäiseen päätöksentekoon.⁶⁰

On tärkeää myös huomioida, ettei puolueiden jäsenmäärän lasku liity pelkästään ihmisten laskevaan kiinnostukseen puolueiden jäsenyyteen. Puolueet ovat myös muuttaneet jäsenten rekisteröimistapojaan yhdistyksinä ja teknologisen kehityksen myötä. Scarrow huomauttaa, että 70- ja 80-luvuilla esimerkiksi Britannian työväenpuolue Labour muutti paikallisyhdistystensä kriteerejä puolueeseen kuulumiseksi, ja Saksan sosialidemokraatit alkoivat aikaisempaa tunnollisemmin poistamaan jäsenistään jäsenmaksua maksamattomia henkilöitä. Nämä sekä muut perinteisiin joukkopuolueisiin vaikuttavat keskittymiseen ja jäsenrekisterien tietokoneistamiseen liittyvät muutokset ovat vaikuttaneet puolueiden jäsenmäärien laskuun. Yksi tekijä puolueiden jäsenmäärien laskuun on siis vähentyvän kiinnostuksen ohella myös puoluejärjestöjen tehostuminen.

Scarrow huomauttaa myös, etteivät puolueet maakohtaisesti pidä yhtenevällä ja johdonmukaisella tavalla lukua jäsenistöistään. Näin eri puolueita ja maita vertailevat tutkimukset tulevat lähes väistämättä vertaileeksi keskenään lukemia, mitkä on kerätty keskenään ei-vertailukelpoisilla tavoilla⁶¹. Puolueiden jäsenmäärien laskua voi myös verrata joko lukuina itsessään, suhteessa väestöön tai suhteessa äänioikeutettujen määrään. Tulokset laskenta- ja vertailutavan mukaan

⁵⁹ Scarrow 2000, 83-84

⁶⁰ mts. 84

⁶¹ mts. 85-86

vaihtelevat, samoin niiden perusteella johdettavat tulkinnat. Kokonaislukemina puolueiden jäsenmäärät eivät ole laskeneet 60–80-luvuilla kaikissa eurooppalaisissa maissa, mutta suhteessa äänioikeutettuun väestöön saadaan vakuuttavampi todistusaineisto puolueiden laskevista jäsenmääristä.

Ainoastaan jäsenmäärien seuraaminen ei tarjoa kokonaiskuvaa puoluejärjestöjen muutoksesta. Scarrow korostaa, että jo Duverger varoitti laittamasta yhtäläisyysmerkkiä joukkopuolueen ja suurikokoisen puolueen välille. Joukkopuolueen tunnusmerkki ei ole suuri jäsenistö, vaan pikemminkin piirteet kuten pysyvä järjestö rakenne vaalien välillä ja muodollinen, jäsenmaksuihin perustuva jäsenten rekisteröimisen rakenne perustuen henkilöjäseniin. Edes nämä piirteet eivät kuitenkaan riitä luomaan täsmällistä kuvaa joukkopuolueen määrittelyyn, sillä vastaavia rakenteita voi löytyä myös puolueista, joilla ei ole mielenkiintoa ruohonjuuritason tuen hankkimiseen.⁶²

Jäsenperustaiset joukkopuolueet ovat yleistyneet myöhemmin kuin usein ajatellaan. Vaikka Michelsin tutkimia sosialidemokraattisia joukkopuolueita oli jo vuosisadan alussa, kansainvälinen vertailu osoittaa niiden harvinaisuuden vielä niinkin myöhään kuin 1945, erityisesti siten että jäsenjärjestömäisiä puolueita löytyisi sekä oikeistosta että vasemmistosta. Puolueet vahvistuivatkin toisen maailmansodan jälkeen useissa maissa, kuten Suomessa. Erityisesti vasemmiston puoluejärjestöt voimistuivat toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä, ja muut kuin vasemmistopuolueet pitkälti rakennettiin jäsenjärjestöinä vasta toisen maailmansodan jälkeen. Kasvu oli huomattavaa 50–60-luvulle asti. Scarrow huomauttaakin, että Duvergerin vuoden 1951 arvio ”tartunnasta vasemmalta” oli ennustus eikä deskriptiivinen kuvaus todellisuudesta vuosisadan ensimmäisellä puoliskolla.

Näin ollen sekä puolueiden kukoistus että romahdus ajoittuvat ensimmäisille vuosikymmenille sodan jälkeen. Pudotus alkoi 70-luvulta alkaen. Vaikka pudotukset puolueiden jäsenmäärissä ovat selkeitä, Scarrow varoittaa painottamasta liikaa niiden merkitystä esimerkiksi puolueiden toimintaan. Puolueiden jäsenmäärän ja puolueiden jäsenten suorittamaa aktiivisuutta tutkittaessa on havaittu, ettei jäsenistön kokonaismäärä vaikuta välttämättä merkittävästi siihen aktiivien määrään, jotka osallistuvat paikallisiin poliittisiin kampanjoihin. Toisen tutkimuksen mukaan puolueiden kokonaisjäsenmäärät ja puoluejäsenten aktiivisuus liikkuvat vastakkaisiin suuntiin 1980-luvulla.⁶³

Jäsenmäärän sijaan yksi tapa tutkia puolueiden vahvuutta onkin 1) selvittää missä määrin puolueet osallistuvat paikallishallintoon ja 2) puolueiden järjestöjen maantieteellinen jakautuminen ja leviäminen. Näitä tutkimalla on selvitettävissä, miten puolueiden kriisi on vaikuttanut

⁶² mts. 85-88, [Duverger 1963: 63–79]

⁶³ mts. 90-94

ruohonjuuritason puoluejärjestäytymiseen. Puolueiden rooli paikallishallinnoissa kasvoi monessa maassa toisen maailmansodan jälkeen ja tämä laajensi puolueiden alueellista toimintaa. Scarrown kirjoittaa puolueiden perustaneen jäsenkadonkin aikana lisää paikallisosastoja. Tämä heijastaa myös osittain catch-all-puoluemallin mukaisia pyrkimyksiä laajentua omien vahvimpien tukialueiden ulkopuolelle. Suomessa SDP ja keskusta ovat kasvattaneet paikallisten järjestöjensä määrää tarkasteluajanjaksolla 1959–1989, kolmannen tarkasteltavan puolueen eli SKDL/vasemmistoliiton menettäessä osan paikallisjärjestöistään. Puolueiden jäsenmäärät ovat siis laskeneet lähes kaikissa demokratioissa selvästi, mutta jäsenmäärien vaikutus puolueen sisäiseen toimintaan ja puolueiden väliseen kilpailuun on vaikeammin määritettävissä. Vaikuttaa siltä, että jäsenmäärän romahtaminen ei kuitenkaan tarkoita ruohonjuuritason puoluejärjestäytymisen (”grass-roots organization”) romahdusta.⁶⁴

Scarrown mukaan puoluetutkimuksessa on Duvergerin urauurtavien kirjoitusten jälkeen syntynyt tietty puolueuudostuksen myytti. Puoluepolitiikkaa opiskelevat ovat kerranneet puolueiden kehityksen kaaderipuolueista joukkopuolueiksi, joukkopuolueista catch-all-puolueiksi ja niin edelleen. Scarrow korostaa, että vaikka nämä ideaalityypit auttavat tiivistämään yleisiä tendenssejä, sisältyy niiden kritiikittömään toistamiseen riskejä vetää vääriä johtopäätöksiä jäsenperustaisten puolueiden hiipumisesta. Scarrow luettelee kolme ”joukkopuolueiden hiipumisen myyttiä”:⁶⁵

Myytti 1: Demokraattisten joukkopuolueiden kukoistuskausi oli 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla.

Huolimatta siitä, että jotkut joukkopuolueet kukoistivat ajanjaksolla ennen toisen maailmansodan päättymistä, on selvää, että tämä ei ollut aikakaudelleen tyypillinen puoluejärjestäytymisen malli. Oikeistopuolueille ja osalle vasemmistopuolueista jäsenperustainen järjestäytymistapa tuli todeksi vasta 1900-luvun viimeisellä kolmanneksella.

Myytti 2: Jäsenmäärän lasku tarkoittaa väistämättä puoluejärjestön rakenteen heikkenemistä.

Monilla puolueilla on paljon vahvempi järjestö rakenne jäsenmäärien laskua edeltävään aikaan verrattuna, kun tarkastellaan maantieteellistä kattavuutta ja osallistumista paikallispolitiikkaan. On siis totta, että puolueet, jotka onnistuivat rekrytoimaan jäsenikseen suuria joukkoja väestöstä luoden sosiaalisia verkostojaan, ovat nämä samanaikaisesti saattaneet olla verrattain heikkoja

⁶⁴ mts. 95–98

⁶⁵ mts. 99–100

toimijoita vaalikentillä. Puolueen ”vahvuus” ei siis väistämättä heikkene samassa suhteessa jäsenmäärän laskun kanssa.

Myytti 3: Jäsenperustaisen järjestörakenteen hylkäämisen edut puolueille ovat hyvin tiedossa ja tälle kehitykselle on vain muutamia vastakkaisia tekijöitä.

Vaikka suuri jäsenmäärä ei tarjoakaan kaikissa tapauksissa suoraa apua vaalikentillä, voi jäsenistöllä siltikin olla merkittävä apu puolueiden välisissä ja puolueiden sisäisissä kamppailuissa. Erityisesti puolueiden sisällä jäsenten merkitys korostuu maissa, missä puoluejäsenille annetaan suoraa tai välillistä vaikutusvaltaa puolueiden päätöksentekoon. Scarrow mainitsee esimerkkeinä Norjan, Suomen, Saksan ja Uuden-Seelannin maina, missä lainsäädäntö kannustaa jäsenten suoraan tai välilliseen rooliin vaaliehdokkaiden valinnassa. Tämänkaltainen lainsäädäntö todennäköisesti auttaa jäsenperustaisen järjestörakenteen säilyttämisessä. Vaikka nämä seikat eivät täysin mitätöi puolueisiin kohdistuvaa painetta jäsenperustaisen järjestörakenteen hylkäämisestä, toimivat ne kuitenkin esimerkkeinä siitä, ettei joukkopuolueiden laskusta tulee vetää hätäisiä johtopäätöksiä.

Scarrow korostaa, että vaikka puolueilla on nykyään vähemmän jäseniä, on jäljelle jäävien jäsenten rooli mahdollisesti tärkeämpi kuin koskaan. Puolueet saattavatkin vielä kasvattaa pyrkimyksiään laajentaa jäsenmäärää, eikä puolueiden johtajilla luultavasti ole halua hylätä täysin sitä tukea, mitä jäsenistö voi puolueille tarjota.

2.2 Puolueiden sisäinen demokratia

” Sosiaalidemokratia ei ole demokratia, vaan puolue, joka taistelee saavuttaakseen demokratian.

Demokratia ei toisin sanoen ole keino, vaan tavoite.”

Robert Michels, 1911

Jotta voisi ymmärtää puoluejäsenyyden heikentyntä suosiota on pyrittävä ymmärtämään puoluejäsenyyden luonnetta. Mitä puolue tarjoaa jäsenilleen, ja mitä jäsenet merkitsevät puoluejohdolle? Yhteiskunnallisella tasolla demokratian kriisiä on pyritty selittämään sillä, etteivät kansalaiset koe kykenevänsä osallistumaan mielekkäällä tai riittäväällä tavalla yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Samantyyppisiä havaintoja on tehty myös puoluetutkimuksen piirissä. Puolueiden jäsenet kokevat mahdollisuutensa osallistua puolueen päätöksentekoon yleisesti riittämättömiksi.⁶⁶ Kuten demokraattisessa valtiossa sovellettava vaalijärjestelmä vaikuttaa puolueiden toimintaan, vaikuttaa myös puolueiden sisäinen demokratia poliitikkojen toimintaan.

⁶⁶ Jaakkola 2016; Pettitt 2012, 632; 2007a 8 & 15; 2007b, 230; Loxbo 2011, 538

Puolueiden sisäistä demokratiaa onkin tutkittava yhtä analyttisesti kuin vaalijärjestelmiä, jotta puoluepolitiikkaa voitaisiin todella ymmärtää.⁶⁷

Robert Michels (1876–1936) oli pitkään Ostrogorskin ohella yksi harvoista merkittävistä puolueiden sisäistä rakennetta tutkineista henkilöistä⁶⁸. Hänen havainnoistaan on peräisin käsite *oligarkian rautainen laki*. Käytännössä hän tutki erityisesti Saksan sosialidemokraattista puoluetta, minkä demokraattisten lähtökohtien hän näki olevan ristiriidassa käytännössä keskittyvän ja eliittivetoisen päätöksenteon kanssa. Michels esitti vuonna 1911 julkaistussa teoksessaan ”Puoluelaitos nykyajan demokratiassa” (”Zur Soziologie des Parteiwesens”), että demokratiaa on mahdotonta kuvitella ilman järjestäytymistä. Michels totesi, että järjestäytyminen perustuu ekonomiseen ”pienimmän vaivannäön periaatteeseen” säästämällä toimijoilta mahdollisimman paljon energiaa, jolloin järjestäytyminen on ”heikkojen ase kamppailussa vahvoja vastaan”:

” Onnistumisen mahdollisuudet missä tahansa kamppailussa riippuvat siitä, missä määrin tämä kamppailu onnistutaan toteuttamaan yhteisten intressien jakavien yksilöiden kesken solidaarisesti.”⁶⁹

Michels havaitsi, että hänen aikanaan yhteistoiminnan periaatteet olivat niin vahvasti juurtuneita, että myös miljonäärit näkevät yhteistyön olevan välttämätöntä. Työväenluokan merkittävyys ja vaikuttavuus ovat Michelsin mukaan suoraan riippuvaisia sen lukumääräisestä vahvuudesta, mutta ainoastaan järjestäytymisen ja yhteistyön avulla tämä lukumääräinen vahvuus saadaan edustetuksi. Silti, vaikka järjestäytyminen on Michelsin mukaan välttämätöntä, hän korosti sen samalla olevan vaarallista, sillä järjestäytyminen on hänen mukaansa demokratian vastavoima.⁷⁰

Michels näki kansan olevan altis antautumaan kyvykkäiden puhujien ja johtajien ohjattaviksi. On selvää, ettei valtava määrä yhtenäiseen järjestöön kuuluvia ihmisiä kykene toimintaan käytännössä, mikäli kaikki päätöksenteko järjestettäisiin yhteisen keskustelun perusteella. Suora demokratia yksin ei siis ole ratkaisu kaikkeen joukkopuolueiden päätöksentekoon.⁷¹ Michels ei myöskään nähnyt edustuksellisella demokratialla lupaavaa tulevaisuutta. Hänen mukaansa yritykset saada poliittinen edustus toteutumaan eri ihmisille yhteiskunnan muodostuessa monimuotoisemmaksi ja heterogeenisemmäksi on ”absurdia” ja toimii vain yksinkertaisissa kysymyksissä ja lyhyinä ajanjaksoina. Pysyvissä edustuksellisissa rakenteissa on aina kyse edustajien ylivallasta edustettaviinsa nähden: ”Järjestäytyminen ennakoi taipumusta harvainvaltaan.”⁷²

⁶⁷ Jaakkola 2017; Hazan & Rahat 2001, 297

⁶⁸ Duverger 1951, xvi

⁶⁹ Michels 1911, 19

⁷⁰ Michels 1911, 19-20

⁷¹ mts. 19-22

⁷² mts. 31

Michelsin mukaan järjestäytymisen seurauksena jokainen puolue tai ammattijärjestö jakautuu vähemmistöön, joka ohjaa, ja enemmistöön, jota ohjataan. Järjestäytymisen edetessä demokratialla on vastaavasti taipumus hiipua. Michelsin mukaan demokraattinen kehitys seuraa siis parabolista kaarta. Hänen arvionsa oli, että mitä vahvempi järjestöstä tulee, sitä vähemmän sen päätöksenteossa on havaittavissa demokratian soveltamista. Hierarkkinen järjestäytyminen on myös hänen näkemyksessään edellytys puolueen taistelukyvyille, mitä ilman se on Michelsin vertauksessa yhtä avuton vastustajiensa edessä kuin Afrikan kolonisoidut alkuperäiskansat eurooppalaisten hyvin koulutettujen ja harjoitelleiden sotilaiden armoilla.⁷³

Michelsin mukaan johtajilla, kuten kansanedustajilla, on myös demokraattisten periaatteiden nimeen vannovissa puolueissa huomattava asemaansa perustuva valta. ”Johtajan pääasiallinen vallan lähde on korvaamattomuus. Sillä, joka on korvaamaton, on käytössään kaikkien maailman herrojen ja valtioiden mahti.”⁷⁴ Hänen mukaansa johtajan ”on helppo saada tahtonsa läpi ja hiljentää vastustajansa uhkaamalla irtisanoutua”. Puoluejohtaja, joka pyytää luottamusäänestystä, vaikuttaa näennäisesti antavan tuomiovallan seuraajilleen, mutta tosiasiasa hän käyttää hyväkseen omaa korvaamattomuuttaan – ”todellista tai kuviteltua” – jotta nämä taipuisivat hänen tahtonsa alle. Michels toteaa, että esimerkkejä parlamentaarisisista edustajista ja ammattiliittojen johtajista, jotka ovat vastustaneet jäsenistön tahtoa mutta saaneet silti jatkaa tehtävässään, on valtavasti. Tämä johtuu esimerkiksi sen pelosta, ettei yhtä kyvykästä seuraajaa löydetäisi hänen tilalleen¹⁹. Michelsin mukaan päätöksenteko kaikissa puolueissa on aina vähemmistön päätöksentekoa, erityisesti tärkeimmissä kysymyksissä, jolloin päätösvalta voi olla vain kourallisella jäseniställä.⁷⁵

Työnjako ja erikoistuminen eri tehtäviin (yhteiskunnissa yhtä lailla kuin puolueissa ja ryhmittymissä) luo erikoisosaamista. Michels vertaa puolueissa johtajille syntyvää erikoisosaamista lääkäreiden ja kemistien erikoistumiseen ammatissaan ja toteaa, että erikoistuminen tuo mukanaan auktoriteetin aseman:

” Yhtä lailla kuin potilas tottelee lääkäriään, koska lääkäri tietää potilasta paremmin opiskeltuaan ihmiskehon terveyttä ja sairauksia, täytyy myös poliittisen potilaan alistua puolueensa johtajien ohjaukseen, sillä heillä on poliittista kyvykkyyttä mikä on rivijäsenelle mahdotonta saavuttaa.”

Puolueen sisäinen demokratia on näin Michelsin arviossa käynyt läpi transformaation parhaimmiston hallintatavaksi, puolueen sisäiseksi aristokratiaksi. Hän esittää, että jos johtajat ovat kyvykkäimpiä ja kypsimpiä hallitsemisessa, eikö ole heidän ”velvollisuutensa yhtä lailla kuin oikeutensa asettua johtamaan, ei ainoastaan puolueensa edustajina, vaan yleensä omasta

⁷³ mts. 26-32

⁷⁴ mts. 56-58

⁷⁵ Michels 1911, 35-36

henkilökohtaisesta arvostaan tietoisina yksilöinä?”.⁷⁶ Tämä positiivinen suhtautuminen johtajien asemaan vallankäyttäjinä yli jäsenistön tuntuikin saavan vastakaikua puoli vuosisataa Michelsin arvioiden jälkeen. Tämän catch-all-puoluekehityksen rinnalla alkoi kuitenkin kaikkia vakiintuneita demokratioita käsittävä puolueiden jäsenmäärien laskusuuntaus sekä puoluesidonnaisen äänestämisen heikkeneminen. Useiden puolueiden vastaus tähän koettuun puolueosallistumisen kriisiin on ollut puolueiden sisäisen demokratian kunnianpalautus. Tuloksena puolueet ovat toteuttaneet laajalti erilaisia uudistuksia puolueiden rakenteissa ja käytännöissä, antaen jäsenistölle enemmän sananvaltaa ehdokkaiden ja johtajien valitsemisessa sekä poliittisessa linjaamisessa. Sisäisen demokratian korostaminen on puolueille keino erottua kilpailijoistaan ja viestiä olevansa avoimia kaikille kansalaisille.⁷⁷

Erilaiset tulkinnat vallan jakautumisesta puolueissa perustuvat osittain erilaisiin tulkintoihin vallasta itsestään. ”Oligarkian rautaista lakia” puolustavat ja puoluejäsenten mahdollisuuksiin kyynisesti suhtautuvat näkevät vallan hyvin samankaltaisena ilmiönä kuin omaisuuden, eli jonakin minkä henkilö hallitsee ja *vallankäyttönä*. Harvainvallan ehdottomuuteen kriittisemmin suhtautuvat näkevät vallan ihmisten välisenä suhteena, *vaikutusvaltana* (”relation of influence”). Angelo Panebianco on arvioinut, että todellisuudessa valta ilmenee kummankin tulkinnan mukaisesti puolueissa: ”It is clear that leaders can extensively control and manipulate their party; and it is equally clear that leaders generally try to maintain the consensus of their following.” Panebiancon mielestä on mielekkäämpää nähdä puolueissa ilmenevä valta *vaihdannan suhteena* (”power as an exchange relation”), missä alistetussakin asemassa oleva ei ole koskaan täysin puolustuskyvytön eikä kenenkään valta ole niin ehdoton, etteikö siihen sisältyisi vastavuoroista velvollisuutta muihin nähden. Kenellä tahansa rivijäsenellä on jonkun verran resursseja käytössään – eroamalla hän voi riistää puolueelta oman osallistumisensa tuoman resurssin ja tukemalla puolueen sisäistä vähemmistöryhmää hän voi haastaa puolue-eliitin.⁷⁸

Puolueiden muutos kytkeytyy aina yleisempään yhteiskunnalliseen muutokseen. Kirchheimerin 1900-luvun puolivälissä tekemien havaintojen jälkeen ennen kaikkea tiedonvälitys ja sen mukana poliittinen kampanjointi ovat kokeneet mittavia muutoksia, viime vuosina eritoten sosiaalisen median yleistymisen myötä. Uudempi puoluetutkimus on osoittanut, että puolueiden jäsenet voivat joissakin olosuhteissa ”taivuttaa” oligarkian rautaista lakia, mutta vain silloin, kun puolueen valtapoliittiset tavoitteet tai yhteiskunnan yleinen poliittinen kulttuuri tukevat puolueiden sisäistä

⁷⁶ mts. 31

⁷⁷ Cross & Mair 2013, 2

⁷⁸ Panebianco 1988, 22

demokratiaa.⁷⁹ Taulukko 1 kuvaa esimerkkejä jäsenistön vaikutusvaltaan vaikuttavista muuttujista puolueissa⁸⁰.

<i>Taulukko 1.</i>	Vaikuttaa myönteisesti	Vaikuttaa kielteisesti
Puolueen perustamisvuosi	Varhainen	Myöhäinen ⁸¹
Puolueen alkuperä	Ulkoparlamentaarinen	Parlamentaarinen
Ideologia	Vasemmistolainen	Oikeistolainen
Päätöksenteon tapa	Konsensushakuisuus	Enemmistöpäätökset
Hallitushakuisuus	Matala	Korkea

Siinä missä puoluejärjestöjen tutkimuksen klassikot valittivat puolueiden järjestöjen ja sisäisen päätöksenteon olleen hyljeksitty tutkimuskohde, ovat nykyään aiheesta kirjoittaneet, kuten eteläkorealainen Seijin Koo, todenneet aiheen herättäneen viime vuosina huomattavasti kiinnostusta. Koo arvioi (2018), että heränneen kiinnostuksen taustalla on odotus siitä, että uuden voiman antaminen puolueiden sisäiselle demokratialle voisi kääntää lähes maailmanlaajuisesti tunnistetun trendin hiipuvasta puolueaktivismista. Vaikka vähenevä kiinnostus puolueita kohtaan on todistetusti johtamassa puolueiden muuttumiseen inklusiivisemmiksi, puuttuvat todisteet siitä, että puolueiden sisäinen demokratia, intra-party democracy eli IPD, kannustaisi jäseniä aktiivisempaan toimintaan. Koo tutkii artikkelissaan juuri näiden kahden ilmiön suhdetta. Hän havainnoi korealaisten esimerkkien kautta, että vaikka IPD voi olla tehokas työkalu jäsenistön rekrytoimiseen, se ei kannusta passiivisia jäseniä toimimaan aktiivisemmin puolueissa.⁸²

Koo korostaa, että mikäli oletetaan puolueiden sisäisen demokratian kasvattavan puolueaktivismia, puolueille riittävää ei ole ainoastaan tosiasiallisesti lisätä näiden päätösvaltaa ja vaikutusmahdollisuuksia, vaan vaikuttaa siihen, miten jäsenet itse mieltävät puolueen demokratian tilan:

” [...] how members perceive the quality of internal democracy (in institutional design and implementation) of their party will also have a strong bearing on understanding the effect of IPD. No matter how democratic intraparty decision-making is, it may not produce intended outcomes (boosting activism among members) unless properly appreciated by party members. In other words, if members

⁷⁹ Jaakkola 2016; Pettitt 2007b, 245

⁸⁰ Pettitt 2012

⁸¹ Hypoteesi myöhäisen perustamisvuoden kielteisestä vaikutuksesta jäsenten vaikutusvaltaan puolueissa perustuu selvästi ajatukseen joukkopuolueiden noususta 1900-luvun alussa ja kaaderipuolueiden paluusta 1900-luvun loppupuoliskolla. Uudet vihreät ja vasemmistolaiset puolueet sekä Italian “5 tähden liikkeen” kaltaiset populistipuolueet haastavat tämän käsityksen.

⁸² Koo 2018, 1-2

are dissatisfied with a given provision of IPD, their expected utility from participation in party activities may also be reduced.”⁸³

Toisin sanoen, mikäli jäsenet ovat tyytymättömiä puolueen sisäiseen demokratiaan, heidän puolue toimintaansa osallistumisesta odotettava hyöty saattaa myös laskea. Vastaavasti jäsenet, jotka arvioivat puolueiden sisäistä demokratiaa kielteisesti, vähentävät heidän puolue toimintaansa käyttämäänsä aikaa ja energiaa. Koska IPD:n vaikutuksista on vain heikkoa empiiristä todistusaineistoa, on vaihtoehtoinen selitys Koon mukaan se, ettei IPD kykene tehokkaasti muuttamaan passiivisista jäsenistä aktiivisia. Koo viittaa Katziin (2013), joka totesi, että yhteiskunnalliset (”sociopolitical”) muutokset ovat pääasiallinen syy puolueiden taantumiseen. IPD on toimiva työkalu aktivistien ja ”pelkkien” jäsenten rekrytoimiseen, mutta se ei kykene houkuttelemaan olemassa olevista jäsenistä aktiivisempia toimijoita.⁸⁴

” [Katz] contends that “forces largely exogenous to the internal arrangements of the parties have made partisan involvement less attractive to citizens” (p. 49). He adds, “the opportunity to seriously contribute to the shaping of party decisions may be more relevant to the recruitment and retention of activists than the recruitment of ‘mere’ members” (p. 53).”⁵⁸

Koo arvioi, että on luultavasti useampia syitä miksi jäsenet, jotka ovat luottavaisia puolueen sisäiseen demokratiaan, voivat epäröidä aktiivisemmaksi ryhtymistä. Ensinnäkin, jos erilaisia vaikutusmahdollisuuksia on puolueessa runsaasti, niitä saatetaan pitää pienemmässä arvossa kuin silloin, kun vaikutusmahdollisuudet ovat harvinaisia. Kun jäsen arvioi, että päätöksentekoon pääsee osallistumaan usein, on tämän helpompi jättää käyttämättä yksittäinen mahdollisuus vaikuttaa. Toiseksi, kun jäsen luottaa siihen, että sisäinen demokratia on kunnossa, saattaa hän yksilönä saada tästä syyn jättäytyä päätöksenteon ulkopuolelle.

Koo määrittelee puolueiden sisäisen demokratian näin:

” Von dem Berge et al. (2013) conceptualized IPD based on the two criteria: inclusiveness (the extent to which individual party members can be engaged in intraparty decision-making) and decentralization (the extent to which decision-making is not centralized at the highest national level).”

Koo viittaa tutkimuksiin, missä puolueiden jäsenten ideologinen suuntautumisen ja puolueaktiivisuuden välillä on todettu yhteys. Tätä suhdetta ei ole kuitenkaan yhtä selvästi todettu muissa maissa, mutta vasemmistolaisuuden voidaan ennakoida näkyvän suurempana IPD:n arvostamisena.⁸⁵

⁸³ Koo 2018, 5

⁸⁴ mts. 5–6

⁸⁵ Koo 2018, 6

Koo totesi artikkelissa havainnoistaan korealaisissa puolueissa, että IPD todella vakuuttaa monet tavalliset jäsenet siitä, että ”on ok jättää osallistumatta”. Tämä sotii sitä vastaan, mitä IPD:stä on tavallisesti oletettu. Hän havaitsi myös, että kaikissa puolueissa aktiiviset jäsenet ovat järjestelmällisesti tyytymättömämpiä puolueen päätöksentekoon kuin passiiviset jäsenet. Koo ei havainnut, että sukupuoli vaikuttaisi aktiivisuuteen, mutta huomasi että vasemmistopuolue Justicessa aktivisteista muuhun jäsenistöön verrattuna suhteettoman suuri osa oli pienituloisia. Justicen osalta hän myös huomasi, että puolueen aktivistit ovat tyypillisesti radikaaleja vasemmistolaisia, siinä missä maltillisemmat jäsenet eivät tyypillisesti osallistu puolueen toimintaan.⁸⁶

Koon mielestä IPD:stä ei kuitenkaan oikeasti ole puolueiden aktiivisen toiminnan pelastajaksi. Puoluetoiminnassa sisäiseen demokratiaan skeptisesti suhtautuvat ovat enemmistössä. Hän kuitenkin toteaa, että tämä saattaa hyvinkin johtua siitä kokemuksesta, mikä vain aktiivisilla jäsenillä saattaa olla: epäaktiivinen jäsen ei tunne sitä tuskastumista, minkä aktiivinen jäsen kokee yrittäessään saada näkemyksensä läpi hierarkkisessa puolueympäristössä.⁸⁷ Tyytymättömyys oman aktiivisuutensa lopputuloksiin – mikä väistämättä kuuluu esimerkiksi äänestyksiin missä on aina voittaja ja häviö – voi näin selittää tyytymättömyyttä puolueen sisäisen demokratian tilaan.

Usean tutkijan yhdessä kirjoittamassa artikkelissa *Party Politics*-julkaisussa (Archury et al. 2018) kuvaillaan viime vuosikymmeninä tapahtunutta kehitystä, missä puolueet monissa parlamentaarisisissa demokratioissa ovat merkittäväällä tavalla muokanneet puoluejäsenyyden merkitystä ja sisältöä, tehden puolueisiin liittymisestä helpompaa ja edullisempaa sekä antaen jäsenille parempia, suoria vaikutusmahdollisuuksia puolueen päätöksenteossa. Kirjoittajat käsittelevät aihetta *poliittisten etujen* (”political benefit”) käsitteen kautta, tutkien puolueeseen kuulumisen ”*nettojäsentujen*” (jäsenyyden hyöty miinus jäsenyyden kustannukset, ”net membership benefits”) vaikutusta jäsenistön rakenteeseen (”membership demographics”) ja jäsenisten poliittiseen asemoitumiseen, ideologiaan. Heidän mukaansa puolueiden tukijat arvostavat enemmän jäsenyydestä saatavia poliittisia etuja kuin jäsenyyden edullisuutta. He havainnoivat myös, että poliittisten jäsenetujen vahvistaminen tuo puolueeseen mukaan jäseniä, jotka vastaavat ideologisesti ja demografisesti puolueen kannattajia, vähentäen ristiriitaa näiden ryhmien välillä. Tutkijoiden löydökset tukevatkin puolueiden pyrkimyksiä tehdä päätöksenteostaan inklusiivisempaa, sillä tämä tuottaa paremmin sekä poliittiselta sisällöltään että edustavuudeltaan kannattajia vastaavan jäsenkunnan.

⁸⁶ mts. 7–9

⁸⁷ mts. 9

Esimerkkejä poliittisista jäseneduista ovat mahdollisuudet osallistua puolueen johtajan tai ehdokkaiden valintaan ja päätökseen hallitusyhteistyöhön lähtemisestä tai puolueen linjanmuodostukseen kiistanalaisissa kysymyksissä. Näiden etujen käyttöön ottaminen yhdistettynä helpotettuun liittymisprosessiin (esimerkiksi nettilomakkeen avulla) ovat johtaneet siihen, että nykypuolueissa jäsenyyttä organisoidaan hyvin vaihtelevalla tavalla. Miten siis puolueen jäsenyyden organisoimisen vaihtelut vaikuttavat puolueeseen liittyvien edustavuuteen ("representativeness")?

Perinteisten näkemysten mukaan puolueiden jäsenet eivät koskaan edusta tarkkaan puolueiden äänestäjiä sen paremmin sosiodemografisessa kuin poliittisessakaan mielessä sillä jäsenten oletettavasti ollessa mielipiteiltään äänestäjiä ja kannattajia jyrkempiä. Artikkelissa kuitenkin huomautetaan, ettei väitteelle puoluejäsenten tai aktiivijäsenten äärimmäisyydestä äänestäjiin tai kannattajiin verrattuna löydy kuin parhaimmillaan osittaista empiiristä näyttöä. Kysymys on tärkeä erityisesti nyt, kun puolueet ovat lisäämässä jäsentensä oikeuksia osallistua päätöksentekoon.⁸⁸

Toinen huomattava asia on, että puolueiden demokratisoituminen näyttää olevan yhteydessä puolueiden profiiliin. Puolue, missä tukijat ryhtyvät herkästi jäseniksi ja jäsenet ovat aktiivisia, toteuttavat herkemmin demokraattisia reformeja. Kirjoittajien tutkimus keskittyy sekä sisällölliseen ja ideologiseen edustavuuteen ("substantive representation/ideological congruence") että deskriptiiviseen edustavuuteen ("descriptive representation/demographic congruence").

Artikkelissa kerrotaan, kuinka henkilökohtaisilla resursseilla on suuri merkitys puolueiden jäsenten päätöksissä, kuten myös yleisesti poliittisessa osallistumisessa. Puolueisiin liittyvät ovat tyypillisesti paremmin koulutettuja ja vaikutusvaltaisempia kuin muut kansalaiset ja heillä saattaa olla myös enemmän vapaa-aikaa kuin muilla, sillä he usein liittyvät puolueiden jäseniksi työelämänsä loppupuolella tai eläkkeelle päästyään. Näitä havaintoja on tehty vuosien ajan useissa eri maissa. Henkilökohtaiset resurssit eivät selitä kuitenkaan yksin puolueisiin liittymistä, sillä resursseista riippumatta ehdottomasti suurin osa äänestäjistä ei kuulu puolueisiin. Kaikissa maissa osa puolueista onnistuu houkuttelemaan jäseniä huomattavasti paremmin kuin toiset. Tästä voi päätellä, että puoluetason tekijät auttavat ymmärtämään syitä yksilöiden liittymispäätösten takana.

⁸⁹

On siis syytä tarkastella puolueisiin liittymistä kustannus-hyöty-näkökulmasta. Kirjoittajat väittävät, että kannattajat todennäköisemmin näkevät vaivaa jäsenyyden hankkimiseen silloin, kuin odotettavissa oleva hyöty ylittää kustannukset. Jotkin puolueet perivät jäsenmaksua tulotason

⁸⁸ Archury et al. 2018, 1-2

⁸⁹ Archury et al. 2018, 2

perustuen ja tarjoavat edullisempaa jäsenmaksua pienempituloisille jäsenille. Tutkijoiden mukaan jopa vaatimattomat jäsenmaksut saattavat olla esteenä uusien jäsenten liittymiselle. Vaikka osalle puoluejäsenistä mahdollisuus luoda ammatti puolue toiminnasta toimii kannustimena liittymiselle, on puolueille vaikeaa houkuttaa suuria määriä jäseniä materiaalien kannustimien kautta. Helpompaa nyky puolueille onkin tarjota sosiaalisia etuja, erityisesti aktiiveille. Sosiaalisen ajanvietteen tarjoamisessa puolueet kilpailevat kuitenkin lukuisten muiden järjestöjen kanssa ihmisten ajasta ja mielenkiinnosta.⁹⁰

Tärkein puolueiden tarjoama etu (ja tutkitusti liittymispäätöksen merkittävimmistä tekijöistä) onkin mahdollisuus päästä osallistumaan politiikkaan, muuttamaan maailmaa ja vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Puolueiden mahdollisuus tarjota suurelle määrälle jäseniä päätösvaltaa yhteiskunnassa yleisesti on kuitenkin rajattu, joten tärkein osallistumisen väylä mitä puolueilla on tarjota, on oikeus olla mukana puolueen sisäisessä päätöksenteossa, kuten puolueen johtajan valinnassa tai puolueen poliittisen linjan muodostamisessa. Osassa tapauksia päätöksenteon väylien lisääminen on ollut suora vastaus laskusuhdanteessa oleviin jäsenmääriin. Kirjoituksessa korostetaan esimerkiksi, missä puoluejohdon tai vaaliehdokkaiden valinta on johtanut jäsenryntäykseen ja todistanut potentiaalisten jäsenten huomioivan herkästi nämä edut jäsenyydessä.

Puolueen jäseneksi liittymisen helpottaminen voi auttaa jäsenmäärän kasvattamisessa, mutta kirjoittajat huomioivat myös, että puolueissa, missä jäseneksi liittyminen on suhteellisen vaikeaa, ovat jäsenet myös aktiivisemmin mukana puolue toiminnassa. Kirjoittajien hypoteesit ovat: a) puolueeseen liittymisestä saatavien etujen kasvaessa puolueen jäsenyys tulee houkuttelevammaksi suuremmalle määrälle puolueen kannattajia. Vastaavasti, b) kun puolueen jäsenyyden kustannukset ovat verrattain suurempia, vain poliittisesti omistautuneimmat liittyvät jäseniksi – ne, joilla on käytössä vähäisemmät henkilökohtaiset resurssit jättäytyvät todennäköisesti kustannusten takia jäsenyyden ulkopuolelle.⁹¹

Mahdollisuudet vaikuttaa puolueessa ovat erityisen tärkeitä niille kannattajaryhmille, joiden edustus puolueen jäsenistössä on vähäistä. Siinä missä puolueen olemassa olevan jäsenistön kaltaiset kannattajat voivat pitää puoluetta houkuttelevana sosiaalisten etujen takia, on sosiaalisista syistä liittyminen epätodennäköisempää niille, jotka eivät muuten muistuta piirteiltään aikaisempaa jäsenkuntaa. Tutkijat arvioivat siis, että mahdollisuus osallistua päätöksentekoon puolueessa tekee jäsenistöstä sekä väestöllisesti että poliittisesti/sisällöllisesti edustavamman:

⁹⁰ mts. 3

⁹¹ mts. 3

” [...] [A]n increase in net political benefits could make party membership more demographically *and* more substantively representative of a party’s general support base.”⁹²

Tutkijat huomasivat, että kun heidän vertailemissaan puolueissa poliittiset jäsenedut ovat pieniä tai puuttuvat täysin, ero puolueen jäsenten ja sen kannattajien poliittisten näkemysten välillä on suurempi. Jäsenet toisin sanoen muistuttavat enemmän puolueen muita kannattajia silloin kun puolue tarjoaa enemmän ”nettojäsentuja”. Jäsentujen kasvaessa myös erotus muuttuu tilastollisesti pienemmäksi. Tutkijat eivät sen sijaan havainneet suurta merkitystä jäsenmaksuilla, jotka ovat melko pieniä kaikissa tutkittavissa puolueissa.⁹³ Jäsenyyden hinnalla on tietty vaikutus jäsenistön sosiaaliseen koostumukseen, mutta ei poliittisten mielipiteiden edustavuuteen⁹⁴. Mielenkiintoinen havainto on se, että jäsentujen noustessa ne tuntuvat tavoittavan enemmän vanhempia jäseniä⁹⁵. Tutkielmani kannalta mielenkiintoisesti Suomessa jäsentujaan lisänneet Vasemmistoliitto ja Vihreät tuntuvat tavoittavan toimillaan nimenomaan nuoria jäseniä, samoin kuin Labour-työväenpuolue Britanniassa.

Artikkelin kirjoittajat korostavat, että kysymys siitä, kuinka hyvin puolueen jäsenistö edustaa sen kannattajakuntaa, on yhteiskunnallisesti merkittävä. Kun puolueet käyttävät (yhä kasvavissa määrin) jäsenäänestyksiä poliittisten päätösten tekemiseen, on näiden suhde puolueen äänestävään kannattajakuntaan ja näin perinteiseen poliittisen järjestelmän edustukselliseen funktioon tärkeä. Yhteenvedossaan tutkijat toteavat, että matalan jäsenmaksun puolueet, jotka tarjoavat suuria poliittisia jäsentuja, houkuttelevat sosiaalisesti ja ideologisesti edustavamman jäsenistön kuin kalliimpaa jäsenmaksua ja pienempää määrää jäsentuja tarjoavat puolueet.⁷¹

Kirjoittajat huomauttavat toisaalta, ettei puolueiden sisäisen äänioikeuden laajentaminen kaikissa tapauksissa johda vastaaviin tuloksiin. Mikäli liittyvät jäsenet saavat välittömästi oikeuden osallistua äänestykseen, voivat ehdokkaat ja puolueiden sisäiset ryhmittyvät rekrytoida suuria määriä jäseniä vain tätä tarkoitusta varten, jolloin tämä vääristää edellä mainittujen havaintojen mukaisia tuloksia. He käyttävät esimerkkinä brittien Labour-puolueen jäsenäänestyksiä puoluejohtajasta vuosina 2015–2016, jolloin suuri määrä valituksi tulleen Jeremy Corbynin kannattajia liittyi puolueeseen. Tutkijoiden arvioiden mukaan nämä uudet jäsenet eivät edustaneet mielipiteiltään kannattajien vakiintunutta valtavirtaa. Toisaalta he huomauttavat, että sosiodemografisissa muuttujissa kuten tulotaso ja sukupuoli, nämä jäsenet vastasivat paremmin puolueen kannattajakuntaa.⁹⁶

⁹² Archury et al. 2018, 4

⁹³ mts. 8

⁹⁴ mts. 11

⁹⁵ mts. 9

⁹⁶ Archury et al. 2018, 11

Yhteenvetona kirjoittajat kritisoivat niin sanottua Mayn lakia ("May's law" tai "Special Law of Curvilinear Disparity"), joka yksinkertaistettuna esittää puolueiden jäsenten olevan näkemyksiltään puolueiden kannattajia äärimmäisempiä:

" More generally, while the effects we show above may not apply in every case, these findings provide evidence that enhancing political rights for members will not necessarily produce "May's Law" scenarios, ones under which party activists steer parties away from the preferences of the party's less active supporters. On the contrary, in at least some circumstances, greater intraparty rights might increase the congruence between party members and other supporters."⁹⁷

William Crossin ja Scott Pruyersin artikkeli (2017) "Sore losers?" käsittelee puolueiden sisäisen demokratian haitallisia vaikutuksia näiden sisäiseen koheesioon. Yhteiskunnallisella tasolla on havaittu, että vaaleissa menestyvien ja niissä häviävien puolueiden sekä ehdokkaiden kannattajien välillä on merkittäviä eroja suhteessa kannattajien tyytyväisyyteen demokratian toimivuudesta, hallinnon responsiivisuuteen ja poliittisen järjestelmän toimivuuteen yleisesti. On myös havaittu, että hävinneen osapuolen kannattajat todennäköisemmin jättävät äänestämättä seuraavissa vaaleissa. Tutkijoiden oletama on, että tämä sääntö voi päteä myös muissa yhteyksissä, kuten puolueiden sisäisissä äänestyksissä. Artikkelin havaintojen mukaan puolueiden onkin todella löydettävä keinoja pitää puolueiden sisäisten äänestysten hävinnyt osapuoli mukana puolue toiminnassa näiden kokemasta tappiosta huolimatta.

Puolueissa on kirjoittajien mukaan koettu puolueiden sisäisen demokratian vallankumous ("intra-party democracy revolution"), mikä näkyy kaikista ilmeisimmin jäsenten lisääntyneissä osallistumismahdollisuuksissa henkilövalintoihin: ehdokkaista ja johtajista päättämiseen. Arviolta noin neljännes tai kolmannes puolueista läntisissä demokratioissa käyttää jäsenäänestyksiä (tai esivaaleja, "primaries") ehdokasvalinnoissa, joka kolmannen tai joka toisen valitessa puoluejohtajan jäsenäänestyksellä. Cross ja Pruyers väittävät, että vaikka esivaalit tarjoavat paljon positiivisia mahdollisuuksia puolueille kohentuneen legitimitetin, uusien jäsenten mobilisoinnin ja muiden hyötyjen muodossa, näiden mukana tulee myös uhkia sekä puolueille että laajemmin demokratialle.⁹⁸

Puolueiden sisäisiin äänestyksiin liittyy aina puolueen sisäistä vaalikamppailua. Kirjoittajat huomauttavat kuitenkin, että jäsenäänestysten avoimen ja osallistavan luonteen vuoksi nämä

⁹⁷ mts. 11-12

⁹⁸ Cross & Pruyers 2017, 483-484

tarkoittavat mahdollisesti kymmenien tuhansien puolueen jäsenten tai kannattajien liittymistä tähän konfliktiin. Näin kamppailu ei rajoitu vain puolueen eliittiin vaan se laajentuu ruohonjuuritasolle⁹⁹:

” This ‘divisive’ primary literature suggests that by conducting a primary, political parties may actually undermine and weaken their organizational base and harm their chances in the general election. In other words, despite the ability to mobilize lots of new members and supporters, the overall health of the organization can be jeopardized. This is because those members/voters supporting losing primary candidates have been found to abstain from voting in the general election, and in some cases to vote for the opposition.”¹⁰⁰

Erityisen huolestuttavaa tämä on kirjoittajien mukaan silloin, kun kilpailun kohteena olevat puolueiden sisäiset vaalit johtavat aktiivien kaikkoamiseen kampanjoinnista, mikä on varoitusmerkki heikosta vaalimenestyksestä.¹⁰¹

Tutkiessaan puolueiden sisäisten kilpailujen hävinneitä kannattajia kirjoittajat huomioivat lisäksi, että he luultavasti tutkivat ”onnellisimpia” häviäjiä, sillä toteuttaessaan puolueiden jäsenille suunnattua kyselyään joidenkin puolueiden tapauksessa yli vuoden päästä hävitystä esivaalista, monet häviäjät ovat saattaneet jo erota puolueesta. Puolueet ovat osana demokratisoitumisen trendiä helpottaneet jäseneksi liittymistä. Tämä tarkoittaa kirjoittajien mukaan myös sitä, että puolueesta eroaminen on entistä helpompi vaihtoehto puolueeseensa tyytymättömille jäsenille, sillä he voivat vaihtaa jäsenyyttään tai tukeaan toiselle puolueelle ja edelleen pysyä puoluepoliittisesti aktiivisina.¹⁰² Tutkijat eivät kuitenkaan löytäneet todisteita sille, että esivaalien voittajat ja häviäjät äänestäisivät vaaleissa eri tavalla. Häviäjät jatkavat tyytymättömyydestään huolimatta yleensä puolueen äänestäjinä.¹⁰³

Vaikka puolueissa on koettu muutos työvoimapainotteisesta kampanjoinnista pääomakeskeiseen kampanjointiin (”shift from labour to capital-intensive campaigns”), ovat puolueaktiivit elintärkeitä ruohonjuuritason kampanjoinnille. Cross ja Pruyzers kertovat, että heidän otannassaan puolueiden jäsenistä huomattavasti suurempi osa kertoi paikallisen ehdokkaan tukemisen olleen merkittävä tekijä puolueeseen liittymisessä verrattuna puolueen linjaan vaikuttamisen mahdollisuuteen. Kyselyssään he huomasivat lisäksi, etteivät voittajan puolella olleet jäsenet juurikaan kokeneet innostusta (”boost in morale”) voitostaan, siinä missä häviäjien havaittiin lannistuneen kokemuksestaan. Näin ollen voidaan puhua ”häviäjailmiöstä” (”loser effect”), mutta ei vastavuoroisesti voittajailmiöstä. Häviäjät ovat siis tyytymättömiä puolueen sisäiseen demokratiaan

⁹⁹ ” In a primary, the price of victory for the winner is a tarnished image and a split party, and there is no consolation prize for losers.” Cross & Pruyzers 2019, 484; Lengle et al. 1995

¹⁰⁰ mts. 484

¹⁰¹ mts. 485-486

¹⁰² mts. 485

ja vetäytyvät aktiivisesta toiminnasta, mutta toisaalta pysyvät tyypillisesti puolueen äänestäjinä. Tutkijat havaitsivat myös, että alueilla, missä toteutettiin sisäisiä esivaaleja, useampi jäsen vastasi luultavasti jättävänsä puolueen jäsenyyden verrattuna alueisiin, missä esivaaleja ei käyty.¹⁰⁴

Kirjoittajat toteavat, että puolueiden on syytä pohtia keinoja integroida myös sisäisten äänestysten hävinneen osapuolen kannattajat puolueen toimintaan, sillä puolueet hyötyisivät merkittävästi myös heidän tuestaan. Osittain tutkijat kertovat häviäjälmiön liittyvän politiikan korostuneeseen henkilöitymiseen. Puolueilla onkin haasteita muuttaa jäsenten yhteen henkilöön ja ehdokkaaseen osoittama tuki kestävämpään ja merkityksellisempään suhteeseen puolueeseen kokonaisuutena.¹⁰⁵

Vaikka jäsenistöjen rooli puolueiden poliittisen sisällön luomisessa ja päätöksenteossa onkin edelleen puolueen eliittiin verrattuna vähäinen, ovat tuoreet tutkimukset tuoneet esiin jäsenistön kasvavan merkityksen vaalikampanjoinnissa. Kun puolueiden jäsenet kokevat roolinsa puolueiden päätöksenteossa heikoksi, myös puoluejäsenyys itsessään on menettänyt merkitystään. Puolueiden laskevia jäsenmääriä käsittelevät tutkimukset ovat havainneet, että yksi tärkeimmistä syistä sekä jäsenkatoon että jäsenten vähentyneeseen puolueaktiivisuuteen on kokemus vähäisistä mahdollisuuksista vaikuttaa puolueen linjauksiin.¹⁰⁶

Kokemus huonoista vaikutusmahdollisuuksista koskee nimenomaan päätöksentekoa puolueen linjauksista sekä muuta ”sisällöllistä” päätöksentekoa. Puolueiden jäsenten mahdollisuus vaikuttaa puolueen edustajien ja johtajien valintaan on sen sijaan edelleen vahvistumassa¹⁰⁷. Henkilövalintoihin osallistuminen onkin nykyisellään puoluejäsenten paras mahdollisuus vaikuttaa myös puolueiden linjanvetoihin¹⁰⁸. Voidaankin ajatella, että kyse on eräänlaisesta johtajakeskeisyyttä ruokkivasta noidankehästä: koska jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa merkittävästi vain henkilövalintoihin, puoluejohtajien valinnan merkitys korostuu yli muun osallistavan päätöksenteon. Ja koska puoluejohtajien valinnalla on korostetun tärkeä asema suhteessa muuhun päätöksentekoon, valitut toimijat voivat korostaa mandaattiaan perustellessaan eliittikeskeistä päätöksentekotapaa.

2.3 Demokratiateoriat

Demokratiaa ei voi määritellä yksiselitteisesti. Usein demokratialla viitataan lähes kaikkiin yhteiskunnallisesti arvokkaiksi miellettyihin asioihin ja ihanteisiin, kuten oikeudenmukaisuuteen

¹⁰³ mts. 489-490

¹⁰⁴ Cross & Pruyers 2017, 487-490

¹⁰⁵ mts. 490-491

¹⁰⁶ Jaakkola 2016; Pettitt 2007b, 230

¹⁰⁷ Jaakkola 2016; Loxbo 2011, 538

¹⁰⁸ Jaakkola 2016; Pettitt 2007b, 231

sekä yksilöiden valinnanvapauteen. Kattava ja siten mielestäni tutkielman kannalta mielekäs määritelmä demokratialle on nähdä se *poliittisen päätöksenteon kansanvaltaisena tapana, jossa poliittishallinnollinen valta on johdettavissa kansasta*. Tulkinta on kuitenkin vain yksi monista mahdollisista. Päätöksenteon demokraattisuuden arviointi riippuu aina siitä, miten demokratia kulloinkin ymmärretään.¹⁰⁹ Erilaiset käsitykset demokratiasta poikkeavat toisistaan suhteessa ajatuksiin kansasta, vallasta ja kansanvallasta. Eri demokratiateorioita yhdistää ajatus vallankäytön hajauttamisesta, ja ne ovat erotettavissa toisistaan sen perusteella, kuinka laajoina ja syvälle ulottuvina ne ymmärtävät kansanvallan käytännöt.¹¹⁰ Demokratia asettuu vastakkain yksinvaltaisen hallintotavan kanssa ja edellyttää päätöksenteon kohteilta jonkinasteista osallistumista politiikkaan. Tärkeä erottava tekijä teorioiden välillä on siten poliittisen osallistumisen aste. Karkea jako voidaan tehdä elitistisen demokratian ja osallistuvan demokratian koulukuntien välille.

Taloustieteilijä Joseph Schumpeteria pidetään elitistisen demokratian merkittävänä teoreetikkona. Schumpeterin ja hänen seuraajiensa muodostaman realistisen koulukunnan teoreetikoille demokratia tarkoitti ainoastaan äänestämistä ja poliittista edustusta.¹¹¹ Schumpeter (2003 [1943]) kritisoi muita demokratiateorioita ideologisuudesta ja tosiasioiden vastaisuudesta. Yhteiseen hyvään tähtäävän idealistisen teorian sijaan hän pyrki esittämään sellaisen ei-ideologisen demokratiamääritelmän, joka kuvaa ”demokratian todellisuutta”. Yksinkertaisimmillaan Schumpeterin mielestä yhteiskunta on demokraattinen, kun päättäjät saavuttavat asemansa vapaissa, kilpailuun perustuvissa vaaleissa. Demokratia ei esiinny elitistisessä demokratiateoriassa ihanteena vaan institutionaalisen järjestelynä.¹¹²

Tälle teorialle vastakkaista koulukuntaa nimitetään muun muassa osallistuvaksi demokratiaksi (participatory democracy), vahvaksi demokratiaksi (strong democracy) ja syvädemokratiaksi (deep democracy).¹¹³ Konseptuaalisen vastakkaisuuden lisäksi osallistuva demokratia on elitistisen demokratian historiallinen, poliittinen vastustaja. Käsitteen juuret ovat 1960-luvun opiskelijaliikehdinnässä ja sen nimesi Arnold Kaufman.¹¹⁴ Tuon ajan yhtenä merkittävimmistä osallistuvan demokratian teoreetikoista pidetään Carole Patemania, joka argumentoi yhteiskunnallisen osallistumisen olevan välttämätöntä, jotta ihmiset omaksuisivat vapaaehtoisesti velvoitteita toisia ihmisiä kohtaan. Osallistuvan demokratiateorian näkökulmasta kansalaisten

¹⁰⁹ Jutila 2003, 25–26

¹¹⁰ Young 2000, 5

¹¹¹ Jaakkola, 2016, 9; Cunningham 2002, 123

¹¹² Jaakkola, 2016, 9; Setälä 2003, 61

¹¹³ Jaakkola, 2016, 9; Cunningham 2002, Setälä 2003, Young 2000

¹¹⁴ Jaakkola, 2016, 10; Cunningham 2002, 122

poliittisella osallistumisella on välineellistä arvoa, koska sen ajatellaan tuottavan arvokkaita sivutuloksia, mutta sitä pidetään arvokkaana myös itsessään.¹¹⁵

Osallistuvan demokratian näkökulmasta demokratian kannattajien pääasiallinen tehtävä on kansalaisten poliittisen apatian murtaminen ja yhteiskunnallisen kansalaisosallistumisen maksimoiminen.¹⁶ Benjamin Barber on nähnyt kansalaisten heikon vaikutusvallan johtuvan erityisesti liberaalidemokratian periaatteista. Liberaali käsitys demokratiasta on ohut ja antaa kansalaisille hyvin vähän vaikutusvaltaa. Patemanin tavoin Barber on kritisoinut liberaalin demokratiateorian atomistista, yksilökeskeistä ja sosiaalisesta ymmärryksestä irrotettua ihmiskuvaa.¹⁷

Tärkeää on myös huomata ero demokratiateorioiden normatiivisuudessa. Schumpeterin tapaa hahmottaa demokratia on kutsuttu myös ”empiiriseksi demokratiamääritelmäksi”. Näkökannan mukaan demokratia on ainoastaan menettelytapa eli proseduuri. Demokratia ei proseduraalisessa tulkinnassa vetoa systemaattisesti mihinkään menettelytavan ilmentämään arvoon. Osallistuvan demokratian määritelmä on puolestaan vahvasti normatiivinen pyrkiessään muun muassa korostamaan poliittisen osallistumisen myönteisiä sivuvaikutuksia.¹¹⁶

Bernard Manin on kuvannut muuttuneita käsityksiä demokratiasta, joita edellisessä luvussa kuvatut puolueiden kehitysasteet ja eri puoluemallit heijastelevat. Maninin mukaan demokratian ensimmäinen kehitysaste oli sitoutumattomien poliitikkojen *eliittidemokratia*, mitä seurasi jäsenmäärältään suurten ja vahvojen joukkopuolueiden *puoluedemokratia*. Puoluedemokratiaa seurasi tiedonvälityksen kehityksen ja globalisaation muovaama *yleisödemokratia*, missä puoluejäsenten merkitys väheni ja politiikka henkilöityi. Rauli Mickelsson samaistaa Maninin kuvailemat demokratian kehitysasteet David Heldin määrittelemiin demokratiamalleihin. Puoluedemokratian aikakauteen liittyi *pluralistiskorporatiivisen demokratian* ihanne, mihin sisältyi ihmisten ryhmittymisen joukkojärjestöihin. Yleisödemokratian aikana ihanteena oli liberaali ja individualistinen *legaalinen demokratian* ihanne. Tämän vastapainoksi kehittyi *osallistuva demokratia*, joka korostaa yksilökeskeisyyden sijaan yhteisöllisyyttä ja jokaisen mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Osallistuva demokratia jakautuu puolestaan *deliberatiivisen demokratian* ja *radikaalidemokratian* ihanteisiin. Ensimmäiseen liittyi kansalaisten mahdollisuus osallistua julkiseen harkintaan ja jälkimmäinen korostaa ristiriitojen tunnistamista ja kaiken ”ennalta sovittun” (kuten talous, sukupuolijärjestelmä ja kansallisvaltio) politisoimista.¹¹⁷

¹¹⁵ Jaakkola, 2016, 10; Setälä 2003, 104 & 121–124

¹¹⁶ Jaakkola 2016, 10; Setälä 2009, 14 & 101–104

¹¹⁷ Mickelsson 2015, 23-24

2.4 Jäsenten järjestölliset arvot

Tanskalainen Bernhard Hansen ja norjalainen Jo Saglie kertovat artikkelissaan (2005) tutkineensa puolueiden suhtautumista puolueen sisäiseen demokratiaan (IPD) sekä puolueen johtoon tanskalaisissa ja norjalaisissa puolueissa, mikä pitkälti vastaa tämän suomalaisia puolueita käsittelevän tutkielman aihetta. Tutkimuksessaan Hansen ja Saglie keskittyivät puoluejäsenten poliittisten arvojen (public policy values) ja niin sanottujen ”järjestöllisten arvojen” (organizational values, esimerkiksi näkemykset puolueen sisäisestä demokratiasta) suhteeseen, ja ottavat myös huomioon jäsenten sosiodemografisen taustan ja puolueessa toimimisen aktiivisuuden tason. Olen ottanut tämän lähtökohdakseni myös toteuttamaani kyselyyn. Kirjoittajat jakoivat poliittiset arvot ”uuden” ja ”vanhan” politiikan mukaisiin näkemyksiin. Jakolinja vastaa jokseenkin ”arvokonservatismiin” ja ”arvoliberalismiin” käsitteitä, mutta ei täysin. Heidän mukaansa nämä eri näkemykset heijastuvat myös järjestöllisissä arvoissa, tosin eri tavalla kuin he odottivat. Kirjoittajien mukaan uusia puolueita onkin tulkittu perinteisessä kirjallisuudessa väärin. He huomasivat lisäksi, että sosialidemokraattisissa puolueissa oli enemmän tyytymättömyyttä puolueen johtoon kuin muissa puolueissa. Kirjoittajat määrittelevät seuraavasti IPD:n ydintä:¹¹⁸

” Thus, the concept of organizational values relates to normative questions such as: How much power should the members have, and how autonomous should the leadership be? Should there be direct or delegatory democracy within the parties? Should intra-party democracy be restricted to party members, or should party voters also have a say?”

Puolueiden jäsenten sosiaalista taustaa ja aktiivisuutta puolue toiminnassa on tutkittu enemmän, kuin jäsenistön näkemyksiä järjestöllisestä demokratiasta. Tunnettu väittäjä Schattschneiderilta kuuluu, että ”demokratiaa ei löydy puolueista, vaan puolueiden väliltä”¹¹⁹. Kirjoittajien mielestä tämä ei pidä paikkansa, vaan he lainaavat Seydin ja Whitleyn näkemystä: ”Epädemokraattinen puolue ei kykene tekemään demokraattista politiikkaa.”¹²⁰ Silloin kun puolueiden järjestöarvoja on tutkittu, ei näiden yhteyttä poliittisiin näkemyksiin ole kirjoittajien mukaan kuitenkaan selvitetty.¹²¹

Hansenin ja Saglien hypoteesi nojaa ensimmäiseksi siihen, että järjestöllisillä ja yhteiskunnallisilla arvoilla on yhteys, sillä molemmat ovat osa enemmän tai vähemmän yhtenäistä ideologiaa tai arvojärjestelmää. ”Public policy values concern power, control and distribution of resources in the society as a whole. Such values may influence what party members think about the distribution of power within the party organization.” Toiseksi puolueiden järjestöllisistä rakenteista ja

¹¹⁸ Hansen & Saglie 2005, 1

¹¹⁹ ” Democracy is not to be found in the parties but between the parties”. Schattschneider 1942, 60

¹²⁰ ” A democratic programme cannot be advanced by an undemocratic party”. Seyd & Whitley 2002, 185

¹²¹ Hansen & Saglie 2005, 2

puoluemalleista (party models) kirjoitetut tutkimukset todistavat normatiivisista ajatuksista puolueiden sisäisen päätöksenteon järjestämiseen liittyen. Kaaderi- ja joukkopuolueiden erot järjestäytymisessä heijastuvat oikeisto- ja vasemmistopuolueiden sekä keskiluokkaisten sekä työväenluokkaisten puolueiden eroihin.¹²²

Poliittinen ideologia rakentuu ajettavista intresseistä, arvoista ja todellisuutta koskevista uskomuksista. Yhteiskunnallisista arvoista puhuttaessa puolueiden kontekstissa voidaan erottaa toisistaan poliittinen ideologia ja puolueideologia. Poliittisen ideologian voi jakaa arvokokonaisuuksiin, kuten oikeistolaisuus ja vasemmistolaisuus sekä konservatismi ja liberalismi. Suomessa on useita puolueita, jotka jakavat tämänkaltaisen arvokokonaisuuden lähtökohtanaan. Vasemmistoliitto ja kokoomus nähdään usein vasemmisto-oikeisto-ulottuvuuden ääripäinä, samoin vihreät ja perussuomalaiset liberaali-konservatiivi-ulottuvuudella. Yksi puolueideologia saattaa myös sisältää aineksia useammista poliittisista ideologioista. Sama pätee puolueiden jäseniin, joiden arvot eivät ole puolueissa täysin yhdenmukaisia – mainittujen arvokokonaisuuksien voidaan sanoa löytyvän puolueiden väliltä mutta myös useimpien puolueiden sisältä¹²³.

” The traditional political division in our two countries is the struggle between the socialist left and the conservative right. That distinction may be too simple. The ‘new politics’ literature (see, for example, Dalton 1996; Inglehart 1997) points to a ‘new politics’ dimension that crosscuts the old left–right axis. Other researchers use other terms to describe these dimensions. Kitschelt’s (1994) map of the political space, for example, includes a ‘socialist–capitalist’ axis as well as a ‘libertarian– authoritarian’ axis. Similar perspectives are found in Danish research on voting behaviour. Borre and Goul Andersen (1997, 41) suggest that attitudes can be ordered along a ‘new politics dimension’ and an ‘old politics dimension’.”¹²⁴

Kirjoittajat huomauttavat, että puolueissa saattaa olla paljon erilaisia ja puolueen omista järjestöarvoista poikkeavia näkemyksiä organisaatiosta ja sisäisestä demokratiasta. Nämä voivat myös muuttua sen mukaan, miten puoluejohto tosiasiallisesti toimii kyseisenä ajankohtana.¹²⁵

Saglien ja Hansenin lähtöolettamana on, että perinteiltään tasa-arvoon nojaava vanha vasemmisto tuottaa edelleen sisäisesti demokraattisia puolueita ja siihen luottavia jäseniä. Heidän mukaansa ”vanhan politiikan” ulottuvuudella merkittävä järjestöarvo onkin johtajiston itsenäisyyden aste (degree of leadership autonomy). Heidän oletuksensa on, että vanha oikeisto suhtautuu nihkeästi joukkopuoluemallin kollektivistisiin piirteisiin ja kannattaa korkeaa johtajiston itsenäisyyttä, siinä

¹²² Hansen & Saglie 2005, 2–3

¹²³ Reunanen & Suhonen 2009, 326–330

¹²⁴ Hansen & Saglie 2005, 3

¹²⁵ Hansen & Saglie 2005, 4

missä vanha vasemmisto tukisi ajatusta siitä, että johtajiston toimivaltaa rajoittaa puolueen sisäinen demokraattinen päätöksenteko.

Salgie ja Hansen kertovat ajatelleensa, että uuden vasemmiston ja uuden oikeiston järjestölliset ihanteet eroaisivat mahdollisesti melko paljon vanhoista puolueista. Uuden vasemmiston he uskoivat perustuvan vallanjakoon ja vähäiseen muodollisuuteen sekä byrokratiaan. Vastoin sosialidemokraattien ja kommunistien hierarkkisia rakenteita, uusi vasemmisto etsii mieluummin välittömiä kuin edustuksellisia päätöksenteon keinoja. He olettavat, että uusi vasemmisto kannattaa heikkoja järjestörakenteita. Uuden oikeiston piirteeksi he lukevat karismaattisen johtajan ympärille muodostuneen löyhän liikkeen, mutta huomauttavat, että Skandinaviassa nämä puolueet ovat muuttuneet jopa hierarkkisimmiksi ja valtaa enemmän keskittäviksi kuin kilpailijansa. Uusi oikeisto on kuitenkin säilyttänyt muiden puolueiden kaltaiseksi muuttuessaankin yhden karismaattisen johtajan piirteensä. Tutkijoiden olettama on, että uusi oikeisto kannattaa vahvoja järjestörakenteita. Uuden politiikan ulottuvuudella merkittävä järjestöarvo on siis järjestöllisten rajojen ja hierarkioiden rooli.¹²⁶

Hypoteesini jäsenten järjestöarvoista aineiston perusteella, Saglieen ja Hanseniin nojaten:

Taulukko 2. Hypoteesi jäsenten järjestöarvoista puolueittain

	Riippumaton kansanedustaja	Sidonnainen kansanedustaja
Jäsenpainotteinen päätöksenteko	PS, Vihr.	Vas., SDP, Kesk.
Johtajapainotteinen päätöksenteko	Kok., RKP, KD	

Kirjoittajat kertovat olettavansa, että puolueiden oletetun ideologisen jakauman lisäksi esimerkiksi jäsenistön koulutustausta vaikuttaa näkemyksiin. Vasemmistolibertaaristen sekä vihreiden, uuteen vasemmistoon kuuluvien kannattajien oletetaan olevan enimmäkseen korkeakouluttautuneita nuoria. Hansen ja Saglie kirjoittavat, että on odotettavaa puolueiden aktiivisimpien jäsenten ylipäättään ideologiasta riippumatta kannattavan vahvoja ja eksklusiivisia (strong and closed) järjestörakenteita sekä edustuksellista (delegatory) demokratiaa, mikä vahvistaa aktiivien omaa asemaa puolueessa. Kirjoittajat tiedostavat myös, että kun he kysyvät jäsenten järjestöllisiä preferenssejä, osa vastauksista voi vahvasti liittyä suhtautumiseen juuri kyselyhetkellä vallalla

¹²⁶ The role of organizational boundaries and hierarchies. Hansen & Saglie 2005, 4–5

olevaan puoluejohtoon sekä puolueen sisäisiin (eri ryhmittymien välisiin) kiistoihin. Lisäksi puolueen koko vaikuttaa järjestön yhtenäisyyteen.¹²⁷

Hansenin ja Saglien kyselyt on toteutettu kaksi vuosikymmentä ennen omaa tutkielmaani, vuonna 2000. Olen käyttänyt heidän kysymyksiään pohjana omalle tutkielmalleni, jotta saisin vertailukelpoisia tuloksia aineistostani. Kysymykset eivät kuitenkaan välttämättä aukea kaikille vastaajille samalla tavalla, kuten edellä mainittiin ja kuten alla olevasta lainauksesta käy ilmi:

” On the basis of our reasoning above, members with Old Left values should emphasize that party leaders ought to be attentive and not too strong – in line with their egalitarian political values. But member satisfaction with democracy within their party is presumably partly based on organizational values, and partly on the current situation within the party. It is, for example, difficult to interpret disagreement with the statement on ‘powerful leadership’. Some might disagree because they do not object to strong and dominant leaders as such; others might disagree because the actual leadership in their party is considered too weak.”

Vastauksissa esimerkiksi kysymykseen puoluejohtajien asemasta voi siis joskus olla kyse näkemyksestä nykyisiin johtajiin puolueessa, eikä puoluejohtoon instituutiona puolueessa. Jäsenten näkemyksiä puolueen sisäisestä päätöksenteosta voi tiedustella myös tavalla, jonka pitäisi ilmentää normatiivisempia suhtautumisia ja vähemmän näkemyksiä nykyisestä puoluejohdosta. Olenkin lainannut kyselylomakkeeseeni suoraan Hansenin ja Saglien kysymyksen siitä, tulisiko puoluejohdon huomioida enemmän äänestäjät kuin jäsenet päätöksenteossaan. Äänestäjäkeskeinen puolue ei ole huolestunut niinkään jäsendemokratiasta, mutta toisaalta voi myös viitata inklusiivisempaan päätöksentekorakenteeseen (eli hypoteettisesti arvomaailmaltaan vanhaan oikeistoon ja uuteen vasemmistoon). Kysymykset puoluekokouksen ja jäsenäänestysten merkityksestä yrittävät puolestaan selvittää jäsenistön näkemyksiä siitä, tuleeko puolueen tehdä päätöksentekonsa suoran vai edustuksellisen demokratian periaatteita mukailen.¹²⁸

Kirjoittajat lähtevät olettamuksesta (minkä jaan), että yhteiskunnalliset eli poliittiset arvot ovat ”ydinarvoja” (core values), jotka kausaalisesti edeltävät järjestöllisiä arvoja. Yhteiskunnalliset arvot ovat syy puolueeseen liittymiseen, siinä missä puolueen jäsenenä toimimisen kokemus muovaa jäsenen näkemykset järjestöllisistä arvoista. Kirjoittajat havaitsivat aineistostaan, että vanhaan oikeistoon lukeutuvat tukevat päätöksentekoa, missä johtajat ovat itsenäisempiä suhteessa jäsenistöön, uuteen vasemmistoon lukeutuvien kannattaessa vähemmän hierarkkista organisoitumista. Sekä vanha oikeisto että uusi vasemmisto hylkäsivät vastausten perusteella edustukselliseen demokratiaan ja joukkopuolueen ihanteeseen perustuvan puoluemallin. He

¹²⁷ Hansen & Saglie 2005, 6

¹²⁸ Hansen & Saglie 2005, 9

huomasivat kuitenkin, että äänestäjäkeskeisyys (voter-orientated leadership) ja jäsenäänestykset (postal ballots) saivat tukea uudelta oikeistolta ja vanhalla vasemmistolta. Kaikista kriittisimmin puoluejohtoon suhtautuivat vanhan vasemmiston puoluejäsenet, erityisesti Tanskassa. Yhteenvetona tutkijat huomasivat, etteivät heidän alkuperäiset hypoteesinsa saaneet kaikkiaan vahvaa tukea aineistosta.¹²⁹

Poliittisten arvojen lisäksi Hansen ja Saglie tutkivat koulutuksen sekä puolueessa toimimisen aktiivisuuden suhdetta järjestöllisiin arvoihin. Heidän oletuksensa uuden vasemmiston yhteiskunnallisten arvojen ja koulutuksen välisestä suhteesta vahvistui aineistosta. Koulutuksen suhde järjestöllisiin arvoihin oli kuitenkin heikko, samoin puolueaktiivisuuden suhde järjestöarvoihin, vaikka joitakin tuloksia oli havaittavissa: vahvin tuki joukkopuoluemallille löytyi aktiivijäsenistöstä.¹³⁰

Keskeistä tutkimuksessa on, että kirjoittajat olettivat täysin väärin sen, miten uusi ja vanha vasemmisto suhtautuu puolueen sisäiseen demokratiaan. Päinvastoin kuin tutkijat odottivat, joukkopuoluemalli ("the mass party approach") sai eniten tukea uuden vasemmiston jäseniltä ja vähiten tukea vanhan vasemmiston jäsenistöstä.¹³¹ Kirjoittajat tuntuivatkin myöntävän, että uudesta vasemmistosta kirjoitetut analyysit, jotka kuvaavat liikkeen "hierarkiat ja muodolliset puoluerakenteet hylkääväksi", "järjestäytymisen vastaisiksi" sekä "heikoiksi vaaliliittoumiksi" ovat väärässä. Hansen ja Saglie huomaavat uuden vasemmiston jäsenten olevan tyytyväisiä johtajiinsa, kannattavan jäsenten valtaa puolueessa yli äänestäjien vaikutusvallan ja tukevan joukkopuoluemallia. "Järjestäytymisen vastainen" ideologia saa pikemminkin tukea uuden oikeiston puoluejäseniltä, vaikka näiden puolueiden varsinaiset rakenteet olisivatkin keskitettyjä ja hierarkkisia. Tämän kirjoittajat olettavat liittyvän populismin antielitistiseen asennoitumiseen.¹³²

Huomattavaa on, ettei jäsenäänestys tarkoita joka maassa ja joka puolueessa samaa asiaa, mikä heijastuu vastauksissa. Jäsenäänestysten osalta tutkijat havaitsivat, että enemmän kuin ideologia, käytäntö vaikutti suhteeseen jäsenäänestyksiin. Kärjistettynä, puolueissa missä jäsenäänestyksiä käytetään, niitä pidetään arvossa.¹³³

Sosialidemokraatit kävivät kyselyjen aikaan läpi vaikeita aikoja. Tämän on oletettu näkyvän vastauksissa puoluejohtoa koskevien kysymysten vastauksissa¹³⁴. Toinen huomattava asia on, ettei Tanskassa tai Norjassa ole merkittävää vihreää puoluetta. Kirjoittajat olettavat, että uuden

¹²⁹ Hansen & Saglie 2005, 11–12

¹³⁰ Hansen & Saglie 2005, 13

¹³¹ mts. 15

¹³² mts. 21

¹³³ mts. 15-16

vasemmiston ideat ovatkin saattaneet sulautua vakiintuneisiin puolueisiin, vaikuttaen näiden jäsenten näkemyksiin.

Lopputulokseensa Hansen ja Saglie totesivat, että tanskalaisten ja norjalaisten puolueiden jäsenistöissä ”uuden” ja ”vanhan politiikan” jakolinjat näkyivät vastauksissa, mukaillen äänestäjien jakautumista samojen määritelmien mukaisesti. Nämä jakolinjat näkyvät myös vastauksissa liittyen vastaajien järjestöllisiin arvoihin, mutta toisella tapaa kuin he alun perin odottivat. Puolueessa toimimisen aktiivisuudella on myös yhteys järjestöarvoihin, toisin kuin (merkittävässä määrin) koulutuksella tai puolueen koolla. Kirjoittajat huomauttavat, että puolueiden perinteillä on luultavasti myös yhteys vastauksiin – vahvan demokraattisen perinnön omaavien vasemmistopuolueiden jäsenten odotukset jäsendemokratian suhteen ovat luultavasti oikeistopuolueiden jäseniä korkeammalla. Tärkeä huomio on myös lopputoteama siitä, etteivät osallistuvan demokratian ideaalit ja perinteiset puoluerakenteet ole välttämättä keskenään ristiriidassa.¹³⁵

” On the contrary, Kitschelt (1990) noted that a flat and loose organizational structure may generate unwanted effects. A fragmented organization with fluid rules may actually increase the autonomy of the leader – as described in Katz and Mair’s (1995) cartel party. To keep the party ideology pure and the leaders accountable, even New Left activists may prefer a mass party structure.”

2.5 Puolueet puoluedemokratian jälkeen

” The age of party democracy has passed.”

Peter Mair, 2013

Puolueita on käsitelty viime vuosikymmeninä ”puolueiden hiipumisen” teoreettisesta näkökulmasta. Olen itse valinnut käsitellä aineistoani omasta mielestäni perustellummasta tulokulmasta, minkä mukaan puolueet ovat muuttuneet, mutta eivät heikentyneet. Ajatus puolueiden kriisistä perustuu käsitykseen, mikä näkee edustukselliseen demokratiaan, hierarkkiseen puolueorganisaatioon ja suuriin jäsenmääriin nojaavan joukkopuoluemallin olevan puolueiden oletusarvoisena mallina. Tässä käsityksessä kansalaisyhteiskunnan ja puolueiden välinen suhde on keskeisin puolueita määrittävä tekijä, ja puolueiden vahvuus mitataan jäsenistön määrässä sekä siinä, kuinka suuren osan ”omasta” kannattajakunnastaan puolue onnistuu saamaan puolelleen. Puolueen sisäisiä suhteita tulkitaan ennen kaikkea edustavuuden ja tilivelvollisuuden kautta. Kun puolueiden kehitys on poikennut näistä määritelmistä, on niiden toisin sanoen nähty heikentyneen. Puolueiden sijaan joukko- ja catch-all-puolueiden kansalaisyhteiskuntaan nojaava

¹³⁴ mts. 16

¹³⁵ Hansen & Saglie 2005, 19-21

yhteiskuntajärjestelmä, puoluedemokratia, on todellakin hiipumassa – ellei voida jopa sanoa, hävinnyt.

Puolueet eivät ole yhtenäisiä, jakamattomia toimijoita, vaan paremminkin ”monikasvoisia” kokonaisuuksia. Peter Mair jaottelee teoksessa *Party Organizations* (1994) kolme puolueiden eri järjestöllisiä elementtejä edustavaa kasvoa: ensimmäinen on *puolue virka-asemassa* (party in public office), tarkoittaen parlamentissa ja hallituksessa toimivaa osaa järjestöstä. Toinen kasvoista on *ruohonjuuritason puolue* eli jäsenjärjestö ja mahdollisesti myös puolueen uskollinen äänestäjäkunta. Kolmas on *keskusjärjestöpuolue*, joka toimii erillään kahdesta edellisestä puoluekasvosta, mutta jonka toimijat tyypillisesti edustavat ruohonjuuritason puoluetta.¹³⁶

Yleinen diagnoosi catch-all-puolueista alkaneesta kehityksestä on ollut, että jäsenistö on menettänyt valtaansa puoluejohdon kustannuksella. Mair havaitsi kuitenkin niinkin varhain kuin 1994, että tämä ei pidä ainakaan täysin yksiselitteisesti paikkansa. Sen sijaan että jäsenet olisivat työntyneet marginaaliin, monissa puolueissa useissa eri eurooppalaisissa demokratioissa näille annettiin jo 1980-luvulla enemmän osallistumismahdollisuuksia ja päätösvaltaa. Mair mainitsee myös erikseen Suomen esimerkkinä maasta, missä puolueiden johtajat yrittivät omia itselleen suurempaa roolia ehdokkaiden valitsemisessa, mutta eivät paikallisjärjestöjen vastustuksen takia tässä onnistuneet.¹³⁷

Kyse on paradoksisista, sillä puolueiden valta-asetelmien kehityksessä voidaan havaita kaksi samanaikaista tendenssiä. Toisaalta on kiistatonta, että puolueen ensimmäinen kasvo eli puolue virka-asemassa on vahvistunut joukkopuolueiden kultakauden hiivuttua. Puolueiden muuttuessa yhä riippuvaisemmiksi valtiollisista tuista ja henkilökeskeisen mediajulkisuuden poliitikoille antamasta julkisuudesta, eduskuntaryhmien autonomia on kasvanut ja näiden rooli puolueessa noussut. Samalla keskusjärjestöpuolue on muuttunut ammattimaisemmaksi ja puolue toimisto muuttunut merkittävämmäksi vallankäyttäjäksi. Näin ollen voisi olettaa, että puolueiden jäsenten asema on vastaavasti marginalisoitunut ja muuttunut ehkä jopa merkityksettömäksi puolueen johdon silmissä, kuten monet olettivat puolueiden jäsenmäärien alkaessa dramaattisesti laskea. Käytännön todistusaineisto on kuitenkin osoittanut, että useat puolueet kokevat jäsentensä olevan edelleen hyvin arvokkaita toiminnalleen, ja puolueet ovat marginalisoimisen sijaan pikemminkin voimaannuttaneet rivijäseniään.

Mairin kirjoittaessa vuonna 1994 tässä luvussa lainattua arviotaan, suomalaisissa puolueissa oli laskennallisesti tarve yli 55 000 henkilölle sisäisissä järjestöllisissä viroissa, yli 60 000

¹³⁶ Katz & Mair 1994, 2-4

¹³⁷ Katz & Mair 1994, 5

kuntavaaliehdokkaalle ja useammalle kuin 300 000 henkilölle erilaisiin paikallisiin luottamustehtäviin. Jäsenet ovat siis kaikkea muuta kuin toisarvoisia – mitä enemmän puolue haluaa toimia yhteiskunnassa, sitä enemmän se tarvitsee suurta jäsenkuntaa. ”Oikeat ihmiset” (warm bodies) ovat puolueille edelleen jäsenmäärien romahdettuaakin korvaamattoman arvokkaita. Käytännön työpanoksen lisäksi jäsenistö legitimoii puolueen asemaa yhteiskunnassa. Silloinkin kun puolueet ovat käytännössä luopuneet joukkopuolueen järjestäytymisen perusteista, ne tahtovat silti säilyttää joukkopuolueen julkikuvan ja illuusion laajasta jäsenjärjestöstä – näin puolue viestii olevansa kansalaisille avoin poliittinen edustaja.¹³⁸

Kun yhden toimijan valta kasvaa samassa vallankäytön viitekehyksessä, on järkevää päätellä, että tämä valta on pois jostain muualta. Kun sekä puolueen julkinen ja puoluetoimistossa istuva eliitti, että myös jäsenistö tuntuvat voittavan, kuka häviää? Mair arvioi, että ruohonjuuritason rivijäsenten merkittävyyden kasvu on sivuuttanut perinteisen järjestäytyneen puolueen ja sen instituutiot – puoluekokouksen, keskitason puolue-eliitin ja aktivistit. Yläportaan puolue-eliitille jäsenistö on helpompi taho, jonka kanssa jakaa valtaa, kuin järjestäytyneet aktiivijäsenet. Rivijäsenistö on säyseämpi ja valmiimpi hyväksymään johdon sekä puoluetoimiston esitykset puolueen linjaksi ja sen ehdokkaiksi. Marginalisoitu taho puolueessa on siis sen perinteisesti ”hankalin” osuus, eli aktivisteista koostuva järjestökenttä.

Mair esittää kuitenkin myös vaihtoehtoisen tulkinnan, minkä mukaan eri osapuolet kasvattavat samanaikaisesti autonomista asemaansa puolueessa sen sijaan, että jokin puoluekasvo kasvattaisi valtaansa toisen kustannuksella. Joukkopuoluejärjestöt ovat hierarkkisia, missä valta kanavoituu delegaattien avulla alhaalta ylöspäin, ja tärkein instituutio on puoluekokous. Catch-all-puolueet ovat myös hierarkkisia, vaikkakin valtasuhteet ovat niissä päinvastaisia, ja keskeisin instituutio on keskustoimisto. Puolueissa havaitsemaansa samanaikaista autonomisoitumisen kehityssuuntaa Mair kutsuu sen sijaan stratarkkiseksi (stratarchical). Tällöin keskeisintä on paikallisten ehdokkaiden valinta, jotka vuorostaan muodostavat ”puolueen virka-asemassa”. Mair ei kuitenkaan tahdo samaistaa Euroopan puoluejärjestöjen kehitystä yhdysvaltalaisiin puolueisiin, jotka ovat hyvin ehdokaskeskeisiä ja keskusjohdoltaan heikkoja, sillä eurooppalaiset puolueet ovat edelleenkin hyvin voimakkaita stratarkkisesta tendenssistä huolimatta. Valtioita lähentyneet tai jopa valtiollisiksi toimijoiksi itsessään muuttuneet eurooppalaiset puolueet ovat onnistuneesti paikanneet kansalaisyhteiskunnasta irtaantumisen jättämän resurssivajeen sekä muuttuneet järjestöinä vastaamaan nykytilannetta, vahvistaen eri osapuolia puoluekoneistossa. Näin diagnoosi puolueiden yleisestä hiipumisesta voidaan todennäköisin perustein todeta liioitelluksi.¹³⁹ Puolueiden

¹³⁸ mts. 14-15

¹³⁹ Katz & Mair 1994, 16–18

kansalaisyhteiskuntaan perustuvaan siteeseen pohjaava järjestelmä on sen sijaan tehnyt tietä uudelle yhteiskunnallisen demokratian tyyppille. Puoluedemokratian aikakausi on ohi.¹⁴⁰

Peter Mair (1951–2011) ei ehtinyt itse saattaa loppuun viimeisintä kirjaansa *Ruling the Void*, mikä julkaistiin postuumisti vuonna 2013. Mair havaitsi, että vaikka puolueet eivät olekaan hävinneet, tarkoittaa näiden eristäytyminen laajemmasta yhteiskunnasta ja kykenemättömyys ”tarkoituksenmukaisen kilpailuun” sitä, etteivät ne enää kykene ylläpitämään demokratiaa siinä muodossa kuin olemme siihen tottuneet. Siinä missä Schattschneider oli puhunut puoluedemokratian tarkoittavan kansan olevan vallankäyttäjänä ainoastaan ”osittain suvereeni”, näki Mair kansalaiset nyt täysin suvereenin vallan ulkopuolisina. ”Todistamme nyt demokratiaa ilman kansalaisosallistumista – *demoksesta* irtautumista.” Mair ei tietenkään ole ensimmäinen, joka on esittänyt puoluedemokratian aikakauden päättyneen, kuten esimerkiksi edellä luvussa 3.1 esitetyt arviot yleisdemokratiaan siirtymisestä osoittavat.

Mairin mukaan sekä poliitikot että kansalaiset ovat ”evakuoimassa puolueiden toimintakenttää”. Äänestäjät eivät sitoudu puolueisiin, joiden jäsenmäärät laskevat ja joihin edes poliitikot eivät enää tahdo tulla liitetyiksi. Menestyvimmat uudet puolueet ovat populistisia liikkeitä, jotka ilkkuvat perinteiselle politiikalle ja luottavat enemmän karismaattiseen johtajuuteen kuin demokratiaan. Mielenkiintoista Mairin mielestä on, että samalla kun demokratia tosiasiallisesti heikkenee, osoitetaan sitä kohtaan yhä enemmän akateemista kiinnostusta. Samalla demokratiapuhe on myös siirtynyt poliittisille areenoille, joilla on nostettu esille ”uusia demokratian muotoja”, mistä Suomessa käyttöön otettu kansalaisaloite on hyvä esimerkki. Mair esittää, että tähän ristiriitaiselta vaikuttavaan ilmiöön samanaikaisesta demokratian taantumisesta ja demokratian korostumisesta on kaksi mahdollista selitystä: Yksi selitys on se, että pyrimme tekemään demokratiasta jälleen merkityksellistä aikana, jolloin sen merkityksellisyys on uhattuna. Toisaalta demokratiasta käyty keskustelu tuntuu tukevan esityksiä, jotka puoltavat ihmisten joukko-osallistumisen vähenemistä politiikassa. Toinen selitys onkin, että virinneen demokratiakiinnostuksen tarkoituksena ei ole elvyttää demokratiaa sinällään, vaan määritellä demokratia uudelleen siten, että se on helpompi sovittaa hävinneen kiinnostuksen ja osallistumisen kontekstiin. Uudet demokratian muodot ohittavat perinteiset puolueisiin nojaavat instituutiot. On siis käynnissä laajamittainen yritys määritellä demokratia sellaiseksi, että se ei riipu kansan suvereniteetista – äärimmillään niin, että kuvitellaan demokratia ilman kansalaisia, demosta, keskiössään.¹⁴¹

Mairin mukaan puoluedemokratian kuoleman taustalla ovat puolueet itse. Niiden epäonnistumiset ovat tehneet äänestäjien osallistumiseen perustuvasta demokratiasta mahdotonta siinä muodossa

¹⁴⁰ Mair 2013, 1

kuin olemme sen tunteneet. Koska tämä demokratia edellyttää puolueita, tarkoittaa päätöksenteon siirtyminen puolueiden ulkopuolelle myös päätöksenteon valumista kansalaisten ulottumattomiin.

Myös puolueiden sisäisessä demokratiassa tehtyjä uudistuksia, kuten puheenjohtajasta käytäviä jäsenäänestyksiä, voi tarkastella tästä näkökulmasta käsin. Mairia mukaillen: oleellista on selvittää, onko kehityksessä kyse mukautumisesta joukko-osallistumisen jälkeiseen demokratiaan vai demokratian korjausliike.¹⁴²

2.6 Suomalaiset puoluejärjestöt

Suomea hallitsevat perinteiset puolueet, joista valtaosan juuret ulottuvat vuosikymmenten tai yli vuosisadan taakse menneisyyteen¹⁴³. Vaikka suomalaisen puolue toiminnan esihistoria ulottuu hattujen ja myssyjen valtakamppailuun Ruotsin valtakunnan vapauden ajalla 1700-luvulla, myöhempiin puolueisiin tällä ajanjaksolla ei ollut juurikaan konkreettista vaikutusta. Porvoon valtiopäivillä suomalaiset eivät vielä muodostaneet puolueita, mutta puoli vuosisataa myöhemmin Aleksanteri II:n kokoon kutsumilta valtiopäiviltä 1863 alkaen erilaisia ryhmittymiä oli jo tunnistettavissa; kielikysymyksen jakamat fennomaanit, svekomaanit ja vapaamieliset ruotsinkieliset liberaalit.¹⁴⁴ 1800-luvun lopun suomalaiset puolueet olivat selvästi kaaderipuolueita duvergerilaisen puolue tyyppittelyn mukaisesti, syntyen valtiopäivillä edustettuina olevista säädyistä.

Löyhät puoluesiteet alkoivat tiukentua vuosisadan loppua kohden ja vasta tästä alkaen voidaan puhua varsinaisten puoluejärjestöjen hitaasta muodostumisesta. Liberaalinen puolue perustettiin 1880 ja sen myötä hyväksyttiin ensimmäinen suomalainen puolueohjelma. Hyväksyntä ei kuitenkaan tapahtunut nykyisessä merkityksessä (puoluejäsenistön päättämänä), vaan 39 hengen eliittiryhmän hyväksymänä.¹⁴⁵ Kansanedustajien itsenäisyyteen nojaavien kaaderipuolueiden perintö on näkynyt esimerkiksi siinä, että vaikka fennomaanitaustaisen Kokoomuksen eduskuntaryhmä organisoitui jo vuonna 1918, kirjattiin ryhmän ensimmäiset yhteiset säännöt vasta vuonna 1976. Kokoomuslaisten kansanedustajien puolueesta irrallinen itsenäinen asema oli vuosisadan alkupuolella hyvin vahva, mutta myös Kokoomus sai lopulta duvergerilaisen tartunnan vasemmalta ja rajoitti eduskuntaryhmän oikeuksia sekä lisäsi puolue-elinten valtaa.¹⁴⁶

Ensimmäiset vanhojen säätyjen ja rajatun äänioikeuden ulkopuolisia ryhmiä edustaneet puolueet olivat Suomen Työväenpuolue (perustettu 1899, vuodesta 1903 Suomen Sosialidemokraattinen

¹⁴¹ Jaakkola 2017; Mair 2013, 7–9

¹⁴² Jaakkola 2017, Mair 2013, 13 & 16

¹⁴³ Mickelsson 2015, 15

¹⁴⁴ mts. 38

¹⁴⁵ mts., 43–45

¹⁴⁶ Koskimaa 2017, 131

Puolue) ja Maalaisliitto (perustettu 1906, vuodesta 1988 Suomen Keskusta).¹⁴⁷ Joukkopuolueen periaate näkyy siinä, että Kokoomuksesta poiketen SDP:n eduskuntaryhmän ensimmäiset säännöt hyväksyttiin jo 1907, ulkoparlamentaarisena puolueen toimesta. ”Eduskuntaryhmän odotettiin toimivan puolueen päätösten mukaan ja sitä valvottiin ahkerasti.”¹⁴⁸ Suomalaisia puolueita tutkinut Rauli Mickelsson korostaa vuoden 1905 suurlakkoa tärkeänä virstanpylväänä suomalaisessa demokratiassa: ”Huomioitavaa on, että ennen suurlakkoa kansa oli kuulunut sivistyneistön hallitsemaan sosiaaliseen järjestelmään, mutta suurlakon jälkeen kansa järjestäytyi eliitin ulkopuolelle.”¹⁴⁹

Itsenäisyyden ensimmäisinä vuosikymmeninä Suomen yhteiskunnallista elämää määrittivät duvergerilaiset luokkasidonnaiset puolueleirit ja näiden hallitsemat tiedotusvälineet. Sitoutumattomien lehtien osuus kasvoi toisen maailmansodan jälkeen puoluesidonnaisten lehtien kustannuksella, ja valtiollinen Yleisradio kasvatti kuuntelijamääräänsä. Kuten muualla vakiintuneissa demokratioissa, myös Suomessa televisio mullisti vaalikampanjoinnin 1960-luvulla. Televisio kasvatti myös kampanjakuluja, samalla kun jäsenmaksut vähenivät – tätä paikkaamaan juurrutettiin lainsäädäntöön valtiollinen puoluetuki.¹⁵⁰ 1970-luvulta alkaen puolueet alettiin nähdä pikemminkin politiikan teon paikkoina, areenapuolueina, kuin varsinaisina politiikan tekijöinä itsessään.¹⁵¹

1980-luvulla yhteiskunta siirtyi individualistisempaan suuntaan, vanhat luokkaleirit rakoilivat ja puolueiden jäsenet alkoivat nähdä itsensä yksittäisinä poliittisina toimijoina. Monet kansalaiset ohittivat puolueet kokonaan ja alkoivat vetoamaan suoraan luottamushenkilöihin erilaisten yhden asian liikkeiden kautta. Ruohonjuuritoimintaa ja vallan hajauttamista korostava Vihreä liitto perustettiin virallisesti puolueena 1987, ja se voidaan nähdä ensimmäisenä uuden aktivistipuoluemallin edustajana¹⁵². 80-luvulla politiikka henkilöityi ja yksittäiset poliitikot nousivat julkisuudessa puolueita keskeisempään rooliin. Eduskuntaryhmien ja puolueorganisaatioiden työntekijöiden määrä lähes kaksinkertaistui 1979–2007 samalla kun jäsenmäärät alkoivat drastisesti laskea.¹⁵³

Kokoomuksen eduskuntaryhmä toimi ”vasemmistotartunnan” vuoksi osittain samalla tapaa puoluejärjestön yhteydessä kuin SDP:n eduskuntaryhmä, tosin hieman vapaammin ja korostaen

¹⁴⁷ <<https://sdp.fi/fi/tutustu/tietoa-sdpsta/>>, <<https://keskusta.fi/meista/historia/keskustan-koko-historia/>> tarkistettu 25.10.2020

¹⁴⁸ Koskimaa 2017, 131

¹⁴⁹ Mickelsson 2015, 170–171 & 210

¹⁵⁰ Koskimaa 2017, 115

¹⁵¹ Mickelsson 2015, 27

¹⁵² Koskimaa 2017, 113

¹⁵³ Mickelsson 2015, 307–308

perustuslaillista edustajia koskevien sitovien määräysten eli imperatiivisen mandaatin kieltoa. 1980-luvun lopussa eduskuntaryhmän asemaa itsenäistettiin jälleen korvaamalla puolueen ohjelman edistäminen puolueen arvojen edistämällä ryhmän säännöissä. 2000-luvun alussa valiokuntaryhmien tehtävä valvoa ohjelmallisten tavoitteiden edistymistä poistettiin. Vaikka SDP:ssä ulkoparlamentaarisin puolueen vaikutusmahdollisuudet kansanedustajiin nähden ovat edelleen paremmat kuin kokoomuksessa, kumottiin sosialidemokraattienkin säännöistä 1980–2000-luvuilla eduskuntaryhmän toimintakertomuksen käsittely puoluevaltuustossa ja -kokouksessa, puolue-elinten osallistumisoikeus eduskuntaryhmän kokouksiin ja puoluesihteerin osallistumisoikeus työvaliokunnan kokouksiin. Aktivistipuolue vihreissä sen sijaan puolueen vaikutusvalta on kasvanut puolueen ikääntyessä ja muodollisten sääntöjen lisääntyessä, vaikka kokoomuksen tavoin myös vihreän eduskuntaryhmän säännöt kieltävät imperatiivisen mandaatin ja lupaavat edustajien vapauden ilman ryhmäkuria.¹⁵⁴

1980-luvulta alkaen politiikan yksilökeskeistyminen on tarkoittanut merkittävää muutosta vaalikampanjoihin Suomessa. Mickelsson mainitsee vuoden 2008 kuntavaalit ensimmäisinä, missä sosiaalinen media näytti voimansa. ”Tämän jälkeen lähes jokainen vaaliehdokas on hyödyntänyt sosiaalista mediaa pitämällä blogia ja perustamalla Facebook-sivun.” Sosiaalinen media on tuonut mukanaan julkisuudessa paljon puhutun ”kuplautumisen” tai ”enklaavideliberaation”, millä voi näkökulmasta riippuen nähdä sekä negatiivisia että positiivisia seurauksia. Sosiaalinen media on välittömällä ja epähierarkkisella rakenteellaan haastanut puolueiden perinteiset rakenteet ja tarjonnut yksittäisille ehdokkaille mahdollisuuden näkyvyyteen, jollaista nämä eivät olisi tätä aikaisemmassa kampanjointimallisissa saaneet. Hierarkioiden puute somessa ei kuitenkaan tarkoita väistämättä puolueista riippumatonta tasa-arvoista kampanjointia, sillä kampanja- ja puoluekoneilla ovat yhä merkittävä rooli näiden sisällöntuotannossa. Selvää on kuitenkin, etteivät puolueet enää kontrolloi julkisuutta aloitteellisesti, vaan pyrkivät hallinnoimaan muiden tuottamaa itsestään välittömästi riippumatonta julkisuutta.¹⁵⁵

Puolueiden jäsenmäärät Suomessa jatkoivat kasvuaan 1980-luvulle asti, minkä jälkeen 2010-luvulle tultaessa ne ovat enemmän kuin puolittuneet.¹⁵⁶ Vuonna 1970 puolueisiin kuului yhteensä 561 000 suomalaista, vuonna 2017 enää 240 468.¹⁵⁷ Samaan aikaan catch-all-puoluemallin mukainen demokratiakäsitys on tarkoittanut, että puolueiden kannattajat ovat tunteneet puolueisiin nähden yhteenkuuluvuutta enemmän yhteiskunnallisten näkemysten kuin luokkapuolueiden

¹⁵⁴ Koskimaa 2017, 133–135

¹⁵⁵ Mickelsson 2015, 329–332 & 366

¹⁵⁶ mts. 332–345

¹⁵⁷ <https://www.vaalitutkimus.fi/fi/kiinnittyminen/puolueiden_jasenmaarien_kehitys.html>, <<https://www.satakunnankansa.fi/a/200904151>>, tarkistettu 24.10.2020

mukaisiin väestöryhmiin samaistumisen mukaan. Valtiollinen puoluetuki kasvatti suomalaisia puolueorganisaatioita, jotka olivat suurimmillaan 1980-luvulla.¹⁵⁸ Puolueet pystyisivät myös nykyään pärjäämään taloudellisesti ilman jäsenmaksuja, valtaosan tuloista tullessa valtiolta. Koska puoluetuki on sidoksissa vaalimenestykseen, puolueet on valjastettu tehokkaaseen vaalikampanjointiin hiotuiksi koneiksi, joiden vaalitoiminnan menot ovat yli kaksinkertaistuneet 1980-luvulta. Näin tukea nauttivien puolueiden julkisen toimintatason ja puoluetoimistojen valta on kasvanut jäsenistöjen kustannuksella.¹⁵⁹

Kuten edellä on kuvattu, puoluekehityksen myötä myös Suomessa valta on keskittynyt yhä enemmän puolue-eliitille, 1980-luvulta lähtien erityisesti eduskuntaryhmille. Yleistä trendiä mukaillen puoluejärjestöjen aktiivien asema puoluejohtoon nähden on kaventunut myös Suomessa.¹⁶⁰ Suomalaisia puoluejärjestöjä tutkinut Vesa Koskimaa kirjoittaa (2017) *Poliittinen valta Suomessa* kirjassa, kuinka jopa joukkopuolueihanteen piiriin lukeutuvaksi nähdyn SDP:n puoluejohto on enimmäkseen kansanedustajia. Sama pätee muihinkin puolueisiin, ruohonjuuridemokratian ihanteesta kiinni pitäviä Vihreitä lukuun ottamatta, missä puolueorganisaatio on päinvastaisesti vahvistanut 2000-luvulle tultaessa toimivaltaansa eduskuntaryhmään nähden.¹⁶¹

Suomessa on toisaalta nähtävissä myös edellisessä alaluvussa kuvattu tendenssi demokratisoida puolueen päätöksentekoa vastauksena ”puolueiden kriisiin”. Suurimmassa osaa puolueita kehitys on ollut moniin muihin maihin verrattuna hyvin maltillista ja on rajoittunut muutamiin neuvoa-antaviin äänestyksiin puolueiden puheenjohtajista. Suoran demokratian tiellä on myös yhdistyslaki, joka kieltää sitovat jäsenäänestykset puolueiden luottamushenkilöistä.¹⁶² Henkilövalintoihin osallistuminen ei kuitenkaan riitä puolueen politiikan ohjaamiseen konkreettisesti, eivätkä puolueen jäsenet ole tutkimusten mukaan tyytyväisiä vain valitsijan rooliin¹⁶³. Suomessa yksi puolueiden sisäisen demokratian oleelliselta vaikuttava raja ylitettiin vuoden 2019 eduskuntavaalien jälkeen, kun Vasemmistoliitto järjesti neuvoa-antavan jäsenäänestyksen puolueen hallitukseen lähdöstä, sitouduttuaan siihen jo vaalien alla edellisen vuoden marraskuussa puoluevaltuuston päätöksellä. Puolueen tiedote tuloksesta avasi jäsenäänestyksen järjestämisen motiiveja: ”Me pyrimme lisäämään jäsentemme osallistumista puolueen päätöksentekoon kaikilla

¹⁵⁸ Mickelsson 2015, 345

¹⁵⁹ Koskimaa 2017, 115 & 125

¹⁶⁰ Koskimaa 2017, 136–137

¹⁶¹ mts. 129 & 132

¹⁶² mts. 138

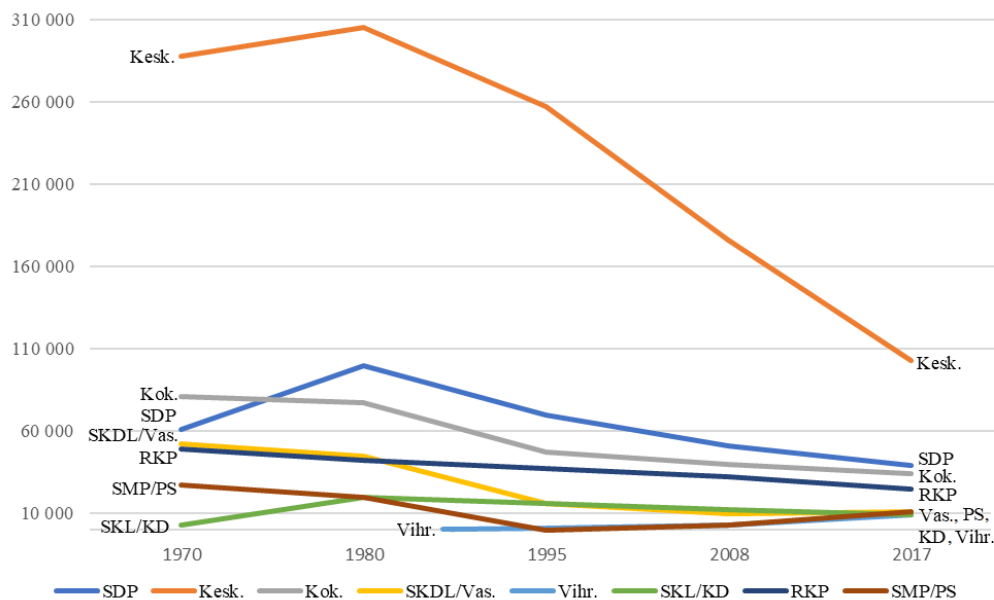
¹⁶³ Jaakkola 2016; Pettitt 2007a, 232

tasoilla. Jäsenäänestys hallitukseen osallistumisesta on yksi tällaisista keinoista. Tulemme jatkamaan uudistuksia jäsentemme osallisuuden lisäämiseksi jatkossakin”.¹⁶⁴

2000-luvun alussa tehtyyn kyselyyn vastanneista kuudentoista eri skandinaavisen puolueen jäsenistä yhdessätoista enemmistö asettui vastustamaan väittämää, jonka mukaan puoluejohdon tulisi kuunnella enemmän äänestäjiä kuin puoluejäseniä¹⁶⁵. Robin Pettittin mukaan on selvästi pääteltävissä, että jäsenistö ei halua tyytyä vain avainhenkilöiden valintaan, vaan haluaa olla myös suoraan muokkaamassa puolueen linjauksia. Pelkkä ”schumpeterilainen demokratia”, jossa äänestäjät valitsevat johtajansa vapaaseen kilpailuun pohjaavissa vaaleissa ja ilmaisevat tahtonsa ainoastaan johtajiaan vaihtamalla, ei siis riitä puolueiden jäsenille.¹⁶⁶

Kuten aikaisemmin todettiin, joukkopuolueet olivat vielä toisen maailmansodan loppuessa harvinaisia, ja myös Suomessa niiden kultakausi koitti vasta 60-luvulla. Katz ja Mair arvioivat vuonna 1995 puolueiden kehityksen niin sanotuiksi kartellipuolueiksi olevan voimakkainta maissa, joissa puolueiden välinen yhteistyö on vahvinta sekä missä puolueet nauttivat anteliasta valtiollista puoluetukea. Näistä maista he mainitsivat esimerkiksi Itävallan, Saksan ja Pohjoismaat, mukaan lukien Suomen. Vastakkainen esimerkki on Iso-Britannia, missä puolueiden julkinen tuki on pientä ja puolueinen välinen vastakkainasettelu ja vihollisuus perinteisesti suurta.¹⁶⁷

Kaavio 1. Puolueiden jäsenmäärien kehitys 1970–2017¹⁶⁸

¹⁶⁴ HS 17.11.2018: ”Vasemmistoliitto järjestää jäsenäänestyksen mahdollisesta hallitukseen menosta – ”Meillä päätöksiä ei tee pieni tilataksiin mahtuva eliitti”” <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005903150.html>>, Vasemmistoliiton tiedote 5.6.2019 <<https://vasemmisto.fi/vasemmistoliiton-jasenkunta-kannatti-hallitukseen-osallistumista-aanivyorylla/>>, tarkistettu 24.10.2020

¹⁶⁵ Heider & Saglie 2002, 195; Pedersen & Hansen 2003, 110

¹⁶⁶ Jaakkola 2016; Pettitt 2007a, 232

¹⁶⁷ Katz & Mair 1995, 17

Taulukko 3. Puolueiden jäsenten osuus äänioikeutetuista¹⁶⁹

Vuosikymmen	1950	1960	1970	1980	1990	2000*	2010**
Puoluejäseniä	16.4%	19.1%	17.2%	14.4%	10.5%	n. 7,6%	n. 5,4%

*Äänioikeutettuja v. 2007: 4 292 436. Puolueiden jäseniä v. 2008: 326 400 (lähde: vaalitutkimus.fi)

** Äänioikeutettuja v. 2015: 4 463 333. Puolueiden jäseniä v. 2017: 240 468 (lähde: vaalitutkimus.fi)

Taulukko 4. Suomalaiset puoluejärjestöt

	Kesk.	KD	Kok.	PS	RKP	SDP	Vas.	Vihri.	
Perustamisvuosi ¹⁷⁰	1906*	1958*	1918	1959*	1906	1899*	1944*	1988	.
Puoluekokouskausi ¹²⁶	2 vuotta	2 v.	2 v.	2 v.	1 v.	3 v.	3 v.	1 v.	Yht.
Jäsenmäärät 2017	102 772	9 336	34 000	10 700	24 561	39 204	11 077	8 818	240 468
Puoluevaltuusto ^{171**}	135	60	60	47	23	60	55	40	480
Piirijärjestöjä ¹⁷²	21	15	14	16	5	13	13	12	109

*Kesk. = Maalaisliitto, SDP = Suomen työväenpuolue, Vas. = SKDL, KD = SKL, PS = SMP

** Varsinaisten edustajien määrä per puolue. Vihreillä vastaava elin nimeltään puoluevaltuuskunta.

¹⁶⁸ Lähde jäsenmäärästä <https://www.vaalitutkimus.fi/fi/kiinnittyminen/puolueiden_jasenmaarien_kehitys.html> ja <<https://www.satakunnankansa.fi/a/200904151>>, tarkistettu 24.10.2020

¹⁶⁹ Tiedot 1950–1990-luvuilta: Scarrow 2000

¹⁷⁰ Lähde perustamisvuosista <<https://vaalit.fi/puoluehistoriaa>>, <<https://www.kd.fi/politiikka/puolueen-historia/>>, tarkistettu 24.10.2020

¹⁷¹ Puolueiden kotisivuilta

¹⁷² Puolueiden kotisivuilta

3. Kyselytutkimus

Tutkielmani kohdetta eli puoluejäsenten näkemyksiä on mahdollista selvittää useilla eri menetelmillä. Karkea jako tehdään usein kvantitatiivisten eli määrällisten ja kvalitatiivisten eli laadullisten tutkimusmenetelmien välille. Kandidaatintutkielmassani haastattelin saksalaisia puoluejäseniä heidän suhteestaan päätöksentekoon Die Linke -puolueessa. Haastattelut ja laadullinen tutkimus eivät ole kuitenkaan poikkeuksetta paras tapa saada tietoa puolueiden jäsenistön, tai muiden ryhmien, mielipiteistä tiettyyn aihepiiriin liittyen. Määrällisen yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen, esimerkiksi *kyselytutkimusten*, avulla voidaan kuvailla ja selittää havainnoinnin eli mittauksen kohteena olevaa ilmiötä, *havaintoyksikköä*.¹⁷³

Jäsenten mielipiteitä puolueiden sisäisestä päätöksenteosta tutkittaessa puolueiden jäsenet havaintoyksikköinä muodostavat yhdessä tutkimuksen *perusjoukon*. Koska Suomessa puolueisiin kuuluu satoja tuhansia ihmisiä, on koko perusjoukon tavoittaminen liki mahdotonta etenkin yhdelle tutkijalle. Kun jokaista havaintoyksikköä ei voida tutkia, voidaan tutkimuksessa keskittyä perusjoukosta valittuun havaintoyksikköjoukkoon eli *otokseen*. Mikäli havaintoyksiköt ovat edustettuina otoksessa laajasti, sulkematta mitään havaintoyksikköjen ryhmää ulkopuolelle, ja otos näin ollen kuvaa perusjoukon ominaisuuksia tarkasti, sitä kutsutaan *edustavaksi otokseksi*. Joukkoa tutkimalla voidaan saada tietoja, mitkä kertovat *tilastollisen päättelyn* avulla koko perusjoukosta.¹⁷⁴

Tutkielman pääasiallinen aineisto on hankittu lähettämällä kaikkien eduskuntapuolueiden jäsenille piirijärjestöjen työntekijöiden, sihteereiden ja puheenjohtajiston välityksellä viisiosainen kyselylomake täytettäväksi. Kyselylomake oli täytettävissä sähköpostitse toimitetussa saatekirjeessä linkin kautta (liite 1).

Piirijärjestöt ovat tyypillisesti alueellisten puolueosastojen yhteenliittymiä. Vanhasuomalaisia edustanut Suomalainen puolue omaksui vuosisadan alkuvuosina ensimmäisenä paikallisosastoista, piireistä ja valtakunnallisesta tasosta koostuvan kolmiportaisen puolueorganisaation¹⁷⁵. Sosiaalidemokraatit loivat aluejärjestömallinsa Oulun puoluekokouksessa 1906, jolloin eri kunnallisjärjestöistä koottiin eduskuntavaalipiirien laajuisia piirijärjestöjä¹⁷⁶. Nykypuolueiden piirit tai vastaavien alueellisten järjestöjen jakolinjat mukailevat pitkälti vaalipiirejä, mutta vaihtelevat kuitenkin huomattavasti keskenään.

¹⁷³ Mikkola 2003

¹⁷⁴ Mikkola 2003

¹⁷⁵ Mickelsson 2015, 88

¹⁷⁶ Mickelsson 2015, 87

Oletukseni oli, että alueellisina ja suuremmin jäseniin yhteydessä olevina ryhmittyminä piirijärjestöihin yhteydessä oleminen on hyvä, mahdollisesti keskusjärjestöön yhteyden ottamista parempi tapa tavoittaa jäsenet kyselytutkimusta varten. Vastauksien määrästä voi päätellä, että oletus osui oikeaan. Uskon, että vastausmäärä oli suuri, koska a) piirijärjestöillä oli valtakunnallista puolue toimistoa matalampi kynnyksen välittämällä lomake eteenpäin jäsenilleen, b) kysely oli melko lyhyt ja tiivis, c) kyselyyn vastaamalla saattoi osallistua elokuvalippujen arvontaan ja d) lomakkeen muoto ja toteutus oli yksinkertainen Googlen ilmaista lomakepohjaa hyödyntävä sivusto, mille oli helppo päästä sähköpostitse välitetyn linkin kautta.

Jäsenille toimitetussa avoimessa linkissä kyselyyn voidaan tunnistaa mahdollinen riski aineiston saastumiselle, eli vastauksille muilta kuin kyselyn oletetulta kohderyhmältä. Kysely oli mahdollista avata ilman, että tunnistautui tutkielman kohderyhmään kuuluvaksi henkilöllisyytensä todentaen. Vastausten paikkansapitävyys voidaan kuitenkin varmistaa suurella todennäköisyydellä usealla tavalla, minkä jälkeen kyselyn luotettavuus on nähdäkseni muiden kyselytutkimusten tasolla. Suurin osa (768 vastaajaa 1 223 vastaajasta) ilmoitti sähköpostiosoitteensa vapaaehtoisesti osallistuakseen elokuvalippuarvontaan. Aineistosta on nähtävissä, ettei samalla sähköpostiosoitteella ole useampaa kuin yksi vastaus. Jokaisesta vastauksesta on nähtävissä aikaleima, mitkä osoittavat sekunnin tarkkuudella lomakkeen täyttöhetken. Näistä on nähdäkseni havaittavissa, ettei lomakevastauksia ole tehty koneellisesti vaan kyse on aidoista ihmisten täyttämistä vastauksista. Lopulta aineiston edustavuus ja vastaavuus suhteessa aikaisempiin kyselyihin todistaa aineiston luotettavuudesta. Palaan tähän seuraavassa luvussa tarkemmin.

Kysely laitettiin yhteensä 97:lle piirijärjestön edustavalle työntekijälle tai luottamushenkilölle, sekä useassa tapauksessa useammalle kyseisen piirin edustajalle. Avaan seuraavaksi tarkemmin kyselyyn valitsemieni kysymysten perusteita.

Taustoittavista kysymyksistä ensimmäinen kysymys on kyselyn kannalta oleellisin, eli se tiedustelee ihmisen puoluejäsenyyttä. Kysymys on muodossa ”Kuulun puolueeseen...” ja siinä luetellaan Suomen eduskunnassa edustetut puolueet, joiden jäsenistölle kysely on suunnattu.

Seuraavaksi tiedustellaan vastaajan sosiodemografisia taustamuuttujia. Ikää kysytään ikäryhmittäin 0–20, 21–30, 31–40, 41–50, 51–64 ja 65 vuotta täyttäneet. Koska puolueeseen passiivisina tukijoina kuuluvat eivät välttämättä tiedosta piirijärjestöään, kysytään sen sijaan vastaajilta vaalipiiriä, mitkä useissa puolueissa mukailevat piirijärjestöjen rajoja. Sukupuolena tilastoidaan

mies, nainen ja muu / en halua määrittellä. Koulutusta ja ammattia kysyvissä kysymyksissä kysytään tyypillisiä vaihtoehtoja¹⁷⁷.

Kysyin tutkielmassa vastaajien poliittisia mielipiteitä. Henkilön sijoittumisella poliittisella nelikentällä on huomattu yhteys järjestöllisiin arvoihin.¹⁷⁸ Oletuksenani on, että aktivisti- ja joukkopuolueissa kuten SDP, keskusta, vihreät ja vasemmistoliitto arvostetaan enemmän jäsenkeskeistä päätöksentekoa. Kaaderipuolueiden perinteestä nousevien RKP:n ja kokoomuksen jäsenistössä luultavasti ollaan suopeampia kansanedustajien ja puoluejohdon itsenäisyyttä korostaville näkemyksille.

Tämän osion neljä kysymystä kartoittavat vastaajien yleisiä poliittisia näkemyksiä neljän suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa yleisesti esiintyvän väittämän perusteella. Väittämät perustuvat Ylen vaalikonekysymyksiin vuosilta 2009¹⁷⁹ sekä 2015¹⁸² sekä puolueiden sisäistä demokratiaa käsittelevän Hansenin ja Saglien artikkelista. Olen kirjannut viitteisiin, mistä lähteestä olen ottanut esimerkin kyselylomakkeeseen ja mitä spesifejä painotuksia niille on annettu.

- a) Suomen pitäisi liittyä Natoon¹⁸⁰
- b) Terveys- ja sosiaalipalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina¹⁸¹
- c) Suomen pitää ottaa suurempi vastuu EU:n alueelle tulevista turvapaikanhakijoista.¹⁸²
- d) Meidän tulisi hyväksyä suuremmat tuloerot kannustaaksemme ihmisiä työskentelemään enemmän.¹⁸³

Puolueaktiivisuutta ilmentävän osion neljä kysymystä kartoittavat kokemusta ja aktiivisuutta puolue toiminnassa.

- a) Olen kuulunut puolueeseen... (Alle vuoden / 1–4 vuotta / 5–9 vuotta / 10–19 vuotta / 20–30 vuotta / Pitempään kuin 30 vuotta)
- b) Minulla on / ei ole seuraavia luottamustehtäviä: (Minulla ei ole luottamustehtäviä puolueeni kautta / Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen / Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon tai -valtuuskuntaan / Kuulun puoluehallitukseen / Olen kunnan-tai kaupunginvaltuutettu tai minulla on muu kunnallinen luottamustehtävä)

¹⁷⁷ Borg ja Keckman-Koivuniemi 2007

¹⁷⁸ Pettitt 2012

¹⁷⁹ Reunanen & Suhonen 2009

¹⁸⁰ Arvo 0,83 (Reunanen & Suhonen 2009) ”Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuuspoliittista asemaa” (YLE uutiset 13.4.2015), oikeistolainen vastaus

¹⁸¹ YLE uutiset 13.4.2015, vasemmistolainen vastaus. ”Verorahat julkiseen terveydenhuoltoon, ei yksityislääkäreillä käynteihin” Arvo -,75 (Reunanen & Suhonen 2009)

¹⁸² YLE uutiset 13.4.2015, liberaali vastaus. ”We should make it easier for immigrants to come to Norway” 0.84, ”Denmark should offer asylum to more refugees than we do today” 0.85, New Politics (liberaali–konservatiivi - ulottuvuus) Hansen ja Saglie 2005

¹⁸³ Arvo -0.71, Old Politics (vasemmisto–oikeisto -ulottuvuus) (Hansen & Saglie 2005) ”Tuloerojen kasvua pitää hillitä”, arvo -,82 (Reunanen & Suhonen 2009) ”Suomessa on liian helppo elää sosiaaliturvan varassa” (YLE uutiset 13.4.2015), konservatiivinen vastaus

- c) Olen / en ole osallistunut puoluekokoukseen... (Olen osallistunut puoluekokoukseen kerran / Olen osallistunut puoluekokoukseen useammin kuin kerran / En ole osallistunut puoluekokoukseen, mutta uskon osallistuvani tulevaisuudessa / En ole osallistunut puoluekokoukseen, enkä usko osallistuvani tulevaisuudessakaan)
- d) Olen / en ole osallistunut puolueeni järjestämään jäsenäänestykseen... (Olen osallistunut jäsenäänestykseen kerran / Olen osallistunut jäsenäänestykseen useammin kuin kerran / En ole osallistunut jäsenäänestykseen, mutta uskon osallistuvani tulevaisuudessa / En ole osallistunut jäsenäänestykseen, enkä usko osallistuvani tulevaisuudessakaan)

Oletukseni on, että kokemus puolueessa toimimisesta vaikuttaa tavalla tai toisella näkemyksiin puolueiden sisäisestä demokratiasta. Puolueissa missä jäsenedemokratiaa on laajennettu aivan viimeisinä vuosina saattaa olla, että uudet jäsenet arvostavat jäsenten vaikutusmahdollisuuksia korkeammin kuin pitkään puolueeseen kuuluneet. 2010-luvun loppupuolella Vasemmistoliittoon liittynyt jäsen voi siis korostaa jäsenten vaikutusmahdollisuuksia siinä missä 1990-luvun alusta asti toiminut jäsen saattaa korostaa johdon roolia päätöksenteossa.

Oletettavaa voisi samoin olla, että niin sanotut aktiivijäsenet toivoisivat enemmän vaikutusvaltaa itselleen ja puolueen eliittiin (puoluevaltuusto, puoluehallitus) kuuluvat tahtoisivat rajata päätösvaltaa itselleen. Puoluekokouksissa usein käyneet saattavat kokea tämän päätöksenteon areenan itselleen riittävänä, kun taas puoluekokouksissa käymättömät voivat toivoa enemmän jäsenäänestyksiä mitkä tarjoaisivat vaikuttamismahdollisuuksia puoluekokousten välillä ja muillekin kuin puoluekokoukseen edustajiksi valituille.

Tutkimuksen viimeiset kaksi osiota käsittelevät tutkimuskysymysten kannalta oleellisimpia näkökantoja, eli järjestöllisiä arvoja. Alla olevan osion kuusi kysymystä käsittelevät puoluejohdon, puoluekokouksen ja jäsenäänestysten roolia päätöksenteossa. Kysymykset ovat kahdesta vastaavaa teemaa käsitelleestä tutkimuksesta, mihin Robin T. Pettitt viittaa (2012).

- Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon tekemiä päätöksiä. (*"The role of party members is to support decisions made by the leadership"*) (Pettitt 2012, (Heidar & Saglie 2002, 195; Hansen & Pedersen 2003, 110)
- Puolueen johto ottaa päätöksenteossa huomioon jäsenistön näkemykset. (*"The party leadership do pay attention to members' attitudes"*) (Hansen et. al. 2005)
- Puolueen johdolla on nykyään liian paljon valtaa. (*"A problem with the party today is that its leadership is too powerful"*) (Hansen et. al. 2005)
- Puolueen johdon tulisi ottaa huomioon enemmän äänestäjien kuin jäsenistön näkemykset. (*"The party leadership should pay more attention to the voters than to members"*) (Hansen et. al. 2005)
- Puoluekokouksella tulee olla korkein päätösvalta puolueessa. (*"The party conference should be the ultimate source of authority in the party"*) (Hansen et. al. 2005)

- Tärkeimmistä päätöksistä tulisi järjestää jäsenäänestys. (*"There should be membership ballots on important issues"*) (Hansen et. al. 2005)

Kyselyn viimeinen osio on mukaelma Jyrki Konolan pro gradu -tutkielmasta vuodelta 2008, missä tämä kysyi SDP:n jäsenistöltä puolueen päätöksentekoa koskevia kysymyksiä. Erityisen mielenkiintoinen oli kysymys siitä, mihin kansanedustajien tulisi päätöksenteossaan sitoutuvan. Kysymys viimeisessä osiossa kuuluu: "Kuinka merkittävänä pidät kansanedustajien sitoutumista päätöksenteossaan seuraaviin tahoihin tai asioihin?" Muuttujat ovat puolueen arvot, puolueen päätökset, eduskuntaryhmän päätökset, kannattajien mielipiteet ja yleinen mielipide.

4. Kyselyaineisto

Koska tutkielman tarkoituksena on selvittää suomalaisiin eduskuntapuolueisiin kuuluvien näkemyksiä, on syytä esittää kysymys: kuinka hyvin kyselyyn vastanneet henkilöt edustavat puolueiden jäseniä Suomessa? Toisin kuin oman kyselytutkimukseni aihetta, jäsenten näkemyksiä puolueiden sisäisestä demokratiasta, on puolueiden jäsenistön sosiodemografista koostumusta, aktiivisuutta puolueessa ja yhteiskunnallisia näkemyksiä tutkittu Suomessa runsaasti. Aineistoni osoittautuikin näihin aikaisempiin selvityksiin verrattuna hyvin puolueiden jäseniä kuvaaviksi. Esittelen seuraavaksi kyselyn tuloksia ja peilaan omaa aineistoani aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin.

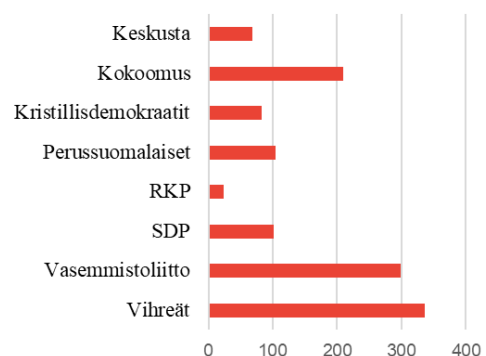
4.1 Sosiodemografiset taustamuuttajat

Kunnallisalan kehittämissäätiön kuuden suurimman puolueen jäsenistä vuonna 2016 tekemän selvityksen mukaan puolueiden jäsenet Suomessa ovat keskimäärin noin 43–61-vuotiaita. Vihreitä lukuun ottamatta kaikissa puolueissa enemmistö jäsenistä on miehiä. Naisten osuus vaihtelee perussuomalaisten matalimmasta 26 prosentista vihreiden korkeimpaan 63 prosenttiin. Keskustan, kokoomuksen, SDP:n ja vasemmistoliiton jäsenistä 38–42 prosenttia on naisia. Puolueiden jäsenet ovat korkeammin koulutautuneita kuin niiden kannattajat. Jäsenet työskentelevät kannattajia useammin korkeissa ammattiasemissa. Puolueiden jäsenissä on muuhun väestöön verrattuna paljon eläkeläisiä.¹⁸⁴

Aikavälillä 6.9.–29.10.2019 tehtyyn kyselyyn kertyi vastauksia yhteensä 1223:lta eri eduskuntapuolueiden jäseneksi ilmoittautuneelta vastaajalta. Kaikista ahkerimmin kyselyyn vastasivat vihreiden, vasemmistoliiton ja kokoomuksen jäsenet. Vähiten vastauksia yksikielisesti suomenkieliseen kyselyyn tuli ruotsinkielisen RKP:n jäseniltä. (taulukko 5)

Taulukko 5.

Kuulun puolueeseen...	Määrä (N 1223)	%
Vihreät	336	27,47%
Vasemmistoliitto	298	24,37%
SDP	101	8,26%
RKP	24	1,96%
Perussuomalaiset	104	8,50%
Kristillisdemokraatit	82	6,70%
Kokoomus	209	17,09%
Keskusta	69	5,64%

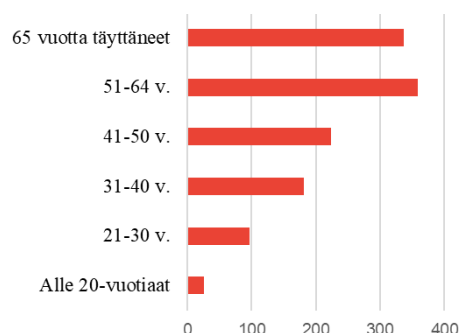

¹⁸⁴ Koironen et al. 2017, 25–30 & 29

Keski-ikäiset ja eläkeikäiset vastaajat korostuivat kyselyyn vastanneissa. Suurimmat ikäryhmät olivat 51–64-vuotiaat ja 65 vuotta täyttäneet. Vastaajia oli paljon myös 31–40-vuotiaissa sekä 41–50-vuotiaissa. Internetin välityksellä toteutettu kysely ei johtanut nuorten ylliedustukseen aineistossa. Vain noin joka kymmenes vastaaja oli alle 30-vuotias. (taulukko 6)

Taulukko 6.

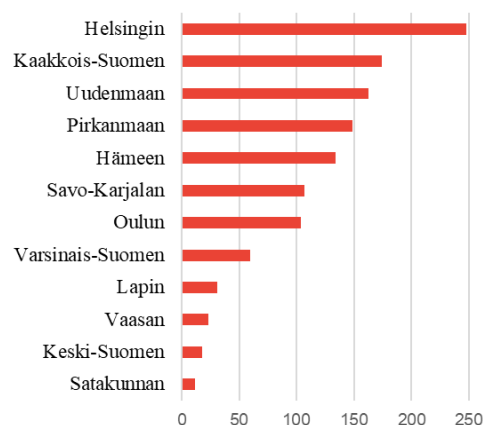
Kuulun ikäryhmään...	Määrä (N 1223)	%
Alle 20-vuotiaat	26	2,13%
21-30 v.	97	7,93%
31-40 v.	181	14,80%
41-50 v.	223	18,23%
51-64 v.	359	29,35%
65 vuotta täyttäneet	337	27,56%

Kyselyyn vastattiin kaikista vaalipiireistä paitsi ruotsinkieliseltä Ahvenanmaalta, mikä ei ole yllätys ottaen huomioon, että kyselylomake oli yksinomaan suomenkielinen. Väestöltään suurimmat alueet korostuivat myös vastaajien omista vaalipiireissä. (taulukko 7)

Taulukko 7.

Vaalipiirini	Määrä (N 1223)	%
Satakunnan	12	0,98%
Keski-Suomen	18	1,47%
Vaasan	23	1,88%
Lapin	31	2,53%
Varsinais-Suomen	60	4,91%
Oulun	104	8,50%
Savo-Karjalan	107	8,75%
Hämeen	134	10,96%
Pirkanmaan	149	12,18%
Uudenmaan	163	13,33%
Kaakkois-Suomen	174	14,23%
Helsingin	248	20,28%

Sukupuolensa mieheksi ilmoittaneita oli kyselyssä enemmistö, 51,84 prosenttia. 45,95 prosenttia vastaajista kertoi olevansa naisia. Osa vastaajista kertoi sukupuolensa olevan muu kuin mies tai nainen tai ei halunnut määritellä sukupuoltaan. (taulukko 8)

Taulukko 8. Sukupuoli

Sukupuoli	Määrä (N 1223)	%
Mies	634	51,84%
Nainen	562	45,95%
En halua määritellä	18	1,47%
Muu	9	0,74%

Lomakkeessa oli mahdollista täyttää useampi kuin yksi ammattiryhmä. Vaikka valtaosa valitsi listauksesta vain yhden ammattinimikkeen, moni oli myös ilmoittanut kuuluvansa useaan ryhmään. Kun ammattiryhmiä luokitellaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi (ks. liite 3) voidaan todeta, että itsensä eläkeläisiksi ilmoittaneet muodostivat suurimman ryhmän, 357 vastaajaa. Muita merkittäviä

ryhmiä olivat ylemmät toimihenkilöt (197 vastaajaa), alemmat toimihenkilöt (124 vastaajaa) sekä työntekijät (196 vastaajaa). Myös työttömiä ja opiskelijoita oli merkittävä osa vastaajista. (taulukko 9)

<i>Taulukko 9. Ammattiryhmä</i>	Määrä (N)	%
Eläkeläinen	357	29,19%
Ylempi toimihenkilö	197	16,11%
Työntekijä	196	16,03%
Alempi toimihenkilö	124	10,14%
Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja	105	8,59%
Työtön	72	5,89%
Johtavassa asemassa toisen palveluksessa	61	4,99%
Opiskelija	59	4,82%
Muu	38	3,11%
Kotivanhempi	7	0,57%
Maatalousyrittäjä	7	0,57%

Lähes jokainen RKP:n vastaaja oli Uudenmaan tai Helsingin kaksikielisiin vaalipiireihin kuuluva korkeakoulutettu toimihenkilö tai eläkeläinen. On nähdäkseni selvää, että tutkielman toteuttaminen myös ruotsiksi olisi tuottanut edustavan otannan kaikista eduskuntapuolueista. Tällaisenaan RKP:n vastauksista voi kuitenkin päätellä vain hyvin vähän, enkä sisällyttänyt puolueen vastauksia aineistoni analyysiin. 24 vastaajaa RKP:stä ovat kuitenkin mukana puolueittain tehtävissä ristiintaulukoinneissa kun lasken yhteen kaikki kyselyyn vastanneet.

4.2 Aktiivisuus puolueessa

Jäsenyys puolueessa ei ole enää lähelläkään niin suosittua kuin takavuosina, mikä näkyy siinä, kuinka suuri osuus puolueiden jäsenistä on kuulunut puolueeseen huomattavan pitkään. Vihreitä lukuun ottamatta kaikkien puolueiden jäsenmäärät ovat laskeneet viime vuosikymmeninä. Puolueisiin kuuluvilla on kuitenkin huomattava asema yhteiskunnassa. Tutkimusten mukaan valtaosalla suomalaisiin puolueisiin kuuluvista on kokemusta kunnallisesta luottamustehtävästä lautakunnassa tai valtuustossa. Tässä on kuitenkin vaihtelua puolueittain – keskustan jäsenillä kokemusta on eniten, vihreiden jäsenillä vähiten.¹⁸⁵

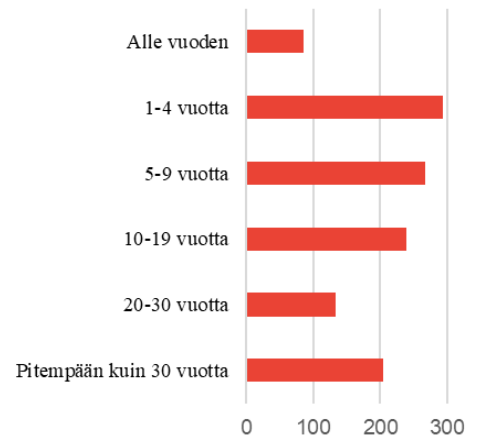
Kyselyyn vastanneista lähes puolet kertoo kuuluneensa jo vuosikymmeniä (10–30 vuotta tai pitempään) puolueeseen. Alle vuosi sitten liittyneitä on seitsemän prosenttia vastaajista. Vihreiden ohella myös perussuomalaiset ja vasemmistoliitto ovat kuitenkin viime vuosina onnistuneet kääntämään jäsenmääränsä kasvuun. Tämä näkyy myös kyselyyn vastanneiden puoluekohtaisessa tarkastelussa. Vihreiden ja perussuomalaisten vastaajista ehdottomasti suurin osa on liittynyt

¹⁸⁵ Koironen et al. 2017, 25–30

puolueeseen viimeisen kymmenen vuoden aikana. Alle neljä vuotta puolueeseen kuuluneita vastaajia oli suhteellisesti eniten vihreissä (41,1 %) ja vasemmistoliitossa (39,3 %). (taulukko 10)

Taulukko 10. Vastaajien puoluejäsenyyden kestot puolueittain

		Alle 1	1–4 v.	5–9 v.	10–19	20–30	> 30 v.	Yht.
Kesk.	Määrä	1	4	12	13	18	21	69
	%	1,4%	5,8%	17,4%	18,8%	26,1%	30,4%	100,0
Kok.	Määrä	14	29	31	56	32	47	209
	%	6,7%	13,9%	14,8%	26,8%	15,3%	22,5%	100,0
KD	Määrä	5	12	15	14	14	22	82
	%	6,1%	14,6%	18,3%	17,1%	17,1%	26,8%	100,0
PS.	Määrä	3	41	42	15	2	1	104
	%	2,9%	39,4%	40,4%	14,4%	1,9%	1,0%	100,0
SDP	Määrä	3	10	14	17	12	45	101
	%	3,0%	9,9%	13,9%	16,8%	11,9%	44,6%	100,0
Vas.	Määrä	22	95	57	40	28	56	298
	%	7,4%	31,9%	19,1%	13,4%	9,4%	18,8%	100,0
Vihr.	Määrä	36	102	88	81	24	5	336
	%	10,7%	30,4%	26,2%	24,1%	7,1%	1,5%	100,0
Yht.	Määrä	86	293	267	239	134	204	1223
	%	7,0%	24,0%	21,8%	19,5%	11,0%	16,7%	100,0

Odotetusti mitä nuoremasta vastaajaryhmästä on kyse, sitä vähemmän aikaa näihin lukeutuvat ovat kuuluneet puolueeseen, ja vastaavasti vanhimmat vastaajat ovat ikäryhmistä pisimpään puolueeseen kuuluneita. (taulukko 11)

Taulukko 11. Puolueeseen kuulumisen kesto ikäryhmittäin

		Alle 1 v.	1–4 v.	5–9 v.	10–19 v.	20–30 v.	> 30 v.	Yht.
alle 20 v.	Määrä	15	11	0	0	0	0	26
	%	57,7%	42,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
21–30 v.	Määrä	17	47	25	8	0	0	97
	%	17,5%	48,5%	25,8%	8,2%	0,0%	0,0%	100,0%
31–40 v.	Määrä	23	54	55	46	3	0	181
	%	12,7%	29,8%	30,4%	25,4%	1,7%	0,0%	100,0%
41–50 v.	Määrä	14	67	65	56	20	1	223
	%	6,3%	30,0%	29,1%	25,1%	9,0%	0,4%	100,0%
51–64 v.	Määrä	13	84	83	82	48	49	359
	%	3,6%	23,4%	23,1%	22,8%	13,4%	13,6%	100,0%
yli 65 v.	Määrä	4	30	39	47	63	154	337
	%	1,2%	8,9%	11,6%	13,9%	18,7%	45,7%	100,0%
Yht.	Määrä	86	293	267	239	134	204	1223
	%	7,0%	24,0%	21,8%	19,5%	11,0%	16,7%	100,0%

Kyselyyn osallistui paljon eri tasoilla toimivia puolueaktiivia. Useat vastaajat ilmoittivat toimivansa useammassa kuin yhdessä tehtävässä puolueen kautta. Esimerkiksi 181 vastaajaa ilmoitti kuuluvansa sekä paikallisosastonsa tai piirijärjestönsä hallitukseen että olevansa kunnan- tai kaupunginvaltuutettu tai toimivansa muussa kunnallisessa luottamustehtävässä. Analyysin järjeistämiseksi luokittelin vastaajat ryhmiin, joissa henkilö asettui kategoriaan korkeimman luottamustehtävänsä mukaan:

1. puoluehallitus
2. puoluevaltuusto
3. kunnan- tai kaupunginvaltuutettu tai muu kunnallinen luottamustoimi
4. paikallisosaston tai piirin hallitus
5. muu luottamustoimi.

Vastausten perusteella puolueiden jäsenet on mahdollista jakaa ryhmiin. Lähes puolet vastaajista ilmoitti, ettei heillä ole mitään luottamustehtävää puolueensa kautta. Nimitän tätä kategoriaa *rivijäseniksi* (48,65 %). Noin viidennes (21,91 %) lukeutuu joukkoon mitä nimitän *puolueaktiiveiksi*, eli paikallishallitusten jäsenet ja puolueessaan ”muun luottamustehtävän” omaavat. Tämä kategoria on osittain limittäinen toisen luokan, eli *paikallisen puolue-eliitin* kanssa. Tähän luen kunnan- ja kaupunginvaltuutetut sekä muun kunnallisen luottamustehtävän omaavat, joita oli noin neljännes (24,37 %) vastaajista. Pienin vastaajaryhmistä (5,07 %) on *puolue-eliitti*, eli valtakunnallisten puoluevaltuustojen ja puolueiden hallitusten jäsenet. (taulukko 12)

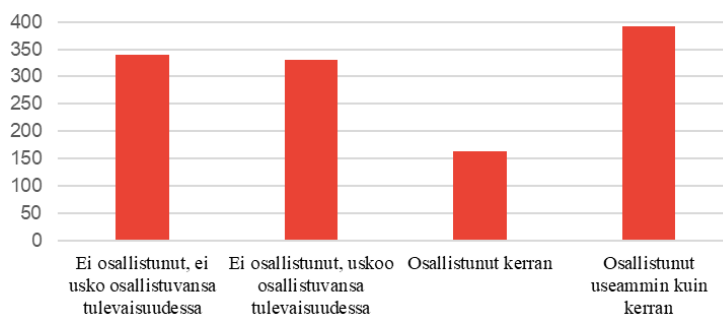
<i>Taulukko 12. Luottamustoimet</i>	Määrä (N 1223)	%
Minulla ei ole luottamustehtäviä puolueeni kautta	595	48,65%
Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä	298	24,37%
Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen	189	15,45%
Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta	79	6,46%
Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon /-valtuuskuntaan	49	4,01%
Kuulun puoluehallitukseen	13	1,06%

Puoluekokous on kaikissa suomalaisissa puolueissa korkeinta valtaa käyttävä elin. Puolueyhdistyksen varsinaisena kokouksena se käyttää ylintä päätösvaltaa myös lainsäädännöllisestä näkökulmasta. Puoluekokoukseen osallistumisen voidaan mielestäni näin nähdä yhtenä rivijäsenen ja aktiivijäsenen erottavana tekijänä. Toisaalta on huomioitava, että tavallisimmin kahden vuoden välein järjestettävät puoluekokoukset ovat päätöksenteon areenoina kilpailtuja, eivätkä kaikki puolueen toimintaan osallistuvista pääse paikalle riippumatta omasta halusta ja innokkuudesta.

Kaikista kyselyyn vastanneista puoluejäsenistä 54,7 % ei ollut osallistunut lainkaan puoluekokoukseen. Näistä vastaajista joka toinen uskoi kuitenkin joskus vielä osallistuvansa puoluekokoukseen. Lopuista vastaajista 32 % oli puoluekokouksiin useamman kuin kerran osallistuneita ja 13,3 % vain kerran puoluekokoukseen osallistuneita jäseniä. Mitä vanhemmasta vastaajaryhmästä on kyse, sitä enemmän löytyi useampaan kuin yhteen puoluekokoukseen osallistuneita. Vain kerran puoluekokoukseen osallistuneissa kaikki ikäryhmät olivat melko tasaisesti edustettuja. Niistä, jotka eivät olleet osallistuneet puoluekokoukseen, suurin osa vanhimmista vastaajista kertoi, ettei usko osallistuvansa myöhemminkään, siinä missä nuoremmista ikäryhmissä enemmistö uskoi vielä pääsevänsä osallistumaan. (taulukko 13.)

Taulukko 13. Puoluekokoukseen osallistuneet kaikista vastaajista

		Olen osallistunut puoluekokoukseen kerran	Olen osallistunut puoluekokoukseen useammin kuin kerran	En ole osallistunut puoluekokoukseen mutta uskon osallistuvani tulevaisuudessa	En ole osallistunut puoluekokoukseen enkä usko osallistuvani tulevaisuudessakaan	Yht.
Kesk.	Määrä	16	44	3	6	69
	%	23,2%	63,8%	4,3%	8,7%	100,0%
Kok.	Määrä	22	64	52	71	209
	%	10,5%	30,6%	24,9%	34,0%	100,0%
KD	Määrä	16	31	14	21	82
	%	19,5%	37,8%	17,1%	25,6%	100,0%
PS	Määrä	11	56	29	8	104
	%	10,6%	53,8%	27,9%	7,7%	100,0%
SDP	Määrä	16	24	21	40	101
	%	15,8%	23,8%	20,8%	39,6%	100,0%
Vas.	Määrä	37	61	113	87	298
	%	12,4%	20,5%	37,9%	29,2%	100,0%
Vihr.	Määrä	43	99	93	101	336
	%	12,8%	29,5%	27,7%	30,1%	100,0%
Yht.	Määrä	163	391	330	339	1223
	%	13,3%	32,0%	27,0%	27,7%	100,0%

Puolueiden jäsenistä keskustan ja perussuomalaisten jäsenet erottautuvat aktiivisimpina puoluekokouksiin osallistujina.

Puolueet järjestävät jäsenäänestyksiä monesta eri syystä, eikä kyselyssä täsmennetty niihin osallistumista, kun kysyttiin, mihin päätökseen jäsenäänestykset ovat liittyneet. Tyypillisesti jäsenäänestyksessä valitaan piiri- tai kunnallisjärjestön ehdokkaat vaaleihin. Uudempi ilmiö on puolueen puheenjohtajasta äänestämisen neuvoo-antavassa jäsenäänestyksessä. Kaikista tuorein uusi esimerkki on puolueen hallitusyhteistyön alistaminen jäsenäänestykselle vasemmistoliitossa keväällä 2019.

Jäsenäänestykseen osallistuminen vaikuttaa hyvin yleiseltä tavalta osallistua puolueen päätöksentekoon. Vastaajista suurin osa on osallistunut jäsenäänestykseen, lähes puolet vastaajista

peräti useammin kuin kerran. Vaikka jäsenäänestykseen ei olisi vielä osallistunutkaan, uskoivat monet pääsevnsä äänestämään jäsenäänestyksessä tulevaisuudessa. Vain 3,5 % kaikista vastaajista kertoi, ettei ole osallistunut eikä usko osallistuvansa myöhemminkään jäsenäänestykseen.

Vasemmistoliittolaiset erottautuvat kaikista muista eniten jäsenäänestyksiin osallistuneina puoluejäseninä – lähes yhdeksän kymmenestä Vasemmistoliiton vastaajasta on osallistunut jäsenäänestykseen. Seuraavaksi aktiivisimmin jäsenäänestyksiin ovat osallistuneet SDP:n (86,2 %) ja vihreiden (75,6 %) vastaajat. Kokoomuksen ja KD:n vastaajissa oli suhteessa vähiten jäsenäänestykseen osallistuneita. Näiden puolueiden vastaajista myös huomattava osa kertoi, ettei puolue ole heidän jäsenyytensä aikana järjestänyt jäsenäänestyksiä. (taulukko 14)

Taulukko 14. Jäsenäänestyksiin osallistuneet puolueittain

		En ole osallistunut jäsenäänestykseen enkä usko osallistuvani tulevaisuudessakaan	En ole osallistunut jäsenäänestykseen, mutta uskon osallistuvani tulevaisuudessa	Puolueeni ei ole järjestänyt jäsenäänestyksiä jäsenyyteni aikana	Olen osallistunut jäsenäänestykseen kerran	Olen osallistunut jäsenäänestykseen useammin kuin kerran	Yht.
Kesk.	Määrä	1	14	8	21	25	69
	%	1,4%	20,3%	11,6%	30,4%	36,2%	100,0%
Kok.	Määrä	23	46	81	21	38	209
	%	11,0%	22,0%	38,8%	10,0%	18,2%	100,0%
KD	Määrä	6	24	31	11	10	82
	%	7,3%	29,3%	37,8%	13,4%	12,2%	100,0%
PS	Määrä	0	24	21	19	40	104
	%	0,0%	23,1%	20,2%	18,3%	38,5%	100,0%
SDP	Määrä	1	6	7	14	73	101
	%	1,0%	5,9%	6,9%	13,9%	72,3%	100,0%
Vas.	Määrä	4	25	4	72	193	298
	%	1,3%	8,4%	1,3%	24,2%	64,8%	100,0%
Vihr.	Määrä	8	38	36	80	174	336
	%	2,4%	11,3%	10,7%	23,8%	51,8%	100,0%
Yht.	Määrä	43	179	207	239	555	1223
	%	3,5%	14,6%	16,9%	19,5%	45,4%	100,0%

4.3 Yhteiskunnalliset arvot

Tilastotieteelliseen analyysiin tarkoitettu SPSS-ohjelmisto mahdollistaa aineiston analyysin, hallinnan ja kuvaamisen.¹⁸⁶ Olen käyttänyt suurella osalla kysymyksiä Likertin järjestysasteikon mukaisia nominaalisia, ei-numeerisia vastausvaihtoehtoja. Likertin asteikko on yleisin kyselylomakkeissa käytetty kysymyksenasettelu. Sen käyttämisen taustalla on oletus mielipiteiden mitattavuudesta.¹⁸⁷

Arvioni oli, että aktivisti- ja joukkopuolueisiin kuuluvat arvostavat enemmän jäsenkeskeistä päätöksentekoa kuin muiden puolueiden jäsenet (ks. luku 3). Hypoteesia testatakseni uudelleen koodasin SPSS-ohjelmalla Likertin asteikon mukaiset arvot janalle -2:sta 2:een. Vastausten jakaminen janalle mahdollistaa keskiarvojen laskemisen ja vertailun kyselyn tuloksista. Vastauksista ”samaa mieltä” sai arvon 2, ”osittain samaa mieltä” 1, ”en osaa sanoa” arvon 0, ”osittain eri mieltä” arvon -1 ja ”eri mieltä” arvon -2. Puolueiden vastaajien keskiarvo on tässä luvussa ilmaistu puolueen perässä sulkeissa.

Jotta tulokset olisivat luotettavia, olen käyttänyt viiden prosentin leikattua keskiarvoa (”5 % trimmed mean”), missä poikkeamien ulossulkemiseksi äärimmäisimpiä viittä prosenttia vastauksista ei lueta keskiarvoon. Nopean silmäyksen aineistoon antavat lisäksi palkkikaaviot, joihin laskin arvojen 1 ja -1-vastaukset eli ”osittain”-vastaukset definiitivisten, arvojen 2 ja -2-vastausten kanssa samaan luokkaan. On kuitenkin syytä huomioda, etteivät näissä osittain eri vastauksien yhteen laskemalla tuotetuissa esityksissä puolueiden keskinäiset järjestykset täysin vastaa puolueiden keskiarvojen mukaan laskettua, tarkempaa järjestystä, minkä taas ilmaisen tekstissä.

Ristiintaulukoinnilla on mahdollista tutkia muuttujien välisiä riippuvuuksia¹⁸⁸. Olen sijoittanut taulukoihin puolueittain keskiarvot neljään erilaisiin suomalaisia poliittisia näkemyksiä heijastavaan väitteeseen: 1) ”Suomen pitäisi liittyä sotilasliitto Natoon”, 2) ”Terveys- ja sosiaalipalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina”, 3) ”Suomen pitää ottaa suurempi vastuu EU:n alueelle tulevista turvapaikanhakijoista” ja 4) ”Meidän tulisi hyväksyä suuremmat tuloerot kannustaaksemme ihmisiä työskentelemään enemmän”.

Odotukseni oli, että kysymys Nato-jäsenyydestä kertoo vastaajien sijoittumisesta oikeisto–vasemmisto-ulottuvuudella, mukailen puolueiden itsensä sijoittumista tällä skaalalla. Kärjitetty oletama siis on, että mitä enemmän samaa mieltä vastaaja on väitteen kanssa, sitä

¹⁸⁶ Stockemer 2019, s. 73

¹⁸⁷ Stockemer 2019, s. 44

oikeistolaisemmasta vastauksesta on kyse. Näin ollen järjestys olisi siis (laskevassa järjestyksessä) kokoomus, keskusta, perussuomalaiset ja KD, vihreät, SDP ja vasemmisto. Olettamaani mukailleen kokoomus (1,2895) ja vasemmistoliitto (-1,8799) olivat aineiston ääripäitä. Aineisto (taulukko X) noudatti siis muuten olettamaani järjestystä, mutta keskustan (-0,9750) ja perussuomalaisten (-0,8761) vastaajat sijoittuivat tässä huomattavasti enemmän vasemmalle kuin oletin, vihreiden (-0,5721) ja sosialidemokraattien (-1,3746) väliin. Kaikissa puolueissa suurin osa vastaajista toisin sanoen asettui Nato-jäsenyyttä vastaan, myös kokoomusta lähinnä ollut KD (-0,3930).

Kysymyksessä terveys- ja sosiaalipalveluista (taulukko X) olettamana vastaavasti on, että mitä enemmän samaa mieltä vastauksen kanssa kysyjä on, sitä vasemmistolaisemmasta vastauksesta on kyse. Enemmistö yhdestäkään puolueesta ei ollut väittämän kanssa eri mieltä. Ääripäät vasemmistoliitto (1,9847) ja kokoomus (0,3030) ovat tässä samoja, samoin toiseksi vasemmistolaisin SDP (1,9235). Lähempänä poliittista keskustaa järjestys vaihteli edellisestä, järjestyksessä vasemmalta vasemmistoliitto, SDP, vihreät (1,6687), perussuomalaiset (1,6432), KD (1,5542), keskusta (1,2327) ja kokoomus.

Kyseiset Nato- ja sote-kysymykset eivät joko olleet niin kuvaavia ja puolueiden eroja esiin tuovia oikeistolaisia ja vasemmistolaisia väittämiä, kuin mitä kirjallisuus antoi ymmärtää, tai sitten tilanne on muuttunut niiden kuvaamasta ajasta. Yksi mahdollinen selitys on lisäksi, että puolueiden jäsenet todella omaavat puolueisiinsa nähden erilaiset, kärjistettynä jokseenkin vasemmistolaisemmat arvot ja ovat sovinnolliseksi poliittiseksi ilmapiiriksi miellettyssä ”konsensus-Suomessa” huomattavasti lähempänä toisiaan, kuin mitä osasin odottaa.

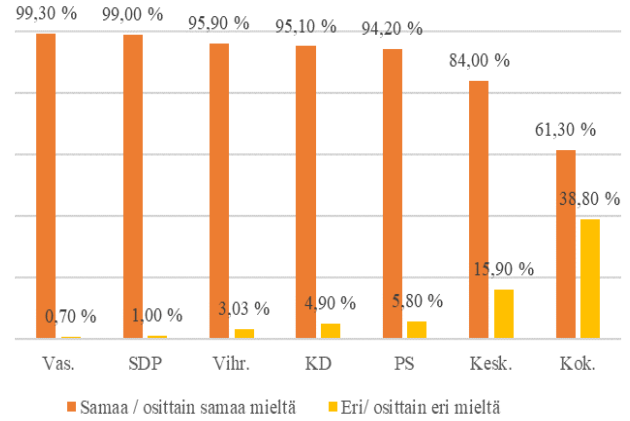
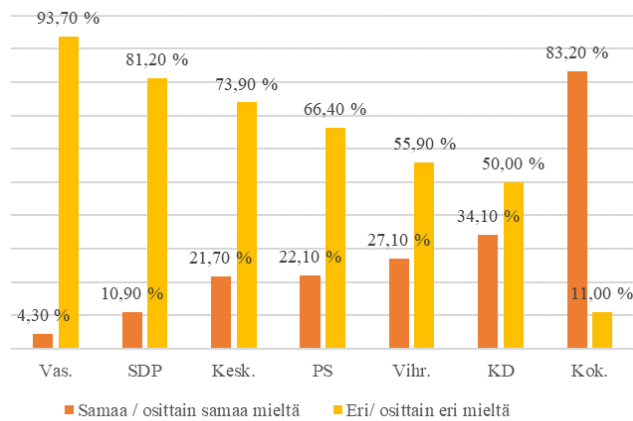
¹⁸⁸ Mattila 2004.

Taulukko 15. Suomen pitäisi liittyä sotilasliitto Natoon.

		Samaa mieltä	Osittain samaa	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Yht.
Kesk.	Määrä	2	13	3	23	28	69
	%	2,9%	18,8%	4,3%	33,3%	40,6%	100,0%
Kok.	Määrä	102	72	12	16	7	209
	%	48,8%	34,4%	5,7%	7,7%	3,3%	100,0%
KD	Määrä	11	17	13	14	27	82
	%	13,4%	20,7%	15,9%	17,1%	32,9%	100,0%
PS	Määrä	12	11	12	21	48	104
	%	11,5%	10,6%	11,5%	20,2%	46,2%	100,0%
RKP	Määrä	8	5	5	3	3	24
	%	33,3%	20,8%	20,8%	12,5%	12,5%	100,0%
SDP	Määrä	3	8	8	23	59	101
	%	3,0%	7,9%	7,9%	22,8%	58,4%	100,0%
Vas.	Määrä	4	9	6	24	255	298
	%	1,3%	3,0%	2,0%	8,1%	85,6%	100,0%
Vihr.	Määrä	31	60	57	81	107	336
	%	9,2%	17,9%	17,0%	24,1%	31,8%	100,0%
Yht.	Määrä	173	195	116	205	534	1223
	%	14,1%	15,9%	9,5%	16,8%	43,7%	100,0%

Taulukko 16. Terveys- ja sosiaalipalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina.

		Samaa mieltä	Osittain samaa	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Yht.
Kesk.	Määrä	33	25	0	10	1	69
	%	47,8%	36,2%	0,0%	14,5%	1,4%	100,0%
Kok.	Määrä	30	98	0	61	20	209
	%	14,4%	46,9%	0,0%	29,2%	9,6%	100,0%
KD	Määrä	45	33	0	3	1	82
	%	54,9%	40,2%	0,0%	3,7%	1,2%	100,0%
PS	Määrä	67	31	0	5	1	104
	%	64,4%	29,8%	0,0%	4,8%	1,0%	100,0%
RKP	Määrä	12	11	0	1	0	24
	%	50,0%	45,8%	0,0%	4,2%	0,0%	100,0%
SDP	Määrä	89	11	0	1	0	101
	%	88,1%	10,9%	0,0%	1,0%	0,0%	100,0%
Vas.	Määrä	279	17	0	2	0	298
	%	93,6%	5,7%	0,0%	0,7%	0,0%	100,0%
Vihr.	Määrä	219	103	3	10	1	336
	%	65,2%	30,7%	0,9%	3,0%	0,3%	100,0%
Yht.	Määrä	774	329	3	93	24	1223
	%	63,3%	26,9%	0,2%	7,6%	2,0%	100,0%

Väite turvapaikanhakijoista (taulukko 17) on ainoa, missä kyselyaineiston ääripäät ovat muut kuin vasemmisto ja kokoomus. Maahanmuuttopoliittisissa kysymyksissä profiloituneimmat puolueet, perussuomalaiset (-2,0000) ja vihreät (1,2341), muodostavat navat, joiden väliin puolueet asettuvat noudattaen kuitenkin jakoa vasemmisto- ja oikeistopuolueisiin. Vihreiden jälkeen eniten väitteen kanssa samanmielisiä vastaajia on järjestyksessä vasemmistoliitossa (1,1488) ja SDP:ssä (0,6381). Enemmistöltään eri mieltä olevat vastaajat lukeutuivat perussuomalaisten edellä kristillisdemokraatteihin (-0,4065), kokoomukseen (-0,4732) ja keskustaan (-0,7568).

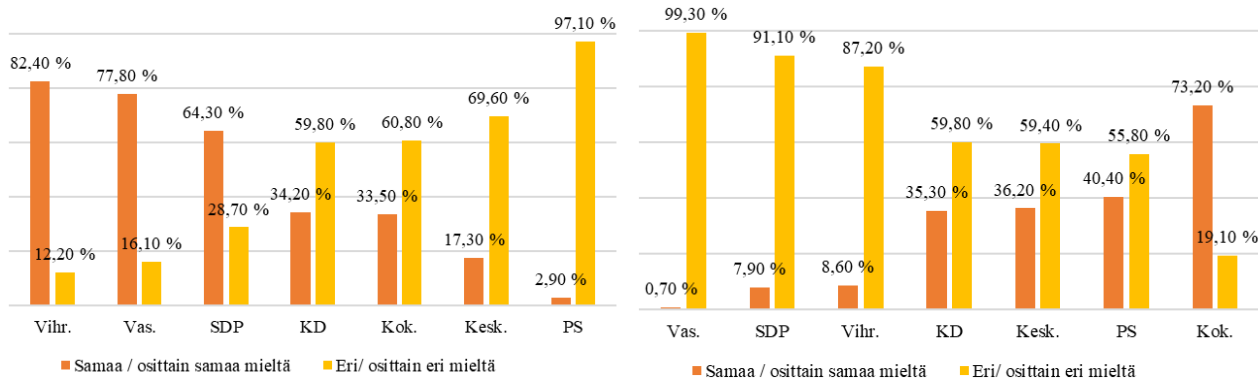
Kysymyksessä tuloeroista (taulukko 18) kokoomus (0,8907) ja vasemmistoliitto (-1,9437) ovat jälleen kauimpana toisistaan, kokoomuslaisten erottautuessa Nato-kysymyksen tavoin ainoana enimmäkseen väitteen hyväksyvänä vastaajajoukkona. Vasemmiston jälkeen kielteisimmän väitteeseen suhtautuvat järjestyksessä SDP (-1,5616), vihreät (-1,3962), KD (-0,5827), keskusta (-0,4187) ja PS (-0,4060).

Taulukko 17. Suomen pitää ottaa suurempi vastuu EU:n alueelle tulevista turvapaikanhakijoista

		Samaa mieltä	Osittain samaa	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Yht.
Kesk.	Määrä	5	7	9	32	16	69
	%	7,2%	10,1%	13,0%	46,4%	23,2%	100,0%
Kok.	Määrä	14	56	12	81	46	209
	%	6,7%	26,8%	5,7%	38,8%	22,0%	100,0%
KD	Määrä	10	18	5	30	19	82
	%	12,2%	22,0%	6,1%	36,6%	23,2%	100,0%
PS	Määrä	1	2	0	2	99	104
	%	1,0%	1,9%	0,0%	1,9%	95,2%	100,0%
RKP	Määrä	12	3	0	6	3	24
	%	50,0%	12,5%	0,0%	25,0%	12,5%	100,0%
SDP	Määrä	28	37	7	23	6	101
	%	27,7%	36,6%	6,9%	22,8%	5,9%	100,0%
Vas.	Määrä	139	93	18	35	13	298
	%	46,6%	31,2%	6,0%	11,7%	4,4%	100,0%
Vihr.	Määrä	154	123	18	26	15	336
	%	45,8%	36,6%	5,4%	7,7%	4,5%	100,0%
Yht.	Määrä	363	339	69	235	217	1223
	%	29,7%	27,7%	5,6%	19,2%	17,7%	100,0%

Taulukko 18. Meidän tulisi hyväksyä suuremmat tuloerot kannustaaksemme ihmisiä työskentelemään enemmän.

		Samaa mieltä	Osittain samaa	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Yht.
Kesk.	Määrä	4	21	3	27	14	69
	%	5,8%	30,4%	4,3%	39,1%	20,3%	100,0%
Kok.	Määrä	65	88	16	32	8	209
	%	31,1%	42,1%	7,7%	15,3%	3,8%	100,0%
KD	Määrä	6	23	4	20	29	82
	%	7,3%	28,0%	4,9%	24,4%	35,4%	100,0%
PS	Määrä	10	32	4	26	32	104
	%	9,6%	30,8%	3,8%	25,0%	30,8%	100,0%
RKP	Määrä	0	5	3	9	7	24
	%	0,0%	20,8%	12,5%	37,5%	29,2%	100,0%
SDP	Määrä	1	7	1	29	63	101
	%	1,0%	6,9%	1,0%	28,7%	62,4%	100,0%
Vas.	Määrä	0	2	0	28	268	298
	%	0,0%	0,7%	0,0%	9,4%	89,9%	100,0%
Vihr.	Määrä	4	25	14	118	175	336
	%	1,2%	7,4%	4,2%	35,1%	52,1%	100,0%
Yht.	Määrä	90	203	45	289	596	1223
	%	7,4%	16,6%	3,7%	23,6%	48,7%	100,0%

Vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella Nato-väitteessä on kyse oikeistolaisista arvoista ja sosiaali- ja terveystaloudellisissa eli SOTE-väitteessä vasemmistolaisista arvoista. Muutan vastaajien SOTE-poliittiset arvot käänteisiksi, jolloin molemmissa arvoissa 2 on oikeistolaisin ja -2 vasemmistolaisin

arvo. Lasken sen jälkeen näiden arvojen keskiarvot. Konservatiivi-liberaali-ulottuvuudella turvapaikanhakijat-väitteessä on kyse liberaaleista arvoista ja tuloerot-väitteessä konservatiivisista arvoista. Muutan vastaajien tuloerot-arvot käänteisiksi, jolloin molemmissa arvoissa 2 on liberaalein ja -2 konservatiivisin.

Taulukko 19. Järjestyksessä vasemmalta oikealle:

Puolue	Nato	SOTE	Keskiarvo
Vas.	-1.879	-1.9847	-1.93185
SDP	-1.3746	-1.9235	-1.64905
PS	-0.8761	-1.6432	-1.25965
Vihr.	-0.5721	-1.6687	-1.1204
Keskusta	-0.975	-1.2327	-1.10385
KD	-0.3930	-1.5542	-0.9736
Kok.	1.2895	-0.3030	0.49325

Taulukko 20. Järjestyksessä liberaalista konservatiiviseen:

Puolue	Turvapaikanhakijat	Tuloerot	Keskiarvo
Vas.	1.1488	1.9437	1.54625
Vihr.	1.2341	1.3962	1.31515
SDP	0.6381	1.5616	1.09985
KD	-0.4065	0.5827	0.0881
Kesk.	-0.7568	0.4187	-0.16905
Kok.	-0.4732	-0.8907	-0.68195
PS	-2	0.406	-0.797

Etenkin oikeisto-vasemmisto-janalla perinteisesti oikeistopuolueiksi miellettyjen puolueiden jäsenet ovat vastauksissaan paljon enemmän vasemmalla, kuin mitä kuvittelin hypoteesissani. Ainoastaan kokoomuksen jäsenet kallistuvat vastauksissaan keskustaoikeiston puoleen, kristillisten ollessa vastaustensa perusteella keskustavasemmistolaisia ja kaikkien muiden vastausten painottuessa vahvasti vasempaan laitaan. On mahdollista kyseenalaistaa tulosten perusteella kysymysten arvopainotukset. Esimerkiksi Nato-väitteen voi perustellusti nähdä oikeistolaisen väittämän sijaan ennemminkin konservatiivisena väitteenä, ja tuloerojen hyväksymisen oikeistolaisena arvotuksena konservatiivisen arvotuksen sijaan. Vaikka nämä väitteet vaihdettaisiinkin näin päittäin, tulokset eivät kovin paljon poikkea oikeisto-vasemmisto-akselilla. Keskusta (-0.8257) siirtyisi asteen oikeammalle, vihreät (-1.53245) ja KD (-1.06845) vasemmalle. Muiden asetelma janalla ei juurikaan muuttuisi.

Mielestäni aineistosta on vedettävissä johtopäätöksiä ainakin se, etteivät nämä neljä kysymystä olleet täysin riittävä keino aineiston jakamiseksi poliittiselle nelikentälle. Jotta esimerkiksi konservatiivisista arvoista olisi saatu täydellisempi kuva, olisi tullut kysyä lisäksi uskonnollisten vähemmistöjen ja seksuaalivähemmistöjen asemaan liittyviä kysymyksiä. Oikeammalle osaa puolueista olisivat luultavasti siirtäneet väitteet ammattiyhdistysliikkeen asemasta. Toisaalta on täysin mahdollista, että jäsenistö on puolueiden eduskuntavaaliehdokkaita vasemmistolaisempaa ja tietyssä määrin myös liberaalimpaa. Tämän tutkimiseksi tarvittaisiin kuitenkin laajempaa aineistoa.

Kyselytutkimukseni aineisto tarjoaa kuitenkin Suomen puoluekentän sisällä melko johdonmukaisen käsityksen jakolinjoista, missä liberaaleimpia puoluejäseniä löytyy vasemmistoliitosta, SDP:stä ja vihreistä, kokoomuksen jäsenten ollessa vastaajista

oikeistolaisimpia. Oleellista on huomata, että puolueita ja niiden arvoja luotaavat tutkimukset ovat erilaisia riippuen siitä, mitä ne tarkalleen ottaen tutkivat perusjoukkonaan. Kuten omassa tutkielmassani, selvityksen kohteena saattavat olla puolueiden jäsenet. Jäsenten lisäksi paljon on tutkittu myös puolueiden äänestäjien näkemyksiä politiikasta. Toisaalta selvityksen kohteena voivat olla myös puolueita edustavat poliitikot sekä puolueiden julki lausumat poliittiset linjaukset ja ohjelmat.

4.4 Järjestölliset arvot

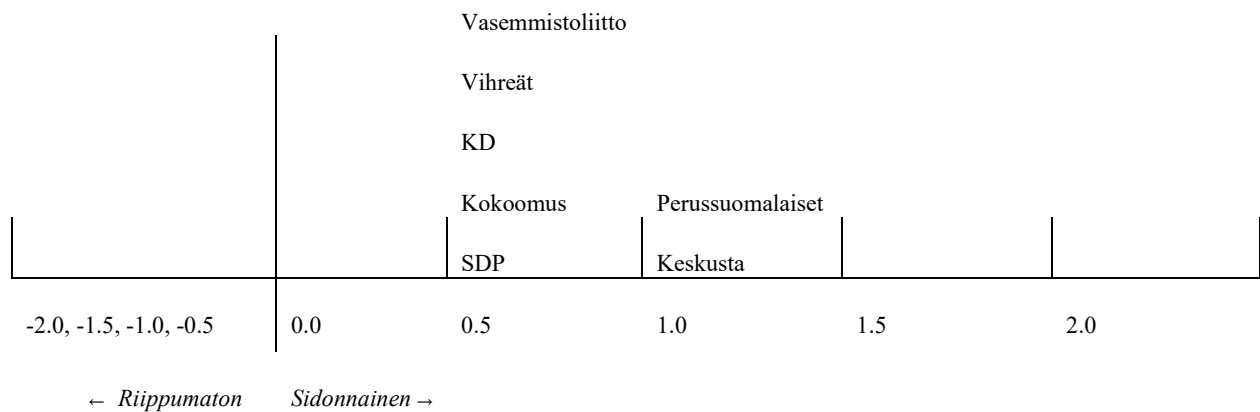
Kyselylomakkeessa kysyttiin, ”Kuinka tärkeänä pidät kansanedustajien sitoutumista päätöksenteossaan seuraaviin tahoihin tai asioihin?”, lisäksi täsmentäen, että osiossa ”kysytään, miten tärkeänä pidät itse kansanedustajien sitoutumista alla lueteltujen tahojen sekä asioiden näkemyksiin ja päätöksiin”. Yksi asia, mihin sitoutumisen tärkeyttä kysyttiin, oli yleinen mielipide. Useampi piti yleiseen mielipiteeseen sitoutumista tärkeänä kansanedustajille keskustassa (0,0724) ja perussuomalaisissa (0,0673). SDP:ssä tulos on lähes tasan (0,0198), samoin kokoomuksessa (-0,0765). Muissa puolueissa hieman suurempi osuus ei pitänyt sitoutumista yleiseen mielipiteeseen tärkeänä kansanedustajille. Kaikista kielteisimmän asian näkivät kristillisdemokraatit (-0,8414), tämän jälkeen vihreiden (-0,5029) ja vasemmistoliiton (-0,3892) edustajat.

Puolueiden jäsenet olivat täysin yksimielisiä siitä, että kansanedustajien on sitouduttava päätöksenteossaan puoluekokouksen päätöksiin. Kaikista vahvinta tuki oli keskustan (1,5507) ja perussuomalaisten (1,5288) jäsenten parissa. Myös SDP:n (1,4950), vasemmistoliiton (1,4899), KD:n (1,4634), kokoomuksen (1,3205) ja vihreiden (1,2708) jäsenet tukivat väittämää vahvasti.

Lähes yhtä yksimielisesti kuin puoluekokousten päätöksiin, puolueiden jäsenten mielestä myös puoluevaltuuston päätökset sitovat kansanedustajia. Vahvimmin väitettä puolsivat keskustan (1,3188) ja vasemmistoliiton (1,2953) jäsenet. Myös KD:n (1,1951), SDP:n (1,1782), perussuomalaisten (1,0961), vihreiden (1,0505) ja kokoomuksen (0,9521) jäsenet asettuivat väitteen kannalle selvin lukemin. Tuki ei ollut kuitenkaan yhtä vahvaa yhdessäkään puolueessa kuin se tuki, mikä annettiin puoluekokouksen päätösten sitovuudelle.

Kyselyssä tiedusteltiin lisäksi, kuinka tärkeänä vastaajat pitivät kansanedustajien sitoutumista päätöksenteossaan kannattajien mielipiteisiin. Enemmistön mielestä sitoutuminen kannattajien mielipiteisiin on kansanedustajille melko tai erittäin tärkeää. Suurinta tuki ajatukselle oli perussuomalaisten (1,4711) keskuudessa. Eniten epäröintiä tai ”maltillisuutta” on havaittavissa vihreiden (0,8303) ja KD:n (0,9756) vastaajissa. Muut puolueet – keskusta (1,1449), SDP (1,1188), vasemmistoliitto (1,0738) ja kokoomus (1,0287) – asettuivat näiden väliin.

Kaavio 2. Puolueiden jäsenten vastaukset kansanedustajien sidonnaisuutta (-2.0) painottavista riippumattomuutta (2.0) painottaviin vastauksiin, ts. ”imperatiivisen mandaatin ulottuvuus”.

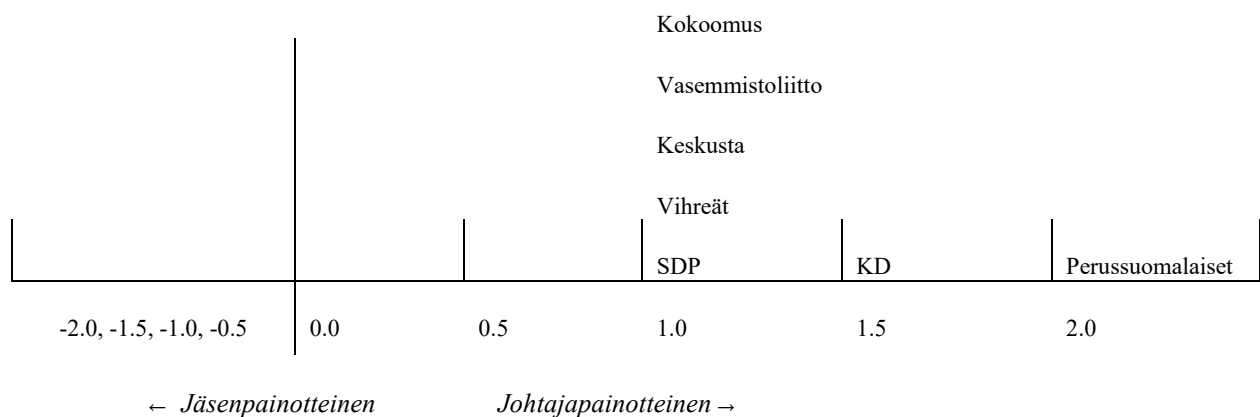
Kyselylomakkeessa esitettiin väitteitä, joiden perusteella arvioin vastaajien sijoittumista ”puoluevallan ulottuvuudelle”. Kaikkien puolueiden vastaajista enemmistö oli samaa mieltä väitteen ”Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon tekemiä päätöksiä” kanssa. Eniten samaa mieltä olivat KD:n vastaajat (1,3537). Järjestys KD:n jälkeen oli perussuomalaiset (1,2692), keskusta (0,7657), vasemmistoliitto (0,7573), SDP (0,7481), kokoomus (0,7419) ja vihreät (0,2282). Puolueista ääripäinä erottuvat väittämään muita huomattavasti myötämielisemmin suhtautuvat kristillisdemokraatit ja perussuomalaiset sekä siihen suhteellisesti kriittisemmin suhtautuvat vihreät.

Toisin kuin edellinen väittäjä, joka oli kysymyksenasettelultaan normatiivinen eli kuvasti sitä, mikä vastaajan mielestä puolueen jäsenen tehtävän tulisi olla, on seuraava väite ”Puolueen johto ottaa päätöksenteossa huomioon jäsenistön näkemykset” deskriptiivinen eli kuvaa tosiasiallista tilannetta puolueessa vastaushetkellä. Eri puolueiden vastaajat olivat keskimäärin vielä yksimielisemmin samaa mieltä tämän väitteen kanssa. Lähes yhtä suuri luottamus puolueen johdon antamaan huomioon jäsenistölle oli perussuomalaisissa (1,6090), vasemmistoliitossa (1,4359) ja vihreissä (1,3968). Ero ei ole merkittävä myöskään KD:n (1,1911), SDP:n (0,9675) ja kokoomuksen (,8216) jäseniin. Hieman enemmän eri mieltä väitteen kanssa olivat keskustan (0,5242) vastaajat. Keskustan puolue-eliitin parissa onkin julkisuudessa olleiden tietojen mukaan oltu tyytymättömiä edelliseen johtoon juuri kyselyn toteuttamisen alla¹⁸⁹ ja tämä on saattanut heijastua myös jäsenistön käsitykseen siitä, kuinka omavaltaisesti puoluejohto on heidän mielestään toiminut.

¹⁸⁹ Maaseudun Tulevaisuus 22.5.2019: ”Sisäpiiri kertoo pelon ilmapiiristä Juha Sipilän keskustassa” <<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka/artikkeli-1.433053>>, tarkistettu 24.10.2020

Väite ”Puolueen johdolla on nykyään liian paljon valtaa” kysyy myös jäsenten näkemystä puolueen nykytilasta. Huomionarvoista kyselytuloksissa on se, että muihin väitteisiin verrattuna monet valitsivat tässä kohtaa vastausvaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Enemmistö vastaajista kaikissa puolueissa paitsi keskustassa oli väitteen kanssa eri mieltä. Myös keskustassa (-0,1538) kuitenkin useampi vastaaja oli enemmän eri mieltä kuin samaa mieltä väitteen kanssa. Keskustan muita myönteisempi suhtautuminen väitteeseen voi kertoa joko siitä, että osa jäsenistöstä pitää puoluejohtoa liian voimakkaana vallankäyttäjänä muihin puolueisiin verrattuna, muita puolueita kriittisemmästä ja suurempaa roolia itselleen toivovasta osasta jäsenistöä tai asiaan voi vaikuttaa edellisen väitteen tavoin kokemus valtaa pitäneen puoluejohdon toiminnasta – tai yhdistelmä näistä syistä. Erimielisimpiä väitteen kanssa olivat perussuomalaiset (-1,0556). Järjestyksessä muiden puolueiden keskiarvot olivat kokoomus (-0,4094), SDP (-0,5055), KD (-0,7575), vasemmistoliitto (-0,8691) ja vihreät (-0,9762).

Kaavio 3. Puolueiden jäsenten vastaukset ”jäsenpainotteisista” (-2.0) ”johtajapainotteisiin” (2.0), ts. ”puoluevallan ulottuvuus”.

5. Aineiston analyysi

Esitin tutkielman alussa seuraavan hypoteesin: ”poliittiset ydinarvot, kuten vasemmistolaisuus ja oikeistolaisuus, vaikuttavat osaltaan järjestöllisiin arvoihin.” Käytön esimerkkinä olettamani siitä, että esimerkiksi kokoomuslaiset arvostavat enemmän kansanedustajiensa itsenäistä asemaa, siinä missä sosialidemokraatit arvostavat ulkoparlamentaaristen puolue-elinten vaikutusmahdollisuuksia eduskuntaryhmän päätöksenteossa.

Aineiston perusteella ei voida yksiselitteisesti todeta vasemmistolaisten, oikeistolaisten, konservatiivisten tai liberaalien yhteiskunnallisten arvojen vaikuttavan järjestöllisiin näkemyksiin suomalaisten eduskuntapuolueiden jäsenten kohdalla, vaikka hypoteesille löytyi myös tukea vastauksista. Useissa järjestöllisissä väittämässä vastaajien näkemykset olivat hämmästyttävän samantuntuaisia tai suorastaan yhdenmukaisia riippumatta siitä, mihin puolueeseen nämä kuuluivat. Yksi selitys voi olla pitkälti yli satavuotisiin luokkajakoihin ja vielä vanhempiin aatteellisiin suuntauksiin perustuvien puolueiden muuttuminen. Tutkimuskirjallisuudessa eri arkkityyppejä (etenkin kaaderipuolueet ja joukkopuolueet) edustavina puolueina syntyneiden puolueiden perustamiselle annetaan suuri merkitys siinä, kun on tulkittu näiden jäsenistön suhtautumista sisäiseen jäsendemokratiaan.

Voi siis hyvin olla ainakin Suomen kontekstissa, että ajan kuluessa nämä merkitykset ovat hämärtyneet eikä puolueita voi enää jaotella suhteessa sisäiseen demokratiaan tällä tapaa. Suomesta on myös puhuttu ”konsensusyhteiskuntana” ja vakaana kansanvaltaisena tasavaltana, missä esimerkiksi korporatistinen kolmikanta sovittelee erimielisyyksiä työn ja pääoman välillä, muun kansalaisyhteiskunnan järjestäytyessä yhdistystoimintaan viralliselle ja ilmaisunvapauteen nojaavalle perustalle. Tämä voi olla yksi tapa selittää puoluejäsenten samanmielisyyttä vastauksissa, myös kyselylomakkeessa esittämässäni yhteiskunnallisissa kysymyksissä mutta erityisesti järjestöllisissä kysymyksissä.

Avaan seuraavaksi alkuun poliittisten arvojen suhdetta järjestöarvoihin. Kuten edellä todettua, erot osoitteutuivat lopulta pieniksi eri yhteiskunnallisia jakolinjoja edustavien vastaajien kesken. Toisessa alaluvussa arvioidaan puolueaktiivisuuden suhdetta näkemyksiin puolueiden sisäisestä demokratiasta, mikä ei myöskään paljastanut merkittäviä, mutta kuitenkin joitakin eroja. Lopulta arvioin sosiodemografisia muuttujia suhteessa järjestöllisiin väitteisiin kyselyssä. Eroja löytyy esimerkiksi eri-ikäisten vastaajien näkemyksissä, mutta kyse on näissäkin tapauksissa painotuseroista enemmän kuin merkittävistä jakolinjoista vastaajaryhmien välillä.

5.1 Poliittisten arvojen suhde järjestöarvoihin

Käytän aineistoesimerkkeinä vastaajien suhtautumista kahteen väitteeseen – yhteen turvapaikkapolitiikkaa ja yhteen tuloeroja koskevaan. Vastauksista ilmenee, että liberaalien ja konservatiivien sekä oikeistolaisten ja vasemmistolaisten suhtautuminen puolueiden sisäiseen demokratiaan on pitkälti yhteneväistä. Vaikka pieniä eroja olikin havaittavissa, eivät ne tukeneet yksi yhteen hypoteesejani poliittisten arvojen vaikutuksesta järjestöarvoihin.

Taulukko 21. Ristiintaulukointi eri tavoilla turvapaikkapolitiikasta ajattelevien suhtautumisesta väitteeseen puolueen jäsenen roolista suhteessa puoluejohdon päätöksiin.

”Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon tekemiä päätöksiä”

		Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.	
”Suomen pitää ottaa suurempi vastuu EU:n alueelle tulevista turvapaikanhakijoista.”	Eri mieltä	Määrä	13	31	7	107	59	217
		%	6,0%	14,3%	3,2%	49,3%	27,2%	100,0%
Osittain eri mieltä		Määrä	7	42	4	130	52	235
		%	3,0%	17,9%	1,7%	55,3%	22,1%	100,0%
En osaa sanoa		Määrä	4	12	2	40	11	69
		%	5,8%	17,4%	2,9%	58,0%	15,9%	100,0%
Osittain samaa mieltä		Määrä	13	63	10	203	50	339
		%	3,8%	18,6%	2,9%	59,9%	14,7%	100,0%
Samaa mieltä		Määrä	25	78	12	191	57	363
		%	6,9%	21,5%	3,3%	52,6%	15,7%	100,0%
Yht.		Määrä	62	226	35	671	229	1223
		%	5,1%	18,5%	2,9%	54,9%	18,7%	100,0%

Taulukko 22. Ristiintaulukointi eri tavoilla tuloeroista ajattelevien suhtautumisesta väitteeseen puolueen jäsenen roolista suhteessa puoluejohdon päätöksiin.

”Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon tekemiä päätöksiä”

		Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.	
”Meidän tulisi hyväksyä suuremmat tuloerot kannustaaksemme ihmisiä työskentelemään enemmän”	Eri mieltä	Määrä	33	117	17	330	99	596
		%	5,5%	19,6%	2,9%	55,4%	16,6%	100,0%
Osittain eri mieltä		Määrä	13	60	10	165	41	289
		%	4,5%	20,8%	3,5%	57,1%	14,2%	100,0%
En osaa sanoa		Määrä	3	8	3	19	12	45
		%	6,7%	17,8%	6,7%	42,2%	26,7%	100,0%
Osittain samaa mieltä		Määrä	5	30	4	114	50	203
		%	2,5%	14,8%	2,0%	56,2%	24,6%	100,0%
Samaa mieltä		Määrä	8	11	1	43	27	90
		%	8,9%	12,2%	1,1%	47,8%	30,0%	100,0%
Yht.		Määrä	62	226	35	671	229	1223
		%	5,1%	18,5%	2,9%	54,9%	18,7%	100,0%

Enemmistö kaikista vastaajista kertoi olevansa samaa mieltä väittämän ”Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon tekemiä päätöksiä” kanssa riippumatta siitä, miten he vastasivat turvapaikanhakijoita koskevaan väitteeseen. Tuki puolueen johdolle on kuitenkin sitä vahvempaa, mitä kielteisemmin vastaaja suhtautui väitteeseen ”Suomen pitää ottaa suurempi vastuu EU:n alueelle tulevista turvapaikanhakijoista.” Sama toistuu, kun verrataan tätä järjestöllistä väitettä vastaajien näkemyksiin tuloeroista. Valtaosan vastaajista oli eri mieltä tuloeroja puoltavan väittämän kanssa, mutta ne jotka ilmaisivat olevansa tuloerojen kannalla, antoivat hieman vahvemman kannatuksensa johdon päätöksien tukemiselle kuin muut. Näin voidaan sanoa, että konservatiivisten puoluejäsenten tuki puolueiden johdolle on jonkun verran liberaalien tukea vahvempaa. Tämä tukee jossain määrin ajatusta siitä, että liberaalit ja vasemmistolaiset puoluejäsened ovat kriittisempiä puoluejohtoon nähden, mikä kertoo siitä, että he antavat suuremman arvon puoluejäsenten itsenäiselle päätäntävällalle puolueessa. Tästä huolimatta myös turvapaikkapolitiikassa liberaalimmin ajattelevat asettuvat sille kannalle, että puoluejäsenten tehtävä on tukea johdon päätöksiä.

Taulukko 23. Ristiintaulukointi eri tavoilla turvapaikkapolitiikasta ajattelevien suhtautumisesta väitteeseen siitä, tuleeko puolueen johdon huomioida enemmän äänestäjien vai jäsenten näkemykset.

”Puolueen johdon tulisi ottaa huomioon enemmän äänestäjien kuin jäsenistön näkemykset”

		Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.	
”Suomen pitää ottaa suurempi vastuu EU:n alueelle tulevista turvapaikanhakijoista.”	Eri mieltä	Määrä	24	64	29	73	27	217
		%	11,1%	29,5%	13,4%	33,6%	12,4%	100,0%
	Osittain eri mieltä	Määrä	15	73	30	86	31	235
		%	6,4%	31,1%	12,8%	36,6%	13,2%	100,0%
	En osaa sanoa	Määrä	10	23	13	18	5	69
		%	14,5%	33,3%	18,8%	26,1%	7,2%	100,0%
	Osittain samaa mieltä	Määrä	34	155	50	84	16	339
		%	10,0%	45,7%	14,7%	24,8%	4,7%	100,0%
	Samaa mieltä	Määrä	55	162	54	75	17	363
		%	15,2%	44,6%	14,9%	20,7%	4,7%	100,0%
Yht.		Määrä	138	477	176	336	96	1223
		%	11,3%	39,0%	14,4%	27,5%	7,8%	100,0%

Väite ”Puolueen johdon tulisi ottaa huomioon enemmän äänestäjien kuin jäsenistön näkemykset” jakoi vastaajia sen mukaan, miten he olivat suhtautuneet turvapaikanhakijoita koskevaan väitteeseen. Lähes puolet turvapaikanhakijaväitteeseen ”eri mieltä” tai ”osittain eri mieltä” vastanneista, konservatiivisiksi luokittelemistani vastaajista oli sitä mieltä, että äänestäjien näkemykset ovat puolueen johdolle oleellisempia kuin jäsenistön näkemykset. Sen sijaan

enemmistö ”osittain samaa mieltä” tai ”samaa mieltä” turvapaikanhakijaväitteeseen vastanneista, eli liberaaleiksi luokitteleni vastaajat, vastustivat ajatusta äänestäjien tärkeydestä yli jäsenistön. Puoluejohdon tukemista koskevaa väittämää selvemmin voidaan tässä mielessä sanoa, että puolueiden sisäinen jäsenedemokratia on suuremmissa arvossa liberaalien kuin konservatiivisten suomalaisten puoluejäsenten keskuudessa. Merkille pantavaa on, että huomattavan suuri osa kaikista vastaajista kertoi, ettei osaa sanoa kantaansa väitteeseen.

Taulukko 24. Ristiintaulukointi eri tavoilla tuloeroista ajattelevien suhtautumisesta väitteeseen siitä, tuleeko puolueen johdon huomioida enemmän äänestäjien vai jäsenten näkemykset.

”Puolueen johdon tulisi ottaa huomioon enemmän äänestäjien kuin jäsenistön näkemykset”

		Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.	
”Meidän tulisi hyväksyä suuremmat tuloerot kannustaaksemme ihmisiä työskentelemään enemmän”	Eri mieltä	Määrä	85	239	88	142	42	596
		%	14,3%	40,1%	14,8%	23,8%	7,0%	100,0%
	Osittain eri mieltä	Määrä	29	103	40	98	19	289
		%	10,0%	35,6%	13,8%	33,9%	6,6%	100,0%
	En osaa sanoa	Määrä	0	17	13	11	4	45
		%	0,0%	37,8%	28,9%	24,4%	8,9%	100,0%
	Osittain samaa mieltä	Määrä	12	87	22	59	23	203
		%	5,9%	42,9%	10,8%	29,1%	11,3%	100,0%
	Samaa mieltä	Määrä	12	31	13	26	8	90
		%	13,3%	34,4%	14,4%	28,9%	8,9%	100,0%
	Yht.	Määrä	138	477	176	336	96	1223
		%	11,3%	39,0%	14,4%	27,5%	7,8%	100,0%

Toisin kuin kysymyksessä puolueen johdon päätösten tukemisesta, tuloeroja koskeviin näkemyksiin jaotellut vastaukset eivät ole yhteneväisiä turvapaikanhakijoita koskevien näkemysten kanssa, kun niitä verrataan väitteeseen äänestäjien näkemysten huomioon ottamisesta yli puoluejäsenten näkemysten. Toisin sanoen, tulokset ovat tältä osin ristiriidassa hypoteesin kanssa. Toisin kuin oletin, voi aineistosta päätellä, että jos vastaaja on sitä mieltä, että tuloerot ovat hyväksyttäviä, on vastaaja todennäköisimmin eri mieltä siitä, että äänestäjien näkemykset ovat tärkeämpiä kuin jäsenistön näkemykset johdolle. Mikäli vastaaja on sitä mieltä, että tuloerot eivät ole hyväksyttäviä, on vastaaja todennäköisimmin samaa mieltä siitä, että äänestäjien näkemykset ovat tärkeämpiä kuin jäsenistön näkemykset johdolle.

5.2 Puolueaktiivisuuden suhde järjestöarvoihin

Havainnollistan seuraavaksi vastaajien puoluetehtävien ja päätöksentekoon osallistumisen suhdetta järjestöllisiin arvoihin. Vastausten perusteella on pääteltävissä, ettei myöskään puoluejäsenen aktiivisuudella, asemalla tai luottamustehtävällä ole merkittävää vaikutusta järjestöllisiin arvoihin.

Tuloksissa oli havaittavissa lieviä tendenssejä, joista osa tuki hypoteesejani ja osa oli niiden vastaisia.

Taulukko 25. Ristiintaulukointi eri ”ryhmissä” ”Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon puoluessa toimivien suhtautumisesta väitteeseen puolueen jäsenen roolista suhteessa puoluejohdon päätöksiin.” tekemiä päätöksiä”

		Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.
Puolue-eliitti	Määrä	1	11	0	36	14	62
	%	1,6%	17,7%	0%	58,1%	22,6%	100%
Paikallinen puolue-eliitti	Määrä	9	49	3	183	54	298
	%	3%	16,4%	1%	61,5%	18,1%	100,0%
Puolueaktiivit	Määrä	14	41	10	154	49	268
	%	5,2%	15,3%	3,7%	57,5%	18,3%	100%
Rivijäsenet	Määrä	38	125	22	298	112	595
	%	6,4%	21,0%	3,7%	50,1%	18,8%	100,0%
Yht.	Määrä	62	226	35	671	229	1223
	%	5,1%	18,5%	2,9%	54,9%	18,7%	100,0%

Taulukko 26. Ristiintaulukointi puolueisiin pitemmän tai lyhyemmän ajan kuuluneiden jäsenten suhtautumisesta väitteeseen puolueen jäsenen roolista suhteessa puoluejohdon päätöksiin.” ”Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon tekemiä päätöksiä”

		Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.	
”Olen kuulunut puolueeseen...”	Alle vuoden	Määrä	6	16	4	46	14	86
		%	7,0%	18,6%	4,7%	53,5%	16,3%	100,0%
	1–4 vuotta	Määrä	20	49	14	159	51	293
		%	6,8%	16,7%	4,8%	54,3%	17,4%	100,0%
	5–9 vuotta	Määrä	14	46	7	151	49	267
		%	5,2%	17,2%	2,6%	56,6%	18,4%	100,0%
	10–19 vuotta	Määrä	11	63	6	123	36	239
		%	4,6%	26,4%	2,5%	51,5%	15,1%	100,0%
	20–30 vuotta	Määrä	5	25	2	74	28	134
		%	3,7%	18,7%	1,5%	55,2%	20,9%	100,0%
	Pitempään kuin 30 v.	Määrä	6	27	2	118	51	204
		%	2,9%	13,2%	1,0%	57,8%	25,0%	100,0%
Yht.	Määrä	62	226	35	671	229	1223	
	%	5,1%	18,5%	2,9%	54,9%	18,7%	100,0%	

”Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon tekemiä päätöksiä”

Taulukko 27. Ristiintaulukointi puoluekokoukseen osallistuneiden ja osallistumattomien suhteesta väitteeseen puoluejohdon tukemisesta.

	Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.
En ole osallistunut puoluekokoukseen, enkä usko osallistuvani...	Määrä 23	64	17	168	67	339
	% 6,8%	18,9%	5,0%	49,6%	19,8%	100,0%
En ole osallistunut puoluekokoukseen, mutta uskon osallistuvani...	Määrä 17	53	9	188	63	330
	% 5,2%	16,1%	2,7%	57,0%	19,1%	100,0%
Olen osallistunut kerran puoluekokoukseen	Määrä 3	26	6	103	25	163
	% 1,8%	16,0%	3,7%	63,2%	15,3%	100,0%
Olen osallistunut puoluekokoukseen useammin kuin kerran	Määrä 19	83	3	212	74	391
	% 4,9%	21,2%	0,8%	54,2%	18,9%	100,0%
Yht.	Määrä 62	226	35	671	229	1223
	% 5,1%	18,5%	2,9%	54,9%	18,7%	100,0%

”Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon tekemiä päätöksiä”

Taulukko 28. Ristiintaulukointi jäsenäänestyksiin osallistuneiden ja osallistumattomien suhteesta väitteeseen puoluejohdon tukemisesta.

	Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.
Puolueeni ei ole järjestänyt jäsenäänestyksiä jäsenyyteni aikana	Määrä 11	30	3	110	53	207
	% 5,3%	14,5%	1,4%	53,1%	25,6%	100,0%
En ole osallistunut jäs.äänestykseen, enkä usko osallistuvani...	Määrä 1	8	4	21	9	43
	% 2,3%	18,6%	9,3%	48,8%	20,9%	100,0%
En ole osallistunut jäs.äänestykseen, mutta uskon osallistuvani...	Määrä 10	23	7	97	42	179
	% 5,6%	12,8%	3,9%	54,2%	23,5%	100,0%
Olen osallistunut kerran jäsenäänestykseen	Määrä 15	52	13	123	36	239
	% 6,3%	21,8%	5,4%	51,5%	15,1%	100,0%
Olen osallistunut useammin kuin kerran jäsenäänestykseen	Määrä 25	113	8	320	89	555
	% 4,5%	20,4%	1,4%	57,7%	16,0%	100,0%
Yht.	Määrä 62	226	35	671	229	1223
	% 5,1%	18,5%	2,9%	54,9%	18,7%	100,0%

Tulosten perusteella voidaan päätellä seuraavaa: puoluehierarkian jokaisella tasolla ajatus puolueen jäsenen tehtävistä suhteessa puoluejohdon päätöksiin on yhteneväinen. Rivijäsenet ovat hypoteesia noudattaen hieman puoluejohtoa kriittisempiä suhteessa väitteeseen, mutta hypoteesin vastaisesti ero ei ole merkittävä. Jokaisessa ryhmässä tuki väittämälle (osittain samaa mieltä ja samaa mieltä) on moninkertaisesti suurempaa kuin vastustus.¹⁹⁰ Sama pätee pitkälti, kun vertaillaan vastaajia sen mukaan, kuinka pitkään nämä ovat kuuluneet puolueeseensa. Tuloksista nähdään hypoteesin mukaisesti, että pitempään puoluejäsenenä toimineet ovat uskollisempia johdon päätöksenteolle kuin lyhyemmän aikaa puolueessa toimineet jäsenet. Siitä huolimatta ja vastoin oletamaani selkeä

¹⁹⁰ Tarkempi erottelu eri luottamustehtäväkategorioiden välillä liitteessä 6.

ja suuri enemmistö vastaajista kaikissa ikäryhmissä kertoi puoltavansa väittämää. Vastaavasti jäsenet, jotka eivät ole koskaan osallistuneet eivätkä usko tulevaisuudessakaan osallistuvansa puoluekokoukseen tai jäsenäänestykseen, ovat vastaajista hieman vähemmän väitteen takana. Silti ehdoton enemmistö kaikista vastaajista – riippumatta siitä kuinka monta kertaa nämä ovat osallistuneet puoluekokoukseen tai jäsenäänestykseen – asettuvat väitteen taakse.

Taulukko 29. Ristiintaulukointi eri ”ryhmissä” puolueessa toimivien suhtautumisesta väitteeseen siitä, tuleeko puolueen johdon huomioida enemmän äänestäjien vai jäsenten näkemykset

”Puolueen johdon tulisi ottaa huomioon enemmän äänestäjien kuin jäsenistön näkemykset”

		Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.
Puolue-eliitti	Määrä	8	28	5	14	6	62
	%	13,1%	45,9%	8,2%	22,9%	9,9%	100,0%
Paikallinen puolue-eliitti	Määrä	27	109	37	96	29	298
	%	9,1%	36,6%	12,4%	32,2%	9,7%	100,0%
Puolueaktiivit	Määrä	27	111	30	80	20	268
	%	10,1%	41,4%	11,2%	29,8%	7,5%	100,0%
Rivijäsenet	Määrä	76	228	104	146	41	595
	%	12,8%	38,3%	17,5%	24,5%	6,9%	100,0%
Yht.	Määrä	138	476	176	336	96	1223
	%	11,3%	39,0%	14,4%	27,5%	7,8%	100,0%

Taulukko 30. Ristiintaulukointi puolueisiin pitemmän tai lyhyemmän ajan kuuluneiden suhtautumisesta samaan väitteeseen (ks. 29)

”Puolueen johdon tulisi ottaa huomioon enemmän äänestäjien kuin jäsenistön näkemykset”

”Olen kuulunut puolueeseen...”

		Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.
Alle vuoden	Määrä	7	26	23	19	11	86
	%	8,1%	30,2%	26,7%	22,1%	12,8%	100,0%
1-4 vuotta	Määrä	47	101	49	74	22	293
	%	16,0%	34,5%	16,7%	25,3%	7,5%	100,0%
5-9 vuotta	Määrä	27	120	44	56	20	267
	%	10,1%	44,9%	16,5%	21,0%	7,5%	100,0%
10-19 vuotta	Määrä	22	106	32	66	13	239
	%	9,2%	44,4%	13,4%	27,6%	5,4%	100,0%
20-30 vuotta	Määrä	15	47	17	41	14	134
	%	11,2%	35,1%	12,7%	30,6%	10,4%	100,0%
Pitempään kuin 30 v.	Määrä	20	77	11	80	16	204
	%	9,8%	37,7%	5,4%	39,2%	7,8%	100,0%
Yht.	Määrä	138	477	176	336	96	1223
	%	11,3%	39,0%	14,4%	27,5%	7,8%	100,0%

Taulukko 31. Ristiintaulukointi puoluekokoukseen osallistuneiden ja osallistumattomien suhtautumisesta väitteeseen siitä, tuleeko puolueen johdon huomioida enemmän äänestäjien vai jäsenten näkemykset.

”Puolueen johdon tulisi ottaa huomioon enemmän äänestäjien kuin jäsenistön näkemykset”

En osaa sanoa

		Osittain eri		Osittain samaa		Yht.
		Eri mieltä	mieltä	mieltä	Samaa mieltä	
En ole osallistunut puoluekokoukseen, enkä usko osallistuvani...	Määrä	48	131	55	78	339
	%	14,2%	38,6%	16,2%	23,0%	100,0%
En ole osallistunut puoluekokoukseen, mutta uskon osallistuvani...	Määrä	29	114	69	88	330
	%	8,8%	34,5%	20,9%	26,7%	100,0%
Olen osallistunut puoluekokoukseen kerran	Määrä	19	69	19	46	163
	%	11,7%	42,3%	11,7%	28,2%	100,0%
Olen osallistunut puoluekokoukseen useammin kuin kerran	Määrä	42	163	33	124	391
	%	10,7%	41,7%	8,4%	31,7%	100,0%
Yht.	Määrä	138	477	176	336	1223
	%	11,3%	39,0%	14,4%	27,5%	100,0%

”Puolueen johdon tulisi ottaa huomioon enemmän äänestäjien kuin jäsenistön näkemykset”

Taulukko 32. Ristiintaulukointi jäsenäänestyksiin osallistuneiden ja osallistumattomien suhtautumisesta samaan väitteeseen (ks. 31)

Eri mieltä

Osittain eri mieltä

En osaa sanoa

Osittain samaa mieltä

Samaa mieltä

Yht.

		Osittain eri mieltä		Osittain samaa mieltä		Yht.
		Eri mieltä	mieltä	En osaa sanoa	mieltä	
Puolueeni ei ole järjestänyt jäsenäänestyksiä jäsenyyteni aikana	Määrä	13	76	34	65	207
	%	6,3%	36,7%	16,4%	31,4%	100,0%
En ole osallistunut jäsenäänestykseen, enkä usko osallistuvani tulevaisuudessakaan	Määrä	7	9	7	14	43
	%	16,3%	20,9%	16,3%	32,6%	100,0%
En ole osallistunut jäsenäänestykseen, mutta uskon osallistuvani tulevaisuudessa	Määrä	21	64	28	48	179
	%	11,7%	35,8%	15,6%	26,8%	100,0%
Olen osallistunut jäsenäänestykseen kerran	Määrä	37	91	35	60	239
	%	15,5%	38,1%	14,6%	25,1%	100,0%
Olen osallistunut jäsenäänestykseen useammin kuin kerran	Määrä	60	237	72	149	555
	%	10,8%	42,7%	13,0%	26,8%	100,0%
Yht.	Määrä	138	477	176	336	1223
	%	11,3%	39,0%	14,4%	27,5%	100,0%

Kyselyyn vastanneista muihin väitteisiin verrattuna huomattavan suuri osa – kaikissa ryhmissä, mutta etenkin rivijäsenistössä – ei osannut vastata, miten suhtautuu esitykseen puolueen jäsenten näkemysten huomioimisesta yli äänestäjien. Täysin olettamani vastaisesti kaikista kriittisimmin väitteeseen suhtautui puolueen valtakunnallinen johto, eli puoluevaltuuston ja puoluehallituksen jäsenet. Paikallisen puolue-eliitin näkemykset sen sijaan jakautuivat melko tasan väittämien välille, kallistuen kriittiseen kantaan. Puolue-aktiivit ja rivijäsenet olivat selvästi väitettä vastaan. Voidaan tulkita, että puoluehierarkian jokaisella tasolla suurempi osa piti toisin sanoen tärkeämpänä huomioida jäsenistön kuin äänestäjien näkemykset, jäsendemokratian ajatusta tukien.

Myös jaettuna ryhmiin ”puolueiän” – puoluekokouksiin osallistumisen ja jäsenäänestyksiin osallistumisen perusteella – vastaajat olivat yleisesti ottaen enemmän skeptisiä kuin myötäileviä suhteessa väitteeseen ”Puolueen johdon tulisi ottaa huomioon enemmän äänestäjien kuin jäsenistön näkemykset”. Vaikka erot eivät ole merkittäviä, vahvinta vastustus on useamman kuin vuoden puolueeseensa kuuluneiden, puoluekokouksiin ja jäsenäänestyksiin osallistuneiden kesken. Voidaan siis sanoa, että kokemus puoluetoiminnasta vahvistaa näkemystä siitä, että puoluejohto on tilivelvollinen ensisijaisesti jäsenilleen, ei – ainakaan suuremmassa määrin – puolueen äänestäjille.

5.3 Sosiodemografisten muuttujien suhde järjestöarvoihin

Tuloksista voidaan huomata, että miehet ovat jonkun verran uskollisempia puoluejohdon päätöksille kuin naiset. Ero on kuitenkin vähäinen. Muut vastaajaryhmät poikkeavat trendistä, mutta otos on valitettavasti liian pieni, jotta näistä vastauksista voitaisiin tehdä johtopäätöksiä suhteessa vastaajan sukupuoleen.

Selkein ero suhteessa väitteeseen puolueen johdon tukemisesta näkyy ikäryhmien välillä. Mitä nuorempi vastaaja, sitä todennäköisemmin on väitteen kanssa eri mieltä. Silti kaikissa ikäryhmissä enemmistö vastaajista on sitä mieltä, että puolueen jäsenen tehtävä on tukea johtajien tekemiä päätöksiä.

Taulukko 33. Ristiintaulukointi eri sukupuolen kyselyssä ilmoittaneiden tai ilmoittamatta jättäneiden vastaajien suhtautumisesta väitteeseen puolueen jäsenen roolista suhteessa puoluejohdon päätöksiin.

”Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon tekemiä päätöksiä”

		Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.
Nainen	Määrä	25	115	18	315	89	562
	%	4,4%	20,5%	3,2%	56,0%	15,8%	100,0%
Mies	Määrä	34	100	16	346	138	634
	%	5,4%	15,8%	2,5%	54,6%	21,8%	100,0%
En halua määrittellä	Määrä	1	8	0	8	1	18
	%	5,6%	44,4%	0,0%	44,4%	5,6%	100,0%
Muu	Määrä	2	3	1	2	1	9
	%	22,2%	33,3%	11,1%	22,2%	11,1%	100,0%
Yht.	Määrä	62	226	35	671	229	1223
	%	5,1%	18,5%	2,9%	54,9%	18,7%	100,0%

Taulukko 34. Ristiintaulukointi eri ikäryhmiin kuuluvien vastaajien suhtautumisesta väitteeseen puolueen jäsenen roolista suhteessa puoluejohdon päätöksiin.

”Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon tekemiä päätöksiä”

		Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.
Alle 20-vuotiaat	Määrä	3	4	1	16	2	26
	%	11,5%	15,4%	3,8%	61,5%	7,7%	100,0%
21-30 v.	Määrä	16	24	6	44	7	97
	%	16,5%	24,7%	6,2%	45,4%	7,2%	100,0%
31-40 v.	Määrä	11	53	5	89	23	181
	%	6,1%	29,3%	2,8%	49,2%	12,7%	100,0%
41-50 v.	Määrä	4	43	3	136	37	223
	%	1,8%	19,3%	1,3%	61,0%	16,6%	100,0%
51-64 v.	Määrä	21	65	10	195	68	359
	%	5,8%	18,1%	2,8%	54,3%	18,9%	100,0%
65 vuotta täyttäneet	Määrä	7	37	10	191	92	337
	%	2,1%	11,0%	3,0%	56,7%	27,3%	100,0%
Yht.	Määrä	62	226	35	671	229	1223
	%	5,1%	18,5%	2,9%	54,9%	18,7%	100,0%

Taulukko 35. Ristiintaulukointi eri ikäryhmiin kuuluvien vastaajien suhtautumisesta väitteeseen jäsenäänestysten järjestämisestä.

”Tärkeimmistä päätöksistä tulisi järjestää jäsenäänestys”

		Eri mieltä	Osittain eri mieltä	En osaa sanoa	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Yht.
Alle 20-vuotiaat	Määrä	1	0	6	7	12	26
	%	3,8%	0,0%	23,1%	26,9%	46,2%	100,0%
21-30 v.	Määrä	3	7	3	36	48	97
	%	3,1%	7,2%	3,1%	37,1%	49,5%	100,0%
31-40 v.	Määrä	2	17	6	62	94	181
	%	1,1%	9,4%	3,3%	34,3%	51,9%	100,0%
41-50 v.	Määrä	10	29	6	90	88	223
	%	4,5%	13,0%	2,7%	40,4%	39,5%	100,0%
51-64 v.	Määrä	11	40	20	127	161	359
	%	3,1%	11,1%	5,6%	35,4%	44,8%	100,0%
65 vuotta täyttäneet	Määrä	23	50	16	109	139	337
	%	6,8%	14,8%	4,7%	32,3%	41,2%	100,0%
Yht.	Määrä	50	143	57	431	542	1223
	%	4,1%	11,7%	4,7%	35,2%	44,3%	100,0%

Kaikissa ikäryhmissä tulokset noudattavat suurin piirtein samaa kaavaa – kaikenikäiset puoluejäseneet kokevat, että puolueiden tärkeimmistä päätöksistä tulisi järjestää jäsenäänestys. Sama toistuu myös miesten ja naisten välillä – naisten tuki jäsenäänestyksille on hieman miehiä vahvempi, mutta molemmissa vastaajaryhmissä suuri enemmistö asettuu tukemaan jäsenäänestystä päätöksentekovälineenä tärkeimmissä kysymyksissä.

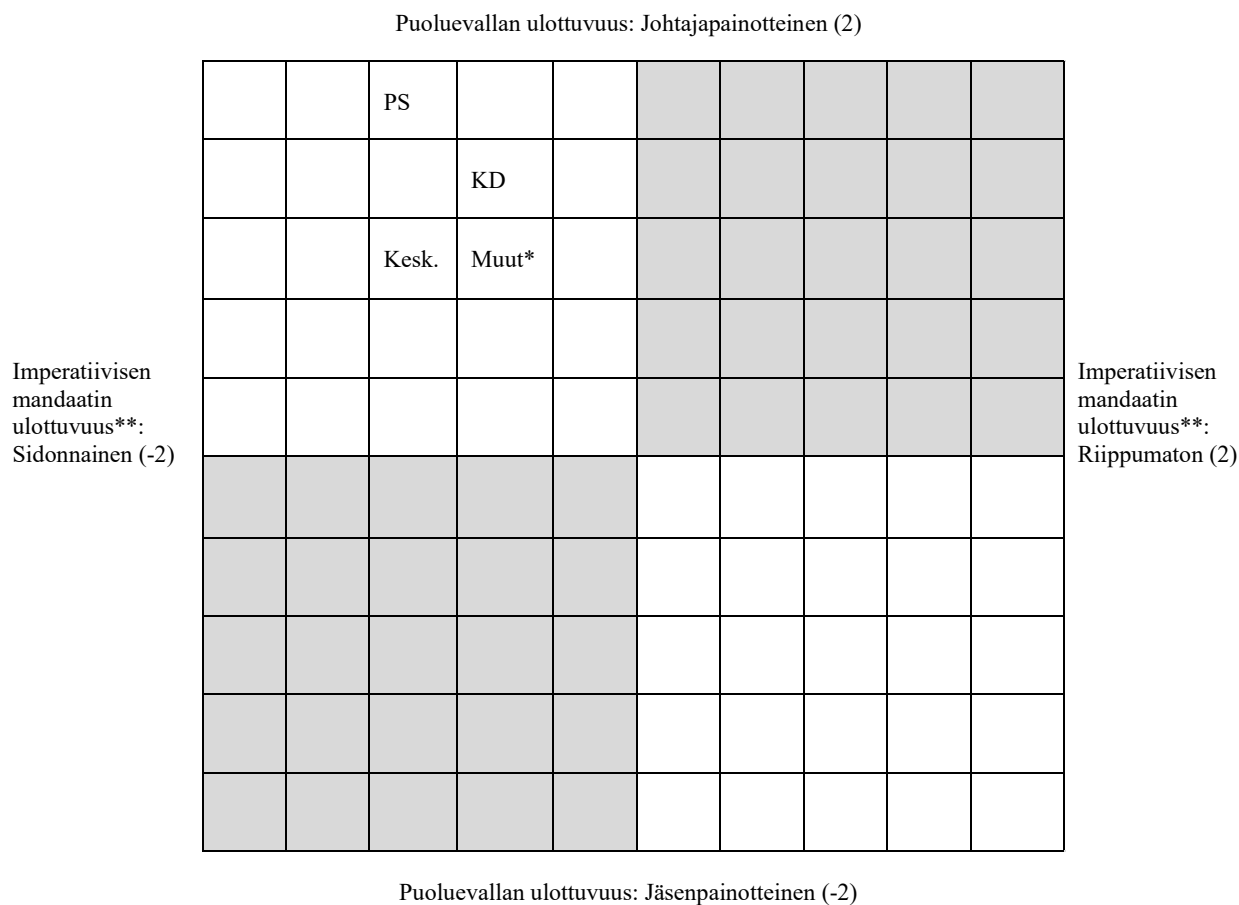
Mielenkiintoista tuloksissa oli ero helsinkiläisten ja muualla asuvien välillä. Väitteeseen ”Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon tekemiä päätöksiä” helsinkiläisistä vastaajista (248 vastaajaa) 12,5 % vastasi olevansa eri mieltä ja 27,0 % osittain eri mieltä. Kaikista 1223 vastaajasta keskimäärin 5,1 % vastasi olevansa eri mieltä ja 18,5 % osittain eri mieltä. Merkittävää vastustusta väitteelle löytyi myös Keski-Suomen, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen vastaajista. Silti enemmistö niin Helsingin kuin kaikkien muidenkin vaalipiirien puoluejäsenistä asettui tukemaan väitettä. Helsinkiä lukuun ottamatta yli puolet kaikista vastaajista kertoi olevansa ”osittain samaa mieltä” väitteen kanssa ja merkittävä määrä vastaajista täysin ”samaa mieltä”. Lukuun ottamatta Satakunnan vaalipiirin vastaajia (12 kpl) kaikissa piireissä väite ”Tärkeimmistä päätöksistä tulisi järjestää jäsenäänestys” sai puoluejäsenten suuren enemmistön tuen.

5.4 Järjestöarvojen nelikenttä

Vaikka yhteiskunnalliset kysymykset eivät paljastaneet niin merkittäviä eroavaisuuksia eri puolueiden jäsenten välillä kuin olin ennakoinut, olivat erot kuitenkin havaittavia ja puolueet sijoittuivat lineaarisesti pitkälti odotetulla tavalla. Aineiston perusteella puolueiden jäsenet ovat lähimpänä toisiaan järjestöllisiltä arvoiltaan, vaikka yksittäisissä väittämässä puolueiden välillä on huomattaviakin eroja. Järjestöllisissä arvoissa asetelmat eivät seuraa täysin yksi yhteen yhteiskunnallisia arvoja, joten kysymys kuuluu, onko näillä siis keskenään mitään yhteyttä.

Mukaihen jakoa konservatiiviseen ja liberaaliin sekä vasemmistolaiseen ja oikeistolaiseen politiikkaan, olen määritellyt järjestöarvojen navoiksi seuraavat arvot: riippumaton kansanedustaja ja sidonnainen kansanedustaja (*imperatiivisen mandaatin ulottuvuus*) sekä jäsenpainotteinen päätöksenteko ja johtajapainotteinen päätöksenteko (*puoluevallan ulottuvuus*). Tästä voidaan puhua esimerkiksi ”järjestöarvojen nelikenttänä”, viitaten aiemmin mainittuun poliittisten arvojen nelikenttään. Luvussa 4.4. avaamani aineiston perusteella sijoitan suomalaiset puoluejäsenet nelikentälle alla olevan kuvan mukaisesti.

Kaavio 4. ”Järjestöarvojen nelikenttä”, vastaajien sijoittuminen puolueittain.

* Muut: SDP, Vas., Kokoomus, Vihreät. ** Arvot on ilmaistu käänteisesti verrattuna kaavioon X.

Kuva havainnollistaa hyvin, kuinka yhdenmukaisesti kyselyyn vastanneet suhtautuivat puolueiden sisäiseen päätöksentekoon – mikäli lomakkeeni kysymyksenasettelu on ollut tässä suhteessa tarpeeksi kattava ja tarjonnut vastaajille heidän järjestöarvojaan kuvaavia väittämiä. Vaakasuora ”imperatiivisen mandaatin ulottuvuus” kuvastaa puoluejäsenten suhtautumista väitteisiin siitä, missä määrin kansanedustajien on sitouduttava toiminnassaan eri tahojen tekemiin päätöksiin. Pystysuora ”puoluevallan ulottuvuus” muodostuu vastauksista puolueen johdon ja jäsenten välistä suhdetta tulkitseviin väittämiin.

6. Johtopäätökset

Halusin selvittää tutkielmassa, mitä näkemyksiä puolueiden jäsenillä on puolueiden sisäisestä päätöksenteosta ja miten nämä näkemykset vaihtelevat puolueiden välillä ja sisällä. Olen avannut tutkielmassa puolueiden kehityshistoriaa ja niiden sisäistä demokratiaa käsittelevää tutkimustietoa sekä eri koulukuntien näkemyksiä yhteiskunnallisen sekä puolueiden sisäisen demokratian ideoista ja rakenteista. Palatakseni siis keskeiseen tutkimuskysymykseen – mitä päätelmiä demokratian kehittymisestä suomalaisissa puolueissa voidaan tehdä kyselyaineiston perusteella?

Puolueiden jäsenten näkemysten selvittäminen kyselytutkimuksella osoittautui tehokkaaksi keinoksi kerätä tutkimuskohdetta kattavasti edustava aineisto. Aineistoon perehtyminen näytti, etteivät aikaisempien tutkimusten perusteella muodostamani ennako-olettamat pitäneet paikkansa. Perustuen sekä puolueiden järjestöllisiin että yhteiskunnallisia aatesuuntauksia edustaviin eroihin oletin, että aktivisti- ja joukkopuolueisiin kuuluvat jäsenet arvostaisivat muiden puolueiden jäseniä enemmän jäsenkeskeistä päätöksentekoa. Uskoin myös, että oikeistolaiset ja konservatiiviset puoluejäseneet antaisivat muiden puolueiden jäseniä varauksettomamman tuen puoluejohdon itsenäiselle päätösvalle ja suhtautuisivat kriittisemmin jäsendemokratiaan puolueissa.

Laatimani kyselylomake ei ollut täydellinen. Jotta olisin saanut tarkemmin hahmotettua puolueiden sisällä jäsenistössä piileviä eroja oikeistolaisuuden, vasemmistolaisuuden, konservatiivisuuden ja liberaaliuden välillä, olisi kyselyyn pitänyt valita joko osuvammat väittämät tai suurempi määrä väittämiä. Aineiston perusteella voisi kuvitella, että kokoomuksen jäseniä lukuun ottamatta koko suomalaisten puoluejäsenten kenttä kallistuu selkeästi vasemmalle. Vaikka en voi sanoa, etteikö tämä nimenomaan rivijäsenten kohdalla (erotuksena poliitikoista) jossain määrin voisi pitää paikkansa, uskon että kyse on pikemminkin valittujen kysymysten rajallisesta mahdollisuudesta kuvata vastaajien poliittista arvomaailmaa kokonaisuutena. Vastaukset asettuivat kuitenkin arvojanalle puoluejärjestyksessä siten, kuin yleisesti voi ajatella. Vasemmistopuolueiden jäsenet olivat eniten vasemmalla, keskustapuolueiden keskellä ja oikeistopuolueiden eniten oikealla – ja vastaavalla tavalla järjestyksessä liberaalipuolueiden jäsenistä konservatiivipuolueiden jäseniin.

Siinä missä yhteiskunnalliset arvot erottavat suomalaisten puolueiden jäseniä hyvin luontevasti toisistaan, osoittautuivat heidän järjestölliset arvonsa puolueiden jäseniä yhdistäviksi. Huolimatta pienistä alkuhypooteesia tukevista viitteistä oikeiston ja vasemmiston ”perinteiseen tulkintaan” viittaavista järjestöarvoista, olivat vastaukset kauttaaltaan yhdensuuntaisia. Erityisesti vasemmistolaiset joukkopuolueet edustivat syntyessään täysin uudenlaisia järjestöarvoja, joissa puolueiden jäsenten rooli nousi ennennäkemättömällä tavalla. Lopulta myös kansanedustajien

itsenäisyyttä ja löyhiä puoluejärjestöjä edustaneet oikeistopuolueet saivat tämän ”tartunnan vasemmalta” ja muuttuivat järjestöllisesti joukkopuolueiksi. Yli satavuotisen kehityshistorian aikana puolueet ovat kokeneet järjestöllisiä mullistuksia, jotka ovat muokanneet jäsenten ja johdon välistä hierarkiaa ja dynamiikkaa. Samalla yhteiskunnallinen ilmapiiri on muuttunut, eivätkä joukkopuolueiden syntyä värittäneet luokkaristiriidat ole enää poliittisen kamppailun ytimessä. Puoluejäseneet edustavat nykyään alati kutistuvaa vähemmistöä äänioikeutetuista kansalaisista. Voidaan ajatella, että ajan kuluessa tämän yhteiskunnallisesti aktiivisen vähemmistön näkemykset puoluejärjestäytymisen tavoista ovat muovautuneet yhdenmukaisiksi.

Oligarkian rautaisesta laista kirjoittanut Robert Michels vertasi jäsenistön ja johtajien keskinäisiä rooleja puolueissa potilaan ja lääkärin väliseen suhteeseen. Michels näki, että johtajilla on hallussaan poliittista kyvykkyyttä, mikä vertautuu lääkärin opiskeluaikanaan kerryttämään tuntemukseen ihmiskehosta, mitä jäsenistön on mahdoton saavuttaa. Aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että tietyllä tapaa ajatus kyvykkäistä johtajista, jotka meriittiensä perusteella tietävät ”potilaitaan” paremmin, miten poliittista puoluekehoa tulee käsitellä, on läsnä myös suomalaisten puoluejäsenten luottamuksessa johtajiinsa.¹⁹¹

Suomalaiset puolueet eroavat toisistaan ikänsä, perustamisensa alkuperän (ulkoparlamentaarinen tai parlamentaarinen), poliittisen ideologian, päätöksenteon konventioiden ja hallitushakuisuuden perusteella. Olettamani tutkimuskirjallisuuden pohjalta¹⁹² oli, että nämä erot vaikuttaisivat suomalaisten eduskuntapuolueiden sisäisessä päätöksenteossa ja siten näkyisivät myös jäsenten näkemyksissä puolueiden sisäisestä demokratiasta. Yhteiskunnalliset ”ydinarvot” kertovat toimijoiden suhteesta valtaan sekä resurssien hallinnointiin ja jakamiseen – ajatus on näin ollen, että jäsenten poliittiset näkemykset heijastuvat järjestöllisinä arvoina suhteessa vallan ja resurssien määrittymiseen puolueen sisällä. Järjestöarvoja muovaa edelleen kokemus puolueen jäsenenä toimimisesta. Lisäksi puolueiden syntyhistoria eliitti- tai joukkopuolueina kertoo siitä, miten puolueiden toisistaan poikkeavat ydinarvot ovat näkyneet puoluerakenteiden luomisessa.¹⁹³

Käytännössä oletuksena on, että vasemmistolaiset arvostavat jäsendemokratiaa oikeistolaisia enemmän¹⁹⁴. Siinä missä vasemmiston on ajateltu tukevan johtajiston toimivallan rajoittamista ja sisäistä demokratiaa, on oikeiston ajateltu kannattavan johtajien itsenäisyyttä ja karsastavan laajaa sisäistä demokratiaa. Toisaalta Hansen ja Saglie ajattelevat myös, että uudet poliittiset liikkeet poikkeavat järjestöllisiltä arvoiltaan, uuden vasemmiston uskoessa enemmän suoraan kuin

¹⁹¹ Michels 1911, 31

¹⁹² Pettitt 2012

¹⁹³ Hansen & Saglie 2005, 2–3

¹⁹⁴ Koo 2018, 6

edustukselliseen demokratiaan sekä heikkoon järjestörakenteeseen. Uusi vasemmisto uskoo karismaattisen johtajan ympärille rakentuvaan löyhään liikkeeseen, joka kuitenkin lopulta muuttuu hyvin vahvoja järjestörakenteita soveltavaksi puolueeksi.¹⁹⁵ Kuten Hansen ja Saglie huomasivat omasta aineistostaan, myös tutkielmani aineistosta voi nähdä, että jäsenäänestykset saavat tukea puolueen jäseniltä. Sen sijaan äänestäjäkeskeisyys (voter-orientated leadership) ei näkynyt puolueiden jäsenistössä juuri lainkaan, vaan jäsenistö näki äänestäjiä tärkeämpänä oman asemansa päätöksenteon legitimoijana.¹⁹⁶

Edellä tiivistettyjen olettamien ja aikaisemman tutkimuksen perusteella otaksuin, että populistinen oikeistopuolue perussuomalaiset ja aktivistipuolue vihreät asettuvat tukemaan ensinnäkin jäsenpainotteista päätöksentekoa ja toiseksi kansanedustajien riippumattomuutta. Perinteisten joukkopuolueiden vasemmistoliiton, SDP:n ja keskustan oletin asettuvan jäsenpainotteisen päätöksenteon ja kansanedustajien sidonnaisuuden taakse. Perinteisten oikeistopuolueiden eli kokoomuksen, RKP:n ja kristillisdemokraattien uskoin tukevan johtajapainotteista päätöksentekoa ja riippumattomia kansanedustajia.

Ideologisten erojen lisäksi muut tekijät saattavat vaikuttaa jäsenten järjestöllisiin arvoihin. Koulutuksella ei ole todettu vahvaa vaikutusta, eikä myöskään puolueaktiivisuudella, vaikka oletettavaa olisi, että puolueiden aktiivisimmat jäsenet kannattavat omaa asemaansa hyödyttäviä vahvoja, mutta myös eksklusiivisia järjestörakenteita sekä edustuksellista demokratiaa. Vahvin tuki joukkopuoluemallille on kuitenkin löytynyt aktiivijäsenistöstä¹⁹⁷. Näkemyksiin sisäisestä demokratiasta vaikuttavat lisäksi muut tekijät, kuten puolueen koko ja sen myötä osaltaan määräytyvä jäsenistön koheesio sekä suhde kyselyhetkellä vallassa olevaan puoluejohtoon ja kiistoihin puolueen eri ryhmien välillä.¹⁹⁸

Hansen ja Saglie huomasivat aineistossaan ”uuteen vasemmistoon” luokiteltavien puolueiden jäsenten olevan tyytyväisiä johtajiinsa, kannattavan jäsenten valtaa puolueessa yli äänestäjien vaikutusvallan ja tukevan joukkopuoluemallia.¹⁹⁹ Omasta aineistostani voidaan päätellä, että tämä asennoituminen on läsnä kaikissa suomalaisissa puolueissa ideologisesta suuntautumisesta riippumatta. Jäsenäänestysten osalta Hansen ja Saglie havaitsivat, että puolueissa, joissa jäsenäänestykset ovat käytössä, niitä pidetään arvossa.²⁰⁰ Vastaavasti aineistostani näkee, että

¹⁹⁵ The role of organizational boundaries and hierarchies. Hansen & Saglie 2005, 4–5

¹⁹⁶ Hansen & Saglie 2005, 11–12

¹⁹⁷ Hansen & Saglie 2005, 13

¹⁹⁸ Hansen & Saglie 2005, 6

¹⁹⁹ mts. 21

²⁰⁰ mts. 15–16

jäsenäänestyksiä arvostetaan halki puoluekentän ja niitä toivotaan käytettävän tärkeimmissä päätöksissä.

Suomalaisten puolueiden jäseniä yhdistää sekä luottamus puoluejohdon päätöksentekoa kohtaan että suuri halu osallistua nykyistä laajemmin puolueiden sisäiseen päätöksentekoon. Jäsenet kokevat, että puoluevalta kuuluu heidän valitsemilleen johtajille. Johtajien linja ohjaa puolueen toimintaa, eikä valtaosa jäsenistä kyseenalaista tätä. Jäsenet arvostavat kuitenkin samalla suoraa demokratiaa ja toivovat jäsenäänestyksien järjestämistä. Samalla jäsenet kannattavat imperatiivista mandaattia puolueiden edustajille. Enemmän kuin puolueiden äänestäjiä tai kansalaisten yleistä mielipideilmastoa, puolueen tärkeimpien päätöksentekijöiden – kansanedustajien – on kuunneltava jäsenistöä päätöksiä tehdessään.

Äänestäjien toiveiden ja toteutuneen politiikan välinen kuilu on repeytynyt hiljalleen tavalla, minkä on nähty koettelevan puolueisiin perustuvan demokratian legitimitettä. Vastaavaa legitimitetin rakoilemista ei ole oman tutkielmani mukaan havaittavissa puolueiden sisällä. Huolimatta osittain yhtenevistä edustuksellisen demokratian rakenteista, yksittäisellä puoluejäsenellä joistakin tuhansista onkin suhteellisesti enemmän vaikutusvaltaa puolueensa päätöksentekoon kuin yksittäisellä kansalaisella viidestä miljoonasta valtiolliseen päätöksentekoon. Ratkaisuksi yhteiskunnallisen demokratian rapautumisen ehkäisyyn on esitetty puolueiden puheenjohtajavaalien toteuttamista jäsenäänestyksin. Suomalaiset puolueet eivät ole vielä laajasti ottaneet käyttöön johtajajäsenäänestyksiä. Kuten Vesa Koskimaa kirjoittaa, sitovat jäsenäänestykset kieltävä yhdistyslaki hidastaa kehitystä. ”Johtajavalintojen demokratisoiminen voisi kuitenkin parhaimmillaan lähentää kansalaisia ja johtavia poliitikkoja antamalla kansalaisille nykyistä enemmän valtaa vaikuttaa ylimpien poliittisten virkojen haltijoihin.”²⁰¹

Puolueet ovat sekä oman perustamisaikansa lapsia että jatkuvasti kehittyviä organisaatioita. On mielestäni perusteltua ajatella, että kehitys järjestöissä voi joskus olla niin voimakasta, että niitä on vaikea tunnistaa samoiksi mitkä aikanaan – mahdollisesti jo 1800-luvulla – perustettiin. Aineistostani voidaan päätellä, että Maurice Duvergerin määrittelemä ”tartunta vasemmalta” on pitkälti poistanut kaaderipuolueina perustettujen oikeistopuolueiden jäsenistöstä aatteellisen sitoutumisen löyhään puoluejärjestöön ja itsenäisiin kansanedustajiin. Suomalaista puoluejärjestökenttää sitovat samat yhdistys- ja puoluelain kirjaimet ja niiden kehitystä on määrittänyt yhteinen toiminta parlamentaarisen vaikuttamisen kentällä. Suomen monipuoluejärjestelmässä toiminta eduskunnassa ja valtuustoissa edellyttää yhteistyötä puolueiden välillä. Nämä tekijät voivat osaltaan selittää sitä, miksi vanhat puoluemallit eivät määritä jäsenten

²⁰¹ Koskimaa 2017, 138

suhtautumista puolueiden sisäiseen demokratiaan. Merkittävien erojen sijaan aineistoni paljastaa tietyn jaetun toimintakulttuurin, joka yhdistää jäsenistöjä halki puoluekentän.

Suomessa voidaan siis sanoa, että puoluejäseneet ovat hyvin yksimielisiä suhteessa puolueiden sisäiseen demokratiaan. Jos kyselytutkimuksessa ei olisi kysytty myös yhteiskunnallisia kysymyksiä, jotka varmasti erottavat puoluejäseniä, olisi aineiston uskottavuus ollut mielestäni kyseenalainen. Aineisto poikkeaa kaikista muissa maissa tehdyistä vastaavista tutkimuksista, joihin tutustuin tutkielmaa kirjoittaessani. Poliittisten kysymysten kohdalla eri puolueiden jäsenten välillä nähtävät ja ennakko-odotuksia mukailevat erot ovat kuitenkin selkeitä, eikä ole nähdäkseen syytä epäillä, etteivätkö myös yksimielisyydessään poikkeukselliset puoluedemokratiavastaukset pitäisi paikkansa. Aineisto on toisin sanoen edustava suhteessa puolueiden jäsenistöön, ja sen tulokset ovat aikaisemman tutkimuskirjallisuuden valossa yllättäviä.

Suomalaisista puoluejäsenistä järjestötoimijoina piirtyy puoluekirjaan katsomatta melko yhteneväinen kuva. Yhtäältä jäsenet kokevat vahvasti velvollisuudekseen sitoutua puoluejohton päätöksiin. Toisaalta jäsenistössä elää vahva halu osallistua itse päätöksentekoon jäsenäänestysten kautta. Jäsenet eivät toivo itsenäisiä, vaan demokraattiseen päätöksentekoon – jäsenistöön ja sen valitsemiin puolue-eliimiin – sitoutuneita kansanedustajia.

Jos demokratiahalu on yhteneväistä kaikissa puolueissa, on syytä kysyä miksi puolueiden demokratiakäytännöt eroavat merkittävällä tavalla eri puolueissa. Osa eduskuntapuolueista hyödyntää jäsenäänestystä puoluejohtajan ja jopa hallitukseen lähdön päättämisessä, toiset ainoastaan paikoittain vaalien ehdokkaita valittaessa. Mikäli sisäisen demokratian kasvattamisen pelko perustuu missään määrin puolueiden valtaapitävien huoliin asemansa puolesta, tarjoaa tutkielman tulos huojennusta. Jäsenet kokevat lähes yksimielisesti tehtäväkseen tukea puoluejohtoa. Johtajuskollinen puolue ja jäsenlähtöinen päätöksenteko eivät vaikuta olevan puolueiden jäsenille ristiriitainen yhdistelmä. Yhtä lailla puolueen luottamustehtävissä toimivat kuin rivijäsenistö kallistuvat sekä sen kannalle, että puolueen jäsenen on kunnioitettava johton päätöksentekovaltaa, että myös tukemaan sitä, että tärkeimmistä päätöksistä pitää järjestää jäsenäänestyksiä.

Edustuksellisen demokratian täydentäminen kansalaisten laajennetuilla vaikuttamismahdollisuuksilla on läsnä kansalaisaloiteinstituutiossa, joka otettiin käyttöön vuonna 2012 osana perustuslain uudistusta. Kansalaisaloitteen tavoitteena on vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa vähentämättä kansanedustajien valtaa, joilla on täysi oikeus määritellä, miten

kansalaisaloitteiden käsittely eduskunnassa etenee.²⁰² Sisäisen demokratian syventäminen ja erityisesti jäsenäänestysinstituutio puolueissa voidaan nähdä vastaavassa valossa. Kyseenalaistamatta selvästi jäsenten luottamusta nauttivien puoluejohtajien asemaa ja muuttamatta edustukselliseen demokratiaan perustuvaa järjestörakennetta, jäsenten vaikutusvallan vahvistaminen lujittaisi puoluejärjestöjä vastaamalla jäsenistön haluun osallistua päätöksentekoon.

Ajatus vahvoista johtajista sekä vahvoista jäsenistä tukee Peter Mairin näkemystä kolmesta ”puoluekasvosta”, mikä sisältää johdon (”puolue virka-asemassa”) ja jäsenistön (”ruohonjuuritason puolue”) lisäksi puolueen koneiston, ”keskusjärjestöpuolueen”. Jos vallan ajattelee vakiona, missä yhden kasvava valta tarkoittaa toisen hiipuvaa valtaa, voisi keskusjärjestöpuolueen nähdä mahdollisesti tämän kuvion häviäjänä. Suomalaisena esimerkkinä järjestökentän merkityksen mahdollisesta kutistumisesta jäsenten ja johdon voimistumisen seurauksena toimii vasemmistoliitto, joka puoluekokouksessaan 2019 päätti voimaannuttaa puolue-eliittiä siirtämällä puoluesihteerinsä valinnan puoluekokoukselta kapeammin jäsenistöä edustavalle puoluevaltuustolle. Toisaalta puolueen aktiivit tekivät samassa kokouksessa vastaiskun valitsemalla ennen kaikkea ”kenttää ja järjestöä” edustavan puoluesihteerin.²⁰³ Tuntuu siltä, että vasemmistoliitossa jossain määrin tiedostetaan Mairin eri ”puoluekasvojen” välinen vastakkainasettelu ja näin on uskoakseni muissakin puolueissa.

Kyselyaineiston voidaan nähdä antavan tiettyä oikeutusta tälle kehityssuunnalle, sillä vastauksissa korostuu yhtä aikaa tuki puolueen johdolle voimakkaana päätöksentekijänä sekä toive puolueen jäsenten ottamisesta suuremmin mukaan päätöksentekoon jäsenäänestyksillä. Valtaosa vastaajista vaikuttaa olevan sitä mieltä, ettei ole ristiriitaista nähdä jäsenten roolia samalla sekä puolueen päätöksenteolle alisteisena että puolueen tärkeimpään päätöksentekoon osallistuvana toimijana.

Puolueiden kannattaa uudistaa vahvat siteensä kansalaisyhteiskuntaan rekrytoimalla toimintaansa suuri määrä uusia jäseniä. Sekä aikaisempi tutkimus että kyselyni tuottama aineisto tukevat ajatusta siitä, että jäsenten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen puolueiden sisäisessä päätöksenteossa on vahva houkutin jäseneksi liittymiselle. Uusien jäsenten virtaaminen puolueisiin laittaisi lopun puheelle ”puolueiden kuihtumisesta” ja vahvistaisi kansanvaltaista yhteiskuntaa. Eniten tästä hyötyisivät ne puolueet, jotka ensimmäiseksi aloittaisivat sisäisen demokratisoimisensa.

²⁰² Kansalaisaloite.fi <<https://www.kansalaisaloite.fi/fi/ohjeet/kansalaisaloite-lyhyesti>> ja eduskunta.fi <https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/eduskunnan_tehtavat/lakiensaataminen/kansalaisaloite/Sivut/default.aspx>, tarkistettu 31.10.2020

²⁰³ Yle uutiset 16.11.2019: ”Vasemmistoliitto valitsi Li Anderssonin jatkokaudelle” <<https://yle.fi/uutiset/3-11071856>>, tarkistettu 30.10.2020

7. Lähteet

- Archury, Susan; Susan E Scarrow; Kosiara-Pedersen, Karina & van Haute, Emilie. 2018. "The consequences of membership incentives: Do greater political benefits attract different kinds of members?" *Party Politics* 2018. 1–13. Sage.
- Bengtsson, Åsa & Mattila, Mikko. 2009. "Suoran demokratian ja häivedemokratian kannatus Suomessa". Teoksessa: *Vaalit yleisdemokratiassa: Eduskuntavaalitutkimus 2007*. Borg, Sami & Paloheimo, Heikki (toim.). 2009. Tampere: Tampere University Press.
- Borg, Sami & Keckman-Koivuniemi, Hannele. 2007. KvantiMOTV. "Sosiaalitutkimuksen sosiodemografiset taustamuuttujat: Tilastoluokitukset, koulutus ja ammatti". <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/taustamuuttujat/tilastoluokitukset_koulutus_ammatti.html> Viimeksi päivitetty 7.10.2007. Viitattu 28.8.2019.
- Cross, William & Katz, Richard (toim.). 2013. *The Challenges of Intra-Party Democracy*. Oxford: Oxford University Press.
- Cross, William & Pruyers, Scott. 2019. "Sore losers? The cost of intra-party democracy". *Party Politics* 2019, Vol 25(4) 483-494. Sage.
- Cunningham, Frank (2002) *Theories of Democracy: a critical introduction*. Lontoo & New York: Routledge.
- Duverger, Maurice. 1959 [1951]. *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. Lontoo: Methuen. University Paperbacks.
- Gomez, Raul & Ramiro, Luis. 2019. "The limits of organizational innovation and multi-speed membership: Podemos and its new forms of party membership". *Party Politics* 2019, Vol 25(4) 534-546. Sage.
- Hansen, Bernhard & Saglie, Jo. 2005. "Who Should Govern Political Parties? Organizational Values in Norwegian and Danish Political Parties". *Scandinavian Political Studies*, Vol 28 – No. 1, 2005. Nordic Political Science Association.
- Hazan, Reuven Y. & Rahat, Gideon. 2001. "Candidate selection methods. An Analytical Framework". *Party Politics*, Vol 7. No.3, 297–322.
- Jaakkola, Henrik. 2016. *Oligarkian taipuva laki? Demokratia saksalaisen Die Linke-puolueen sisäisessä päätöksenteossa*. Kandidaatintutkielma, Tampereen yliopisto: Johtamiskorkeakoulu.
- Jaakkola, Henrik. 2017. "Kohti demokraattisia puolueita vai demokratiaa ilman puolueita?" Peruste-lehti. Vasemmistofoorumi. <<https://peruste-lehti.fi/kohti-demokraattisia-puolueita-vai-demokratiaa-ilman-puolueita/>> Viimeksi päivitetty 22.11.2017. Viitattu 18.11.2019.
- Jutila, Karina. 2003. *Yksillä säännöillä, kaksilla korteilla? Empiirinen tutkimus Suomen Keskustan sisäisestä päätöksenteosta*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto. Tampere: Tampere University Press.
- Katz, Richard S. & Mair, Peter. 1994. *How Parties Organize: Change and Adaptation in Party Organizations in Western Democracies*. Sage.
- Katz, Richard S. & Mair, Peter. 1995. "Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party". *Party Politics* 1/1995. 5–28. Sage.
- Karimäki, Jenni. 2019. "Puolue on kuollut – eläköön puolue!" Poliitikasta.fi <<https://politiikasta.fi/puolue-on-kuollut-elakoon-puolue/>> Viimeksi päivitetty 25.3.2019. Viitattu 12.11.2019.
- Koiranen, Ilkka; Koivula Aki; Saarinen Arttu & Räsänen, Pekka. 2017. *Puolueiden rakenteet ja jäsenistön verkostot*. Kunnallisan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 103.
- Konola, Jyrki. 2008. "Suomalainen yleisdemokratia: Suomen sosialidemokraattisen puolueen johdon ja jäsenistön käsityksiä edustuksellisesta demokratiasta". Tampereen yliopisto: Sosiologian ja sosiaalipolitiikan laitos. 2008.

- Koo, Seijin. 2018. "Can intraparty democracy save party activism? Evidence from Korea". *Party Politics* 2018, XX(X), 1–11. Sage.
- Koskimaa, Vesa. 2007. "Onko valta siirtynyt puolueissa kenttäväeltä eliiteille?". *Poliittinen valta Suomessa*. Niemi, Mari K., Raunio, Tapio ja Ruostetsaari, Ilkka (toim.). 2007. Tampere: Vastapaino.
- Lees-Marshament, Jennifer & Pettitt, Robin T. 2014. "Mobilising volunteer activists in political parties: the view from central office". *Contemporary Politics* Vol 20 (2) 2014. Routledge. 246-260.
- Loxbo, Karl. 2011. "The fate of intra-party democracy: Leadership autonomy and activist influence in the mass party and the cartel party". *Party Politics* Vol 19 (4) 2011. Sage. 537-554.
- Mair, Peter. 2013. *Ruling the Void. The Hollowing of Western Democracy*. Lontoo: Verso.
- Mattila, Mikko. 2003. KvantiMOTV. "Otos ja otantamenetelmät".
<<https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/otos/otantamenetelmat.html>> Viimeksi päivitetty 2.9.2003. Viitattu 24.9.2019.
- Mattila, Mikko. 2004. KvantiMOTV. "Ristiintaulukointi".
<<https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi.html>> Viimeksi päivitetty 5.6.2004. Viitattu 29.9.2019.
- Mattila, Mikko. 2009. KvantiMOTV. "Muuttujien muunnokset".
<<https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/muunnokset/muunnokset.html#uudelleenkodeaus>> Viimeksi päivitetty 21.12.2009. Viitattu 29.9.2019.
- Michels, Robert. 1915 [1911]. *Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*. New York: Hearst's International Library Co.
- Paaso, Eija. 2007. KvantiMOTV. "Mittaaminen".
<<https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/ominaisuudet.html>> Viimeksi päivitetty 16.2.2007. Viitattu 29.9.2019.
- Panbianco, Angelo. 1988. *Political Parties: Organization & Power*. Cambridge: Cambridge University Press
- Pettitt, Robert T. 2007a. "Revisiting Michaels' "Iron Law of Oligarchy": an examination of membership influence in political parties". Paper prepares for EPOP Panel on The Changing Nature and Structure of Political Parties, 57th Political Studies Association Annual Conference, University of Bath, April 2007. 2-20.
- Pettitt, Robin T. 2007b. "Challenging the Leadership: The Party Conference as a Platform for Dissenting Membership Voice in British and Danish Parties of the Left", *Scandinavian Political Studies*, Vol 30 – No. 2. 229-248.
- Pettitt, Robin T. 2012. "Exploring Variations in Intra-party Democracy: A Comparative Study of the British Labour Party and the Danish Centre-Left". *The British Journal of Politics and International Relations* 2012 Vol 14, 630–650. Political Studies Association.
- Reunanen, Esa & Suhonen, Pertti. 2009. "Kansanedustajat ideologisella kartalla". Teoksessa: *Vaalit yleisdemokratiassa: Eduskuntavaalitutkimus 2007*. Borg, Sami & Paloheimo, Heikki (toim.). 2009. Tampere: Tampere University Press.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 30.9.2019.
- a. <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3.html>
- b. <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html>
- Schattschneider, Elmer Eric. 1970 [1942]. *Party Government*. Westport, Connecticut: Greenwood Press
- Schumpeter, Joseph (2003 [1943]) *Capitalism, Socialism and Democracy*. Lontoo & New York: Routledge.

Stockemer, Daniel. 2019. *Quantitative Methods for the Social Sciences: A Practical Introduction with Examples in SPSS and Stata*. Springer.

YLE uutiset. 13.4.2015. ”Kuka on oikeistolaisin, kuka liberaalein? – Katso, miten ehdokkaasi asettuu poliittiselle nelikentälle” <<https://yle.fi/uutiset/3-7919930>> Viitattu 30.8.2019.

Young, Iris Marion. 2000. *Inclusion and Democracy*. Oxford: Oxford University Press

8. Liitteet

Liite 1 Puoluetuomistojen työntekijöille lähetetty sähköposti

Kyselytutkimus ja elokuvalippuarvonta puoluejäsenille

Arvoisa vastaanottaja,

Pyydän teitä ystävällisesti välittämään tämän kyselytutkimuksen piirijärjestönne jäsenille.

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää kaikkien suomalaisten eduskuntapuolueiden jäsenten näkemyksiä puolueidensa päätöksenteosta. Kysymykseen vastataan täysin anonyymisti ja aineistoa käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti.

Kyselyyn vastataan osoitteessa <https://forms.gle/omCBEprocZCa9NhZ5>

Kyselyssä on viisi osiota. Ensimmäisessä osassa vastaajilta kysytään taustatietoja. Toisen osan kysymykset käsittelevät aktiivisuutta ja päätöksentekoon osallistumista puoluejärjestöissä. Kolmannessa osassa kysytään yhteiskunnallisia mielipiteitä muutamassa yleisluontoisessa poliittisessä kysymyksessä. Viimeiset kaksi osiota käsittelevät näkemyksiä päätöksenteosta puolueessa. Vastauksia käytetään ainoastaan yhteiskuntatieteiden kandidaatti Henrik Jaakkolan pro gradu -tutkielmassa. Työtä ohjaa Tampereen yliopiston valtio-opin professori Tapio Raunio.

Tutkimus on tarkoitettu eduskunnassa edustettujen puolueiden jäsenille riippumatta siitä, millä tapaa ja kuinka aktiivisesti/passiivisesti kyselyyn vastaava toimii puolueessa.

Tutkimukseen osallistuneiden kesken arvotaan viisi (5) Finnkinon elokuvalippua (arvo 9,95 €, voim. 8 kk). Jos tahdot osallistua elokuvalippujen arvontaan, ilmoita myös sähköpostiosoitteesi ensimmäisellä vastaussivulla. Kerätyt sähköpostiosoitteita ei julkaista eikä käytetä muuhun kuin elokuvalippujen toimittamiseen arvonnän voittajille. Arvontaan osallistuminen ja sähköpostiosoitteen ilmoittaminen on vapaaehtoista.

Kysymyksiä on viidessä eri osiossa yhteensä 27 kpl. Kyselyyn vastaamiseen menee korkeintaan 10-15 minuuttia.

Ystävällisin terveisin,
Henrik Jaakkola
Yhteiskuntatieteiden kandidaatti, Tampereen yliopisto
henrik.jaakkola@tuni.fi
+358 449436384

Tutkielman ohjaaja:
Tapio Raunio
Valtio-opin professori
tapio.raunio@tuni.fi
+358 407332653

Liite 2 Internet-kyselylomakkeen saateteksti ja kysymykset

Kyselytutkimus puolueiden jäsenille

Arvoisa vastaaja,

Tämän kyselytutkimuksen tarkoitus on selvittää suomalaisten eduskuntapuolueiden jäsenten näkemyksiä puolueidensa päätöksenteosta. Kysymykseen vastataan täysin anonyymisti ja aineistoa käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti, eikä vastauksia voida tutkielmassa yhdistää vastaajaan.

Kyselyssä on viisi osiota. Ensimmäisessä osassa vastaajilta kysytään taustatietoja. Toisen osan kysymykset käsittelevät aktiivisuutta ja päätöksentekoon osallistumista puoluejärjestöissä. Kolmannessa osassa kysytään yhteiskunnallisia mielipiteitä muutamassa yleisluontoisessa poliittisessä kysymyksessä. Viimeiset kaksi osiota käsittelevät näkemyksiä päätöksenteosta puolueessa. Vastauksia käytetään ainoastaan yhteiskuntatieteiden kandidaatti Henrik Jaakkolan pro gradu -tutkielmassa.

Tutkimus on tarkoitettu eduskunnassa edustettujen puolueiden jäsenille riippumatta siitä, millä tapaa ja kuinka aktiivisesti/passiivisesti kyselyyn vastaava toimii puolueessa.

Vastaathan kaikkiin kysymyksiin kolmella sivulla. Kysymyksissä valitaan valmiiksi esitetyistä vaihtoehdoista (kyllä/ei, samaa/eri mieltä jne.). Vastauksia käsitellään anonyymisti eikä kyselyssä kerätä nimitietoja tai vapaamuotoisia vastauksia.

Jos tahdot osallistua Finnkinon elokuvalippujen arvontaan, ilmoitathan myös sähköpostiosoitteesi ensimmäisellä vastaussivulla. Kerättyjä sähköpostiosoitteita ei julkaista eikä käytetä muuhun kuin elokuvalippujen toimittamiseen arvonnän voittajille. Arvontaan osallistuminen ja sähköpostiosoitteen ilmoittaminen on vapaaehtoista.

Kysymyksiä on viidessä eri osiossa yhteensä 27 kpl. Kyselyyn vastaamiseen menee korkeintaan 10-15 minuuttia. Vastaathan ensin yleisiä taustatietoja käsittelevään osioon.

1. Kuulun puolueeseen...
 - Keskusta
 - Kristillisdemokraatit
 - Kokoomus
 - Perussuomalaiset
 - RKP
 - SDP
 - Vasemmistoliitto
 - Vihreät

2. Kuulun ikäryhmään...
 - Alle 20-vuotiaat
 - 21-30 v.
 - 31-40 v.
 - 41-50 v.
 - 51-64 v.
 - 65 vuotta täyttäneet

3. Vaalipiirini
 - Helsingin
 - Uudenmaan
 - Varsinais-Suomen
 - Satakunnan
 - Ahvenanmaan maakunnan
 - Hämeen Pirkanmaan
 - Kaakkois-Suomen
 - Savo-Karjalan
 - Vaasan
 - Keski-Suomen
 - Oulun
 - Lapin

4. Koulutus
 - Kansakoulu
 - Peruskoulu tai keskikoulu
 - Lukio / ylioppilas
 - Ammatillinen oppilaitos tai ammattikurssi
 - Opistotason ammatillinen koulutus
 - Korkeakoulu, alemman asteen tutkinto
 - Korkeakoulu, ylemmän asteen tutkinto
 - Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto

- Ei mitään näistä
5. Ammatti
- Johtavassa asemassa toisen palveluksessa
 - Ylempi toimihenkilö
 - Alempi toimihenkilö
 - Työntekijä
 - Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja
 - Maatalousyrittäjä
 - Opiskelija
 - Eläkeläinen
 - Kotivanhempi
 - Työtön
 - Muu
6. Sukupuoli
- Mies
 - Nainen
 - Muu
 - En halua määritellä
7. Arvontaan osallistuvan sähköpostiosoite (vapaaehtoinen)

Tiedot puolueaktiivisuudesta

Tämän osion neljä kysymystä kartoittavat kokemusta ja aktiivisuutta puolue toiminnassa.

8. Olen kuulunut puolueeseen
- Alle vuoden
 - 1-4 vuotta
 - 5-9 vuotta
 - 10-19 vuotta
 - 20-30 vuotta
 - Pitempään kuin 30 vuotta
9. Minulla on / ei ole seuraavia luottamustehtäviä
- Minulla ei ole luottamustehtäviä puolueeni kautta
 - Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen
 - Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon /-valtuuskuntaan
 - Kuulun puoluehallitukseen
 - Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä
 - Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta
10. Olen / en ole osallistunut puoluekokoukseen...
- Olen osallistunut puoluekokoukseen kerran
 - Olen osallistunut puoluekokoukseen useammin kuin kerran
 - En ole osallistunut puoluekokoukseen, mutta uskon osallistuvani tulevaisuudessa
 - En ole osallistunut puoluekokoukseen, enkä usko osallistuvani tulevaisuudessakaan
11. Mikäli puolueeni on valtakunnallisella tai paikallisella tasolla järjestänyt jäsenäänestyksiä, olen / en ole osallistunut jäsenäänestykseen...
- Puolueeni ei ole järjestänyt jäsenäänestyksiä jäsenyyteni aikana
 - Olen osallistunut jäsenäänestykseen kerran
 - Olen osallistunut jäsenäänestykseen useammin kuin kerran
 - En ole osallistunut jäsenäänestykseen, mutta uskon osallistuvani tulevaisuudessa
 - En ole osallistunut jäsenäänestykseen, enkä usko osallistuvani tulevaisuudessakaan

Yhteiskunnalliset arvot

Tämän osion neljä kysymystä kartoittavat yleisiä poliittisia näkemyksiä neljän suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa yleisesti esiintyvän väittämän perusteella. Valitse lähimmäksi omaa mielipidettäsi osuva vastausvaihtoehto.

- Vastausvaihtoehdot:
- Samaa mieltä
 - Osittain samaa mieltä
 - En osaa sanoa
 - Osittain eri mieltä
 - Eri mieltä
12. Suomen pitäisi liittyä sotilasliitto Natoon.
13. Terveys- ja sosiaalipalvelut on tuotettava ensisijaisesti julkisina palveluina.

14. Suomen pitää ottaa suurempi vastuu EU:n alueelle tulevista turvapaikanhakijoista.
15. Meidän tulisi hyväksyä suuremmat tuloerot kannustaaksemme ihmisiä työskentelemään enemmän

Päätöksenteko puolueessa

Seuraavat kaksi osiota käsittelevät erilaisia näkökulmia liittyen päätöksentekoon puolueen sisällä. Alla olevan osion kuusi kysymystä käsittelevät puoluejohdon, puoluekokouksen ja jäsenäänestysten roolia päätöksenteossa. Puolueen johdolla viitataan tutkimuksessa erityisesti puheenjohtajistoon ja puoluehallitukseen.

Vastausvaihtoehdot:

- Samaa mieltä
 - Osittain samaa mieltä
 - En osaa sanoa
 - Osittain eri mieltä
 - Eri mieltä
16. Puolueen jäsenenä tehtäväni on tukea puolueen johdon tekemiä päätöksiä
 17. Puolueen johto ottaa päätöksenteossa huomioon jäsenistön näkemykset
 18. Puolueen johdolla on nykyään liian paljon valtaa
 19. Puolueen johdon tulisi ottaa huomioon enemmän äänestäjien kuin jäsenistön näkemykset
 20. Puoluekokouksella tulee olla korkein päätösvalta puolueessa
 21. Tärkeimmistä päätöksistä tulisi järjestää jäsenäänestys

Kuinka tärkeänä pidät kansanedustajien sitoutumista päätöksenteossaan seuraaviin tahoihin tai asioihin?

Puolueissa useat eri tahot osallistuvat eri tasoilla päätöksentekoon, minkä lisäksi tarkkaillaan myös puolueen äänestäjien ja kannattajien mielipiteitä sekä kansalaisten yleistä mielipidettä. Käytännössä valtakunnan tasolla puolueiden ajaman politiikan toteutumisesta vastaavat puolueen kansanedustajat.

Tässä kyselyn viimeisessä osiossa kysytään, miten tärkeänä pidät itse kansanedustajien sitoutumista alla lueteltujen tahojen sekä asioiden näkemyksiin ja päätöksiin (yhteensä seitsemän kohtaa).

Vastausvaihtoehdot:

- Erittäin paljon
 - Melko paljon
 - En osaa sanoa
 - Vähän
 - Ei lainkaan
22. Puolueen arvot ja ohjelmapaperit
 23. Puoluekokouksen päätökset
 24. Puoluehallituksen päätökset
 25. Puoluevaltuuston /-valtuuskunnan päätökset
 26. Eduskuntaryhmän päätökset
 27. Kannattajien mielipiteet
 28. Yleinen mielipide

Liite 3 Vastaajien ammattiryhmät

<i>Ilmoitettu ammatti / ammatit</i>	<i>Määrä (N 1223)</i>		
Alempi toimihenkilö	119	Työntekijä, opiskelija	15
Alempi toimihenkilö, eläkeläinen	4	Työntekijä, Opiskelija, Työtön	1
Alempi toimihenkilö, opiskelija	2	Työntekijä, työtön	2
Alempi toimihenkilö, työntekijä	3	Työntekijä, työtön, muu	1
Alempi toimihenkilö, yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja	2	Työntekijä, Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja	3
Eläkeläinen	326	Työntekijä, Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, Opiskelija	1
Eläkeläinen, muu	1	Työtön	62
Johtavassa asemassa toisen palveluksessa	58	Työtön, muu	2
Johtavassa asemassa toisen palveluksessa, eläkeläinen	4	Ylempi toimihenkilö	195
Johtavassa asemassa toisen palveluksessa, muu	1	Ylempi toimihenkilö, alempi toimihenkilö	1
Johtavassa asemassa toisen palveluksessa, työntekijä	1	Ylempi toimihenkilö, eläkeläinen	2
Johtavassa asemassa toisen palveluksessa, yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja	1	Ylempi toimihenkilö, muu	1
Kotivanhempi	4	Ylempi toimihenkilö, työtön	1
Maatalousyrittäjä	6	Ylempi toimihenkilö, työtön, muu	1
Maatalousyrittäjä, eläkeläinen	2	Ylempi toimihenkilö, yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja	6
Muu	38	Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja	98
Opiskelija	53	Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, eläkeläinen	12
Opiskelija, kotivanhempi	3	Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, maatalousyrittäjä	1
Opiskelija, työtön	2	Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, muu	1
Työntekijä	177	Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, opiskelija	1
Työntekijä, eläkeläinen	4	Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, opiskelija, eläkeläinen	1
Työntekijä, Maatalousyrittäjä, Eläkeläinen, Kotivanhempi	1	Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, työtön	3

Alempi toimihenkilö (+Alempi toimihenkilö, työntekijä, + Alempi toimihenkilö, yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja)	124
Eläkeläinen (+ muu, + Maatalousyrittäjä, eläkeläinen, + Ylempi toimihenkilö, eläkeläinen, + Työntekijä, eläkeläinen, + Alempi toimihenkilö, eläkeläinen, + Johtavassa asemassa toisen palveluksessa, eläkeläinen, + Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, eläkeläinen, + Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, opiskelija, eläkeläinen, + Työntekijä, Maatalousyrittäjä, Eläkeläinen, Kotivanhempi)	357
Johtavassa asemassa toisen palveluksessa (+Johtavassa asemassa toisen palveluksessa, muu, + Johtavassa asemassa toisen palveluksessa, työntekijä, +Johtavassa asemassa toisen palveluksessa, yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja)	61
Kotivanhempi (+Opiskelija, kotivanhempi)	7
Maatalousyrittäjä (+Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, maatalousyrittäjä)	7
Muu	38
Opiskelija (+Opiskelija, työtön, + Alempi toimihenkilö, opiskelija, + Työntekijä, Opiskelija, Työtön, +Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, opiskelija)	59
Työntekijä (+Työntekijä, opiskelija, +Työntekijä, Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, Opiskelija, + Työntekijä, Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja)	196
Työtön (+Työntekijä, työtön, +Työntekijä, työtön, muu, +Työtön, muu, +Ylempi toimihenkilö, työtön, + Ylempi toimihenkilö, työtön, muu, + Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, työtön)	72
Ylempi toimihenkilö (+Ylempi toimihenkilö, alempi toimihenkilö, + Ylempi toimihenkilö, muu)	197
Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja (+Ylempi toimihenkilö, yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, + Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja, muu)	105

Liite 4 Vastajien luottamustehtävät puolueissa

Ilmoitettu luottamustoimi / luottamustoimet

Määrä (N 1223)

Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen	149
Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Kuulun puoluehallitukseen	2
Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Kuulun puoluehallitukseen, Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä	6
Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Kuulun puoluehallitukseen, Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä, Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta	1
Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon /-valtuuskuntaan	3
Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon /-valtuuskuntaan, Kuulun puoluehallitukseen	1
Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon /-valtuuskuntaan, Kuulun puoluehallitukseen, Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä	2
Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon /-valtuuskuntaan, Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta	3
Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon /-valtuuskuntaan, Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä	15
Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon /-valtuuskuntaan, Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä, Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta	8
Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta	34

Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä	141
Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä, Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta	40
Kuulun puoluehallitukseen, Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä	2
Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon /-valtuuskuntaan	10
Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon /-valtuuskuntaan, Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta	2
Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon /-valtuuskuntaan, Olen kunnan- /kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä	5
Kuulun valtakunnalliseen puoluevaltuustoon /-valtuuskuntaan, Olen kunnan- /kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä, Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta	1
Minulla ei ole luottamustehtäviä puolueeni kautta	595
Minulla ei ole luottamustehtäviä puolueeni kautta, Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen	5
Minulla ei ole luottamustehtäviä puolueeni kautta, Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Kuulun puoluehallitukseen, Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä, Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta	1
Minulla ei ole luottamustehtäviä puolueeni kautta, Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta	1
Minulla ei ole luottamustehtäviä puolueeni kautta, Kuulun paikallisosastoni tai piirijärjestöni hallitukseen, Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä	3
Minulla ei ole luottamustehtäviä puolueeni kautta, Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä	3
Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta	79
Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä	97
Olen kunnan-/kaupunginvaltuutettu / muu kunnallinen luottamustehtävä, Muu kuin edellä mainittu luottamustehtävä puolueen kautta	14